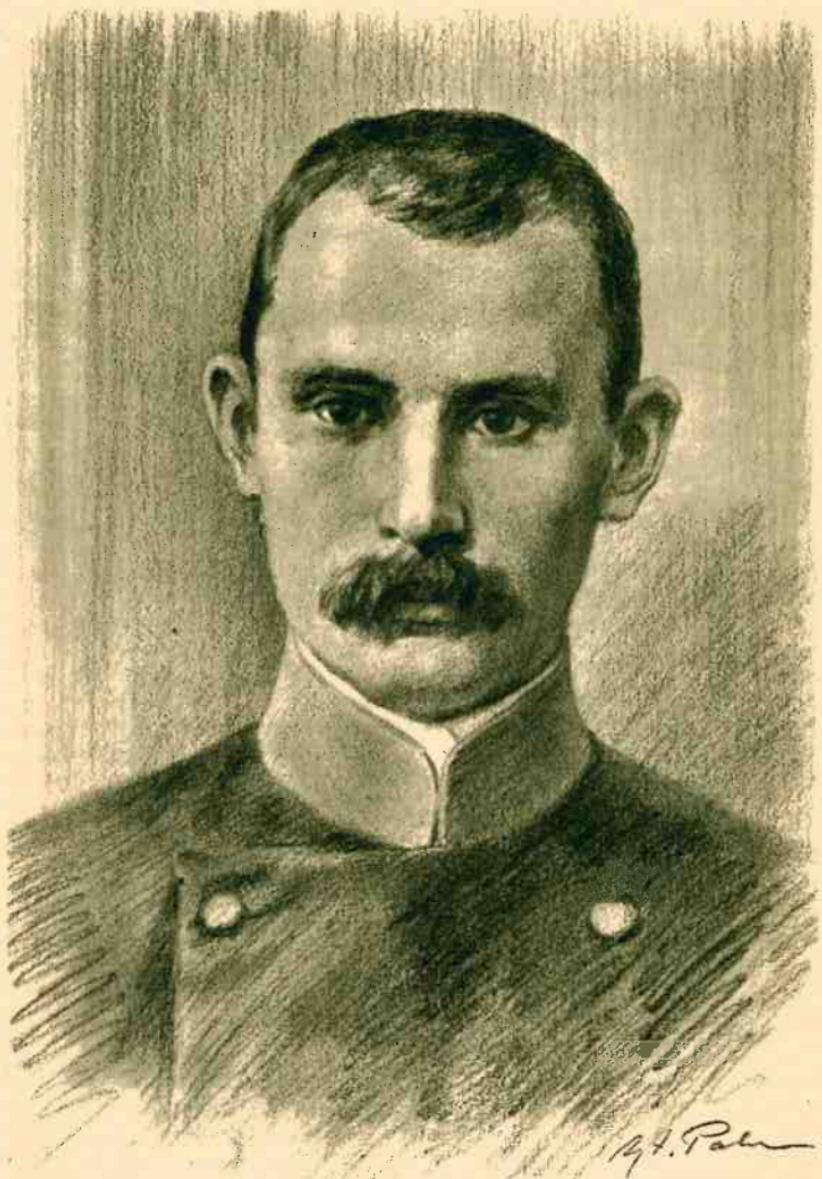

PRANAS
VAIČAITIS
RINKTINĖ

Dail. Vyt. Palaima

PRANAS VAIČAITIS

PRANAS VAIČAITIS

RINKTINĖ

Lietuvių Kultūros Židinio New Yorke
ANTANO MACEIKOS Vardo
BIBLIOTEKA
Skyrius *Gr.*
Nr. 2376 *Hegz.*

VALSTYBINĖ GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDYKLA
VILNIUS * 1956

PRANAS VAIČAITIS.

Pranas Vaičaitis yra vienas žymiausių XIX amž. pabaigos lietuvių poetų, savo kūryboje atskleidęs nemaža reikšmingų anot laikotarpio gyvenimo reiškinių. Atėjės į lietuvių literatūrą tuo metu, kai vis labiau stiprėjo liaudies išsivadavimo judėjimas, aštėjo klasiniai prieštaravimai ir augo revoliucinė darbo žmonių kova, Pr. Vaičaitis savo poeziijoje parodė socialinę nelygybę, išreiškė valstiečių masių jausmus bei nuotaikas, jų protestą prieš socialinę ir nacionalinę priespaudą. Dėl liaudiško pobūdžio, dėl autoriaus demokratinių pažiūrų ir aukštos meninės formos Pr. Vaičaičio poezija buvo reikšminga ne tik anuo metu, o turi išliekamąs pažintinės vertės ir tarybiniam skaitytojui.

Pr. Vaičaitis gimė 1876 m. vasario 10 d. Santakų km., Sintautų valsč. (dabar Naumiesčio rajonas), valstiečių šeimoje. Mokėsi Sintautų pradinėje mokykloje ir Marijampolės gimnazijoje, kurioje giliau susipažino su žymesniųjų lietuvių poetų kūriniais, su rusų bei lenkų literatūra ir pats pradėjo rašyti eiléraščius. Baigęs gimnaziją, Pr. Vaičaitis atsisakė stoti į kunigų seminariją ir prieš tėvų norą 1895 m. išvyko studijuoti į Peterburgo universitetą. Nežiūrédamas sunkių materialinių gyvenimo sąlygų, Pr. Vaičaitis studijų metais daug dirbo,

domėjosis visuomeniniai klausimais, gilinosi į literatūrą ir rašė poezijos kūrinius, ypač atostogaudamas tėviškėje vasaros atostogų metu. 1900 m. jis baigė teisės fakultetą ir pradėjo dirbti Peterburgo Mokslų Akademijos bibliotekojė. Tačiau sunkus gyvenimas ir intensyvus darbas, be to, kalejimas, kuriame teko sėdėti už keletą kratos metu rastų eileraščių, labai pakenkė silpnai Pr. Vaičaičio sveikatai, ir jis susirgo džiova. Grįžęs į Lietuvą gydytis, jis jau nepasveiko ir 1901 m. rugės 21 d. mirė. Palaidotas Sintautuose.

Literatūrinė Pr. Vaičaičio veikla tęsėsi vos keletą metų, todėl sunku visapusiškai išryškinti jo kūrybos evoliuciją, tuo labiau, kad nėra išlikusių nei rankraščių, nei pilnų bibliografinių žinių. Pirmą kartą Pr. Vaičaičio eileraščiai („Užgimė viens prasčiokėlis”, „Pūskit, vėjai, pūskit, šiaurūs” ir „Kad pažinti miestą blogą”) buvo autoriaus pavardės buvo išspausdinti 1896 m. „Varpo” 6 nr. Vėliau jis savo eileraščius Pranciškaus Sekupaskos slapyvardžiu spausdino Amerikoje éjusiame savaitraštyje „Vienybė lietuvininkų” ir „Ükininke”.

Pirmieji du Pr. Vaičaičio raštų leidimai pasirodė Amerikoje (1903 ir 1912 m.). Lietuvoje 1921 m. išėjo trečiasis leidimas, redaguotas Liudo Giros. Tarybiniais metais išleistas Pr. Vaičaičio eileraščių rinkinėlis „Lyrika ir satyra” (1951 m.). I dabar leidžiamą „Rinktinę” sudėti idėjiniu ir meniniu atžvilgiu vertingiausieji poeto kūriniai.

Pr. Vaičaičio literatūrinis veidas formavosi ankstyvesnės ir XIX amž. lietuvių literatūros įtakoje. Jį veikė sodrus, realistinis K. Donelaičio talentas, S. Daukanto, A. Baranausko, Maironio kūryba. Gimnazijos ir studijų metais Pr. Vaičaitis susipažino su A. Puškino, M. Lermontovo, N. Nekrasovo kūryba. Rusų klasikinė poezija,

ypač N. Nekrasovo kūryba, turėjo didelęs įtakos formuojančiam demokratinėms Pr. Vaičaičio pažiūroms, vystantį jo kūrybos meistriškumui. Pr. Vaičaitis domėjosi, vertė bei sekė lenkų rašytojų — L. Kondratovičiaus, M. Konopnickos, S. Dydynskio ir kitų — kūryba.

Pr. Vaičaitis — vienas iš žymiausių XIX amž. pabėgos lietuvių poetų, plačiai kėlęs socialinius prieštaravimus, vaizdavęs darbo žmonių skurdą ir vargą. Atskiras socialinės nelygybės užuominas, kurios užtinkamos ir kitų to meto poetų kūryboje, Pr. Vaičaitis išplėtė į konkretius poetinius vaizdus, atskleidžiančius sunkų liaudies gyvenimą. Poetas su užuojauta vaizduoja išblyškusį, nudriskusį berniuką, slapčiomis žiūrintį į pono sodą, kuriame žaidžia sotūs ir pasipuošę ponvaikiai („Per tvorą į sodą mūs pono žiūrėjo”); jis susimąsto apie našlaitelių gyvenimą („Žvaigždutė”), mato socialinę nelygybę ir bažnyčioje, kurioje prie altoriaus susispiešę išdidūs ponai, o prie durų — nepabaigiamam varge išsekęs darbo žmogus („Bažnyčioje”), su gailesčiu kalba apie sunkų prasčiokėlio gyvenimą ir mirtį („Užgimė viens prasčiokėlis”).

Socialinė nelygybė iškyla ir antimilitariniais motyvais parašytuose eiléraščiuose („Paliovė griaut ir baubt kanuolės”, „Kad sakė karalius į rindą sustoti”, „Narsiai kovojo vaikinas” ir kt.), kuriuose poetas pirmiausia mato ir užjaučia paprastą žmogų, prieverta atvarytą į sveitimus kraštus. Leisdamas prabili pačiam berneliui — kariui, suprantančiam savo betikslę mirtį, be to, kūrybiškai panaudodamas tautosakinius motyvus, įvaizdžius ir menines priemones, poetas šiuose eiléraščiuose pasiekia didelio emocinio įtaigumo. Pr. Vaičaitis aštriai smerkia karus, atskleisdamas jų priežastis — išnaudotojų interesų gynimą:

*Jiems reik tik turtą ir linksmbybių,
O tu už juos numirti eik.*

Pažymėtina, kad Pr. Vaičaitis jau bandė sieti atskirus socialinius faktus, juos apibendrinti, nors dar aiškiai ir nesuvokė, kame glūdi visų blogybių šaknys. Kaip jautrus menininkas, jis matė socialinę nelygybę, matė darbo žmonių vargus, karštai užjautė liaudį ir smerkė jos prispaudėjus. Tačiau ieškodamas išeities iš tų vargų, jis nesugebėjo išsivaduoti iš buržuazinių idėjų, iš „tautinės vienybės“ iliuzijų. Liaudies lūkesčių įsikūnijimą Pr. Vaičaitis suprato gana miglotai, jis kartais pasikliaudavo dievo pagalba ir teisingumu, kai kur klaidingai parodydamas darbo žmogų tik kaip kantrų, nuolankų, susitaikantį su savo likimu (pvz., eil. „Žmonelai triūsia, prakaituoja“). Vienok demokratinės pažiūros, liaudies meilė padėjo jam ryškiais realistiniais vaizdais atskleisti valstietijos gyvenimą kapitalizmo epochoje, parodyti valstiečių nepasitenkinimą savo padėtimi, jų neapykantą socialinei priespaudai.

Žymią vietą Pr. Vaičaičio literatūriniam palikime užima jo elegijos, kurios, pasižymėdamos minties glausatumu ir poetinio žodžio taupumu, parodo tam prius poeto ryšius su plačiomis valstiečių masėmis, rūpinimasi jų reikalais. Dažnas artėjančios mirties prisiminimas, sustekiąs elegijoms liūdesio atspalvį, kurį dar labiau parýskina rudens ar vakaro peizažas, poetui sukelia mintis ne tiek apie skaudų savo asmeninį gyvenimą, praeinančią jaunystę, kiek apie plačius nenuveikto darbo barus, apie tévynės ateitį.

Jaudindamas dėl sunkaus darbo žmonių gyvenimo, dėl beteisés jų padėties, Pr. Vaičaitis nepraranda tikė-

jimo liaudimi, o su dideliu įsitikinimu kalba apie jos gyvybingumą, moralinį tyrumą:

*O visgi šiandieną dar mislys man mena,
Kad svieto žmonelių širdies vidury
Gražiausi jausmai, supratimai gyvena,
Kaip brangūs žemčiūgai giliam vandenys.*

(„Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti“)

Gérēdamasis tauriais paprastų žmonių bruožais — darbštumu, kuklumu, vaišingumu, gamtos grožio ir poezijos pajautimu (eil. „Yra šalis“), Pr. Vaičaitis savo kūrybą ir skiria liaudžiai, elegijoje „Gyvenimo mano saulutė“ aiškiai nusakydamas visuomeninę savo poezijos paskirtį bei pobūdį:

*Vai, lėkite, dainos, iš vargo nupintos,
Iš kaimo į kaimą, pas jaunus, senus.
Paguoskite širdis, nelaimių sutrintas,
Nušluostykit ašaras, kelkit jausmus.*

Pr. Vaičaičio poezyjoje plačiai atsispindėjo ir liaudies neapykanta nacionalinei priespaudai, protestas prieš carizo vykdytą nacionalinį engimą (eil. „Vaitojimas“, „Laiminga saulutė į vakarus leidos“, „Vonsiackiui“ ir kt.).

Glaudūs ryšiai su liaudimi, užuojauta jai kėlė didelę poeto neapykantą darbo žmonių priešams — carizmui ir dvarininkijai,— kuriems poetas negailėjo ironiškų žodžių ir satyrinių vaizdavimo priemonių. Daug karčių žodžių teko taip pat lietuviškajai buržuazinei inteligentijai ir katalikų dvasininkams, kurių ydas Pr. Vaičaitis išjuokė savo satyriniuose eiléraščiuose („Kaip tėvynė mūsų kenčia“, „Padainuosių gražią dainą“, „Lietuviškas vakaras Petrapilėje“, „Prisėski, vaikeli“ ir kt.). Tiesa, jis nepajégė pilnai atskleisti buržuazijos klasinės prigimties, ryškiau parodyti jos taikstymosi su carizmu ir dvarininkija — svarbiausiais socialinės ir tautinės prie-

spaudos kaltininkais,— tačiau jau pačiu buržuazijos blogybių pabrėžimu poetas kėlė darbo žmonių nepastatenkinimą buržuazijos veikla, esama santvarka.

Savo satyriniuose eilėraščiuose Pr. Vaičaitis pajuo-kė buržuazinių inteligenčių karjerizmą, sumiesčionėjimą, moralinį smukimą. Poetą labiausiai piktino niekinanti tokių inteligenčių pažiūra į liaudį, visiškas abejingumas pastarosios vargams. „Dainoje ekslietuvių” Pr. Vaičaitis su didžiausia ironija kalba apie kylančios lietuviškios buržuazijos gyvenimo tikslą — karjerą, pinigus, at-skleidžia jos požiūri į darbo žmones:

*Tegul varguos prasčiokai tupi,
O mes jauni tik turim tukt.*

Pr. Vaičaitis smerkė ir dvasininkijos ydas. Jis parodo kunigą, kuris, skubomis atlikęs tarnybą bažnyčioje, „kožną dieną rubliais penims”, svajoja tik apie turtus, puola mokslą, švietimą, visuomeninę veiklą, visur pasirodydamas didžiausiu lenkiškos-bajoriškös kultūros šalininku. Aštriausia kunigus demaskuojan-ti satyra yra „Prisëski, vaikeli”, kurią Pr. Vaičaitis parašė, matyt, N. Nekrasovo „Lopšinës” įtakoje. Kaip N. Nekrasovas savo satyroj visu ryškumu parodo būsimaji cärinj valdininką, taip Pr. Vaičaitis atskleidžia sulenkėjusio ponisko Lietuvos klebono gyvenimo idealą, satyriniam tikslui panaudodamas motinos žodžius:

*Paskui prisipirksti laukų arba dvarą,
Sudësi ten pusės parapijos gerą,
O auksą, kas liks, tai į iždą įduosi
Ir nors kada-ne-kada mus užvaduosи,
Nes kožną metelį vis tūkstančius gausi...*

Dėl savo idėjinio kryptingumo bei aštrios kritikos Pr. Vaičaičio satyros buvo reikšmingas XIX amž. pa-baigos lietuvių literatūros faktas.

P. Vaičaitis — gimnazistas

Be visuomeninio pobūdžio eilėraščių, Pr. Vaičaitis hegзаметру parašė penkias liaudies pasakas ir padavimus, juos realistiškai perkūrės ir vykusiai perteikęs tau-tosakai būdingą konkretumą, humorą, buitives detales. Šių kūrinių žodyno turtingumas, sodrios meninės prie-monės, gera hegзамetrinė pėda rodo Pr. Vaičaičio literatūrinį talentą, o taip pat liudija apie teigiamą K. Done-laičio kūrybos įtaką.

Pr. Vaičaitis sukūrė eilėraščių meilės tematika („Gra-ži naktis”, „Verkė Onelé”, „Mačiau, kaip einant ji” ir kt.), juose išreikšdamas ne tiek individualius savo per-gyvenimus, kiek kaimo jaunimo džiaugsmus ir sielvar-tus. Jis paliko ir porą liaudiškos humoristikos kūrinė-lių — „Girtuoklėlio daina” ir „Neveski, vaikine”, pasi-žyminčių nuotaikingumu, eiliavimo lengvumu, ryškiomis meninėmis priemonėmis.

Išreikšdamas plačiųjų valstiečių masių jausmus bei nuotaikas, aštriai pasisakydamas prieš darbo žmonių priešus, Pr. Vaičaitis savo poeziijoje neišvengė idėjinių prieštaravimų ir nenuoseklumų, kilusių dėl autoriaus pa-saulėžiūros ribotumo, dėl neturėjimo ryšių su revoliuci-ne darbo žmonių kova ir dėl liberaliosios buržuazijos įtakos. Šios priežastys apsprendė socialinio ir naciona-linio gyvenimo perspektyvų miglotumą, religinių-misti-nių ir liūdesio nuotaikų atsiradimą poeto kūriniuose.

Pr. Vaičaičio kūryboj randame ir nacionalistinių nuo-taikų, kurioms poetas neretai pasiduoda eilėraščiuose, vaizduojančiuose feodalinę Lietuvą („Mūs girios šian-dien jau negaudžia”, „Juvenaliui”, „Tikėjims krikšto dailiai šviečia”, „Nemunas”, „Algirdžio kova ties Mask-va”). Poetas kartais neigiamai pasisako prieš lenkus ir „maskolius”. Tiesa, kai kuriuose neigiamuose pasisaky-

muose prieš juos galima įžiūrėti klasinį pobūdį, nes, pvz., kalbėdamas apie „maskolius”, Pr. Vaičaitis turėjo galvoje caro biurokratiją, o apie lenkus — dažniausiai dvarininkiją, tačiau nesugebėjimas aiškiai skirti carizmo nuo rusų tautos, sulenkėjusios bajorijos nuo lenkų liaudies suteikė tiems kūriniams tam tikro nacionalistinio atspalvio. Eilėraščiuose „Drąsiau, be abejonės, baimės”, „Kaip bitės, netekusios bitino seno” Pr. Vaičaitis pasiskė prieš įvairias „namines peštynes”, skelbė buržuazių srovių idėjinę vienybę, ragino sukurti vieną draugiją „tautiškoj dvasioj grynoj”.

Tačiau reikia pažymėti, kad minėtos buržuazinės ideologijos nuosėdos visumoje nenustelbia Pr. Vaičaičio poezijos liaudiško demokratinio pobūdžio, bendros optimistinės jo kūrinių nuotaikos.

Nors Pr. Vaičaitis anksti mirė ir jo talentas nesuspėjo pilnai išsvystyti, vis dėlto daugeliu savo poeziros savybių jis yra vienas žymiausių XIX amž. pabaigos lietuvių poetų. Pr. Vaičaitis toliau tėsė ir stiprino realistinės lietuvių poezijos tradicijas, iš kitų to meto poetų išsiskirdamas palyginti stipriu protesto balsu prieš socialinę nelygybę, plačiu valstiečių gyvenimo pavaizdavimu, aukštu meniniu poezijos lygiu.

Pr. Vaičaitis praplėtė to meto poezią žanriniu atžvilgiu, kartu su kitais lietuvių poetais stiprino silabinę-toninę eilėdarą, padėjo vystytis lietuvių literatūrinei kalbai. Pr. Vaičaičio poezijos kalba yra gana taisyklinga ir vaizdinga. Rūpindamasis jos grynumu ir norėdamas išvengti svetimybų bei senžodžių, Pr. Vaičaitis net stengėsi kurti naujadarus (lietuvmylis, užtara, deiginis, viltvilis), nors jie literatūrinėje kalboje neprigijo.

Pagrindinį dėmesį skirdamas liaudies gyvenimo paveikslams, Pr. Vaičaitis gausiai ir kūrybiškai panaudojo liaudies dainų elementus bei motyvus, įvaizdžius, tautosakines menines priemones. Tautosakos įtakoje konkrečio poeto piešiamas meninis vaizdas, mažėjo retorinė stilistika ir abstraktus poetinis žodynas, būdingas daugeliui to meto poetų. Pr. Vaičaitis mechaniskai nekopijavo liaudies dainų, o praplėtė meninius tautosakos vaizdus, juos naujai iprasmino, pagilino socialinę jų mintį.

Pr. Vaičaičio eilėraščių ryšį su liaudies dainomis parodo ir jų kompozicija, labai dažna gamtos ir žmogaus gyvenimo paralelė, paryškinanti sunkų žmonių gyvenimą („Kalinio daina”, „Jau vagą po vagai”, „Pavasaris”) arba tarnaujanti fonu, padedančiu poetui atskleisti lyrinio herojaus pergyvenimus ir nuotaikas. Pr. Vaičaičio piešiama gamta, kaip ir liaudies dainose, gyva, turinti savitą, tačiau žmogui artimą gyvenimą ir todėl jautriai reagujanti į jo sielvartus ir džiaugsmus.

Meninius vaizdus Pr. Vaičaitis komponavo ne tik kontrastingų paveikslų pagalba, bet ir panaudodamas įvairias tautosakinio pobūdžio menines priemones. Nuotaikingos prozopopėjos, paralelizmai, palyginimai, daugiausia išreiškią žmogaus ir gamtos santykį, padėjo jam sukurti stiprios meninės išraiškos ir didelio emocinio įtaigumo kūrinius.

Nemaža geresniųjų Pr. Vaičaičio eilėraščių („Yra šalis”, „Oi, ūžia, švilpia blogas oras”, „Žvaigždutė”, „Narsiai kovojo vaikinas”, „Lakštingala, gražus paukšteli”, elegijos ir kt.) pasižymi kompozicijos bei poetinio vaizdo paprastumu, sklandžiu eiliavimu ir gera kalba.

Ne visa Pr. Vaičaičio poezija yra vienodo meninio ligio. Joje mes rasime kompoziciniu atžvilgiu išstęstų eilėraščių, nemaža prozaiškų autoriaus samprotavimų, ku-

rie kartais nustelbia platų poetinį autoriaus sumanymą. Yra nemaža silpnų ir vienodų ritmų; siekiant išlaikyti eilėraščio ritmą, pasitaiko žodžių galūnių nukapojimo, kartais laužoma lietuviška sakinio konstrukcija arba įdedama visai nereikalingų žodžių. Tačiau tai yra daugiausia poetinio augimo trūkumai, kuriuos Pr. Vaičaitis, kaip rodo jo geriausieji kūriniai, vėliau neabejotinai būtų nugalėjęs.

Pr. Vaičaičio literatūriniame palikime reikia paminti vertimus ir sekimus, kuriais jis išreiškė savo idėjas bei nuotaikas. Tam tikslui Pr. Vaičaitis pasirinkdavo sau artimų idėjinių-tematinių motyvų kūrinius, daugiausia iš rusų ir lenkų demokratinės XIX amž. poezijos. Iš rusų rašytojų Pr. Vaičaitis labai vertino A. Puškino, M. Lermontovo ir N. Nekrasovo kūrybą. Tai rodo A. Puškino dramų „Šykštus raitelis“ ir „Undinė“ vertimai, kuriuos Pr. Vaičaitis atliko 1899 m., minint didžiojo rusų poeto 100 metų gimimo jubiliejų, aiški N. Nekrasovo įtaka elegijoms, M. Lermontovo „Demono“ atskirų vietų įtaka.

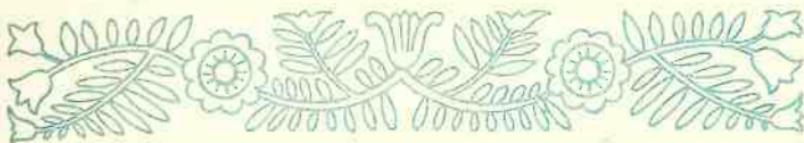
Pr. Vaičaičio geriausieji kūriniai buvo mėgstami plačiųjų skaitytojų sluoksnių, dėl savo demokratiškumo bei realistinio pobūdžio jie darė teigiamą poveikį ir vėlesniems lietuvių poetams.

Mes vertiname Pr. Vaičaičio kūrybą, kurioje atsispin-di socialinės nelygybės motyvai ir protestas prieš tą neteisybę, užuojauta darbo žmonėms. Tarybiniam skaitytojui yra artimi ir suprantami gamtos ir liaudies buities vaizdai, tėvynės meilės jausmai, nuoširdus noras prisdėti prie šviesesnės liaudies ateities kūrimo.

P. Česnulevičiūtė

LYRIKA

* * *

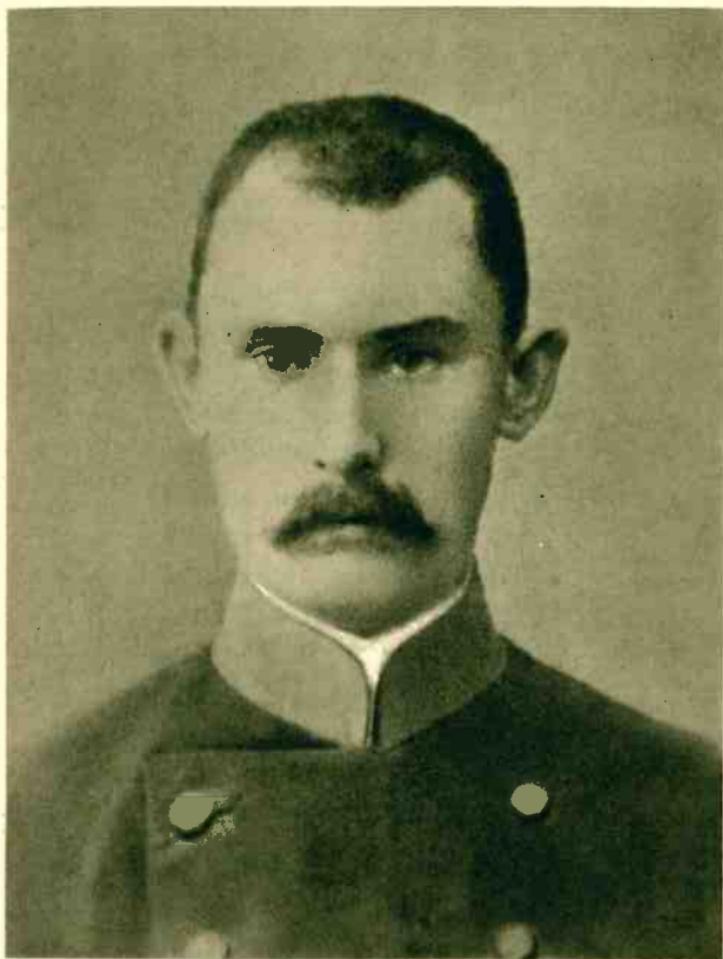
Užgimė viens prasčiokėlis;
Nieks to nežinojo.
Émė augti vargdienėlis,
Apie jį nieks nedūmojo.
Kai paaugo, vargas spaudžia —
Reikia duonos sau ieškoti,
Nieks prie savęs jo neglaudžia —
Apie jį nenor galvoti.
Buvo geras ir patogiai
Vargšas su visais šnekėjo,
Bet jis vargo spaudė smogiai,
Nieks žinot jo nenorėjo.
Kožną dieną prasčiokėli
Vargas, bėdos vienos graužė
Ir į grabą vargdienėlio
Kūną silpną tuo parlaužė.
Kai lydėjo yargdienėli,
Nieks ant to nė neatbojo;
Graudžiai verkė motinėlę,
Svetimi tiktai žiopsojo.

Ir užmiršo vargdienėli
Jau ir tie, kurie žinojo.
Verkė jo tik motinėlė,
Bet ir ją tuož pašarvojo.

1896

P. Vaičaitis — studentas

* * *

Pūskit, vėjai, pūskit, šiaurūs!
Pūskite be paliovos!
Ir išpūskit, vėtros žiaurios,
Kančią iš jaunos galvos.
Ko nelaimės mane jauną
Vargina iš pat mažens,
Kam nė giltnė nepiauna,
Laukia, kol pastosių sens?
Ko aš laukiu? Ko aš augu?
Kam nešioti tuos skausmus?
Kodėl nér ant svieto draugo,
Kurs suprastų tuos jausmus?
Užkit, vėtros, audros žiaurios,
Užkit naktyje, dienoj;
Lai užgėsta kančios biaurios
Mano širdyje jaunoj!

1896

* * *

Kad pažinti miestą blogą —
Viską aš beveik mečiau:
Kaimą gimtinį ir stogą
Prastą, po kuriuo gimiau.

Ak, tav ašaros, mamele,
Negaléjo užlaikyt!
Mano gimtiniai nameliai,
Negalésiu jūs matyt!
Kaip gražiai javai jūruoja
Mano gimtinės šalies,
Mergos kaip gražiai dainuoja...
Ne, aš neturiu dalies!
Oi, kaip šiadien vargas spaudžia,
Nér kam nē pasigailėt,
Nieks prie savęs čia neglaudžia
Ir tavęs nenor girdėt.
Dainos, jūs nekaltos mano!
Vamzdžio alasas meilus!
Linksminote jūs dar mane,
Bet n'išgirsiu jau ir jūs...

Ak, kam ašaros mameles
Negalėjo užlaikyt!
Ak, jūs, gimtiniai nameliai,
Negalēsiu jūs matyt!

1896

* * *

Yra šalis, kur upės teka
Linksmai tarp girių ūžiančių
Ir meiliai tarpu savęs šneka
Prie giesmininkų vieversių.
Ten prakaitas aplieja žmones
Prie vasaros sunkių darbų,
Ir prastas parėdas marškonis
Apdengia sąnarius visų.
Bet tave meiliai pavaišina,
Kai tik nueisi į svečius,—
Ten tave myli, valgydina,
Kiek tik daleidžia ištaklius.
Ir grakščios tos šalies merginos
Ten žydi vis konopuikiau...
Šalis ta Lietuva vadinas.
Bet aš — neilgai ten buvau...
Atsimenu, kada į guoli
Saulutę prašo vakarai
Ir gieda lietuviai varguoliai,
Nes pabaigti dienos darbai...
Kaip tąsyk mergos veidą skaistų

Prie rūtų lenkia kvepiančių,
Dainuodamos jas meiliai laisto,
Lelijų skinas žydinčių...
Atsimenu, kaip vakars šiltas
Po vasaros kaitrios dienos
Ir oras, ramumu išpiltas,
Nenoroms traukia prie dainos...
Kaip tąsyk varpas sunkiai gaudžia,
Ir užgirdėt toli toli...
Seniai jau paukščiai medžiuos snaudžia,
Bet pats užmigti negali...
Kaip upės vandens, mislys teka,
Idėjos reiškiasi galvoj;
Gamta su tavim, rodos, šneka:
„Gražu, gražu mūs Lietuvoj...”
O téviške! Koks mielas kraštas,
Kurio taip netekau ūmai,—
To neišreikš nė vienas raštas,
Tą pasakys vieni jausmai...

1897

* * *

Jau pajėgos mažinas; vystu kaip lapas;
Jau protas leinesnis, šaltesnė širdis,
Ir greitai slogins mane amžinas kapas,
Ir plaus mane užmaršos greitai vilnis.
Bet geisčiau žinoti labai aš širdingai,
Ar bus nors toliau tau, tévyne, geriau?
Kada, o brangiausia, tu būsi laiminga?
Kada gi kvépuoti galési lengviau?
Kada gi ant tavo išartos krūtinės
Liuosybės dainutę vaikai užgiedos?
O bočių žilujų vargus atsiminę,
Širdy atsidus ir, kaip reik, pagodos?

1897

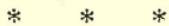

* * *

„Kaip tévynè mūsų kenčia,
Kaip mūs priešai ją slogina...
O lietuviai sau tik švenčia
Ir ją ginti neketina.
Šiādien štai ant apšvietimo
Reik sudėti po penkinę,
O paskui ant sus'ejimo
Dar pridėsim po rublinę”,—
Taip kalbėjo sau trys vyrai
Karčiamélėj už stalelio,
Ir vis dorūs — ne pagyrai,
Tik... prielankūs prie stiklelio.
Vienas taré: „Aš padéčiau
Tuoj, kaip matot, ir šimtinę,
Kad tik rublių daug turėčiau...
Šinkarkèle, duok degtinės!
Išsigersime, broeliai,
Už tévynę mūsų mielą;
Lai gyvuoja mūs žemelė,—
Išsigersime po čielą!”
Antras dar pridėjo: „Žmoniés

Jau supranta, kaip pat's sako,
Iš ko laukt jie tur malonės...
Šinkoriene, duok konjako!
Mes, jų broliai, tik privalom
Juos išgelbėt iš tamsybės
Ir parodyti prie galos
Kelią laimės ir teisybės.”
Trečias sako: „Ką tai reiškia!
Kiek padarėme jau gero
Mūs mielai tėvynei... Peiške!
Duok mums gero dar bavaro.
Šiandien dėsim po penkinę,
Lai tamsuoliai apsišviečia.”
Kitas sako: „Ir šimtinę
Duočiau, kad tiktais turėciau!”
Taip trys vyrai įsigėrė
Apie brolius šnekučiavo
Ir, duris vis prasivėrė,
Dar konjako reikalavo.
Rengdamies namon, šnekėjo,—
Dėt, kad reikia, po penkinę,
Bet jau žydui duot reikėjo
Jiems visiems po dešimtinę.
Pinigų, kiek tik turėjo,—
Tai visais ir užmokėjo,
Taip, kad jau pas juos neliko
Nė pas vieną nė skatiko.

* * *

Graži naktis.

Mėnesiena.

O ji, nuleidusi akis,
Iš sodą eina sau viena.
Nėra nė jokio vėjo;
Lakštingalas giedoti
Ką tik, ką tik pradėjo.
Takai, tamša apkloti,
Ir ąžuolas šakotas
Nuo mėnesio ją gina,
Ir obelys kuprotos
Nelaimėj ją ramina.

Šilta naktis,

Graži naktis

Visus prie laimės traukia;
Tik ji, nuleidusi akis,
Drebédama bernelio laukia.
Jos širdį jautrią gelia,
Nėr atvangos nė dvasiai,
Bet žino meilės kelią
Ir mielo laukia drąsiai.

Jau vyturiai čiurkšlena,
Jau žmonės kilti mena,
Aušra prie darbo šaukia —
O ji dar mielo laukia.
Šilta naktis,
Graži naktis
Dienos konogražiausios laukia.
O ji, nuleidusi akis,
Nuo veido ašaras tik braukia...

1897

* * *

Eglės šimtmetės, šakotos —
Priėjims prie jūs baisus:
Kam prie jūsų kojų sotus
Vilkas ilsi si nuožmus?
Kam gi, giri os, jūs galingos,
Savo prieglobsty ramioj
Žvėris laikote baisingus?
Kam gi naktyje, dienoj,
Kožną žmogų jūs bauginat
Girios einantį keliu?
Kam mums gyvulius naikinat,
Bešeriant gaujas žvérių?
O tie žmonės jūs gerieji
Kuo už žvėris geresni?
Ar ne pat's vilkai piktieji
Jie prieš tuos, ką mažesni?
Maisto sau susiieškojė,
Žvėrys nemedžios daugiau:
Žmonės gi, didžturčiais stojė,
Lobti nor daugiau, labiau.
Rodos, kitas turtų turi,

Vaisių jau netur kur kraut;
Bet iš svetimo vis žiūri,
Dar nors kąsnį nor ištraukt.
Kam gi tokius laiko žemė?
Kam taupina giltinę
Tuos, kurie rieškučiom semia
Laimę tū, kurių daugmė?

1897

SONETAS

Jau neatsimeni, skaisčioji,
Laimingas praeities dienas,
Kada, lelija žydinčioji,
Išreikšdavai mislis kitas,
Kada iš daugelio vaikinų,
Skaisčių, gražių kaip obuoliai,
Tik mane vieną, o mergina,
Tik mane vieną bimatei!
Dabar ne taip: jau tau patiko
Didžturčio senio kosuliai,
O meilė manęs jau atliko —
Tau reik kitokio: prie skatiko.
Na, imk, apgauk ji taip lengvai,
Kaip mane jauną apgavai!

1897

DAINA EKSLIETUVIŲ

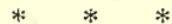
Ir kam, iš tikro, mokytiesiems
Kentėti dėl prastų žmonių?
Kam vargą amžiną kęst jiesiems,
Netekti gérimu skanių?
Visų mūs norų gals — degtiné;
Saldus gyvenims — mūs jausmų;
Erzéjims tuščias su merginom —
Tai idealas mūs visų.
Kam rūpintis mums apie žmones,
Dėl jų dar čia kančias kentét?
Jie gal gudų palaukt malonės,
O mums, jauniems, reik pažibėt.
Kam vargšas painiojas po kojų
Jaunų mūs vyrių apšviestų?
Kam reik užtraukti sau pavoju
Dėl savo brolių mažesnių?
O lietuvystė? kam ji rūpi?
Kam sau dėl josios galvą sukt?
Tegul varguos prasčiokai tupi,
O mes jauni tik turim tukt.
Ir Maskolijoje kožnas gali,

Kiek reikia, pinigų turėt...
Kam gerinti mums savo šalį,
Kur mes negalime žibėt?
Mums reikia aukso, daugel aukso,—
Mes jiji turime dasiekt.
O šie visi — tegu sau kniaukso
Varguos, tas mums vis tiek.
Maskolius duos mums po žvaigždelę,—
Su ja pakilsime aukštai:
Algos tuoj gausime krūvelę
Didesnę,— bus visai gerai.
Kas mokslo nors šiek tiek yr gavęs,
Kas moka mislyti ir jaust,
Kas vargo jau yra ragavęs,—
Tas tur prie mūs juk prisiglaust.

1897

3

Narsiai kovojo vaikinas,
Bet myriškas kardas jį kirto,
Ji priėmė žalias žolynas,
Kada jis be žado parvirto.
Plauja drabuži jo lytūs,
Ir varnos akis jo kapoja,
Ir vėjas kas vakaras rytas
Išblyškusj veidą bučiuoja.
Motiną turi vaikinas,
Téveli ir mielaiji broli...
Bet ilsis čia vienas vaikinas,
Viens nuneštas vargo į tojį.

1897

* * *

Jau vagą po vagai
Užbaigsiu varyt;
Jei dyla noragai,
Reiks stot pataisyti.
Kaip linksma žiūréti
Iš jūrė vagų;
Kaip reikia gérētis,
Kad nér ubagų.
Matyti galésiu
Šviežiujų rugių
Ir džiaugtis galésiu
Kaip šimtas drugių.
Mažai kur užaugs tik
Gryni taip grūdai,—
Pas mane tik kauks vis
Žydeliai-snudai.
Reikés iš krautuvę
Nusimalatot,—
Onutei lauktuviu
Nors ką dovanot.
Ir augo rugeliai,

Ir éjo gražyn,
Ir džiaugės Jonelis
Savojoj širdyj...
Bet vėtros užpuolė,
Atéjo ledai,
Rugius tuos sukūlė —
Tik liko šiaudai.

1897

* * *

Verkė Onelė,
Viena pasilikus:
Josios berneliui
Kita jau patikus.
Ašaros byra,
Veidukai išbalo,
Meilė jau yra,
Ir jausmas jau šalas.
Laikui praslinkus,
Gražioji Onelė
Bus jau palinkus
Prie kito Jonelio.

1897

* * *

Oi, paliaukit, rugužėliai,
Jūs taip smarkiai sūkuriavę;
Oi, paliaukit, piovikėliai,
Liūdną dainą bedainavę!
Mano mislys ir banguoja
Taip, kaip jūs miela dainelė;
O širdis neatvangoja,
Kaip, piovikai, jūs rugeliai.
Tuoj, balti rugučiai, jūs štai
Krisite po kirčiu dalgio;
Mano mislys ir liaus ūžti,
Ir nereiks man valgio.
Oi, neoškit, rugužėliai,
Kad ir esat šiādien statūs!
Nedainuokit, piovikėliai,
Kad dirvonai jūsų platūs!
Mano širdį sužaizdintą
Dar baisiau jūs nekankinkit,—
Nuo linksmumo uždarytą
Nors nuo verksmo n'užrakinkit.

Rugelius parveš laimingas,
Linksmas namų gaspadorius:
Kūnas mano nelaimingas
Tąsyk ant juodų bus morų.

1897

* * *

Didžiosios jūrės
Iš krantą plezdėjo,
Jaunos mergaitės
Iš jąsias žiūréjo;
Ne tiek iš jąsias,
Iš pati kiek toli,
Nes laukė parplaukiant
Jų mieląjį broli.
Užė vis jūrė,
Kaip ūžti paprato,
Sesers vis žiūri,
Bet nieko nemato.

Nelaukit, seselės:
Jau brolis neplaukia,
Bet kūnas brolelio
Tik pagrabo laukia.
Linksimosioms žuvelėms
Nuleido sav mantą,
O tos kaip seselės
Ji lydi iš krantą.

KALĖDOS

Atėjo laimingos snieguotos kalėdos;
Širdingai jų laukė žmonelės visi.
Ražančių pakarkinę, valgyti sėdos
Ir plotkų užkasti laimingi, linksmai.
Pavalgės senelis bažnyčion krapina
Klausyti trejopų šventųjų mišių;
Algas gaspadorius tą dieną dalina
Ir linksmina širdis jaunuju tarnu.
Raudonos, laimingos merginos tarnaitės,
Kad gavo už kruviną darbą grašius,
Ir šneka: kaip pirks sau tresus, skepetaitę,
Kaip bus, kai viešėsis pas mielus tėvus.
Bernukas ir džiaugias; šiaip taip apsirėdės,
Jau eina jis neva mišių išklausyt,
Bet mūsų kalėdos ne tam juk kalėdos,
Kad laiką bažnyčioj tą dieną darkyt:
Per ištisus buvęs metus be skatiko,
Bernukas nors šiādien juk tur pasidžiaugt.
Bažnytkiemy draugąjisai susitiko,—
Reik džiaugtis, bet kaip? Tai pas Ickų reik traukt.
O Ickus taip geras, taip barzdą atkišęs,
Visus, rodos, norjisai šiādien bučiuot;

Ickienė vėl, raktų krūvas prisirišus,
Degtinę tik skubina, skubina duot.
Ir geria bernukai, ir pinigus leidžia,
Vaišina viens kitą jaunieji draugai;
Visi užsigert kuo daugiau tiktai geidžia,
Ir teka sparnuotos jų kalbos, juokai.
Kam metuose jie ik kalėdų taip kentė
Ir kantriai taip laukė kalėdų šventų?
Kam šiokius blaivystėj šventadienius šventė?
Nors sykį reik gerti ant metų visų!
Kam kruviną prakaitą metuose liejo,
Kai šalo, kai snigo, kai buvo lytus?
Tai šiandien jiems algą už tai užmokėjo;
Už darbą jie gavo kelis skatikus.
Tai džiaukitės, gerkit, jaunieji berneliai!
Aš verkčiau, jūs dėta, bet džiaukitės jūs:
Tai geriate prakaitą savo, broleliai,
Tai darbą ant svetimo lauko, vargus.
O kaip aš čia geisčiau, kad jums tik galėčiau
Ne tokią — gražesnę linksmybę įteikt:
Aš jums po knygutę įbrukti norėčiau,
Kad būtų šventadienį jums ką bent veikt.
Parodyčiau aš jums gausingą šaltinį,
Naudingas galėtumėt semti žinias,
Jis duotų linksmumo daugiau už degtinę;
Galėtumėt vargo draskyti pynes.
Bet, vargšai, nematote šito jūs tako
Ir leidžiat jaunystę tamasybėj akloj...
Bet ką čia... kam reiktų, tie nieko nesako,
O manės klausyti, kas jums čia galvoj?!. .

* * *

Saulė šviečia kuo aiškiausiai,
Žemė linksminas visa,
Čiulba ulba kuo linksmiausiai
Paukščių kaimenė liuosa.
Dalgiai čerškia ir linguoja,
Palei žemę slinkdami,
Šienpiūviai linksmai dainuoja,
Žemę pliką likdami.
O toliau vėl kits judėjims:
Tarp jaunų, linksmų mergų
Šnekos, pasakos, erzėjims,
Bemušant iš pradalgijų.
Et! tur būt, kas pakeréjo
Mano širdį ir jausmus,
Kad matau aš tik žavėją,
Nešantį vargus, vargus...
Kad matau aš, jog linksmumas
Tas neilgai ten išbus;
Kad usnių dygių tarpumas
Greit nustelbs buinius lapus;
Kad tas prakaitas gausingas,

Vasaros sunkiuos darbuos
Lietas nemieliaširdingai,
Mus nuo vargo n'išvaduos;
Jog matau aš, kaip beturtis,
Užsidirbės skatikus,
Per girtybę atsidurti
Pas žydus tur lupikus;
Kad linksmumas šių merginų,
Vartančių linksmai šienus,
Puls ant ašarų deiginių
Ir tamsybėje pražus.
Kad tos aiškios, linksmos dienos,
Ta jaunystė tuoj prapuls,
Pasiliiks tik dejos vienos
Ir sykiu į grabą guls...
Et! tur būt, jau pakerėjo
Kas man širdį ir jausmus,
Kad matau aš tik žavėją,
Nešantį vargus, vargus...

1807

Geltonas lapas susitraukės
Jau sveikinasi su šakom,
Vaisingo rudenio sulaukės
Su ūkanotomis dienom;
Ar dar seniai laimingas, žalias
Linksmai su vėju bučiavais?
O šiadien jau kruti išbales,
Puošiesi rūbais mirtinais!
Neatgaivins rasa rytinė,
Né gaujos saulės spinduliu,
Ir valanda jau paskutinė
Ateis su pirmu vėjeliu.
Nupulsi nuo šakų gyvingų,
Globos ieškosi ant vejos,
Bet vėjo pajėgos galinos
Orinėj jūrėje nešios.
Ir tu, o drauge, kaip bijūnas
Tėvų laimingoje gūžtoj,
Išeisi, būsi kaip laivūnas,
Kurs jūrės ištremts gilumoj;
Su vėtrom ir audrom bėgiosi,

Ramiųjų geidaudams uostą;
Kaip laps pavėjyje lakiši,
Globingų laukdamas akių.
Ir tu dabar stiprus, laimingas
Dūmoji: gyvis — tai akmuo.
Žmonijos vėtrös pūs baisingos,
Kaip laps suvytęs, stosi tuo.
Ir didžmary plačios žmonijos
Ieškosi, galvą kur priglaust,
Bet jau nerasi tos lelijos,
Ką tau žadėjo dar prijaust.
Trumpasis gyvio tas buojims,
Vaisingų darymas darbų —
Prapuls, kaip vėjo laps nešiojams,
Prie rudenio pirmų šalnų.

1897

BAŽNYČIOJE

Tikrieji atdūsiai ir maldos
Iš lūpų klūpančių žmonių
Prie kojų to, kuriuoju valdos
Gamta nuo amžių amžinų,
Kurs meliai taip nuo kryžiaus žiūri,
Malonę sėdams iš širdies,
Ir susirinkusiji būri
Skatina prie dangaus vilties...
Šalia altoriaus štai bajorai
Tik dairosi sau į šalis:
Mat, reikia garbę duoti dorai,
Dienom reik melstis šventomis.
Štai kunigs poterius arbuoja:
Atlikt tarnystę, matai, reik.
Štai ponios vėlei šnekučiuoja,
Užmiršdamos, kur est, beveik.
Tolyn, tollyn nuo tos žmonijos —
Ten veidmainystė tik viena,
Ten išperos tiktai draugijos,
Luoma, puikybės apimta!
Bet būt smagu, ramu iš tolo

Prie durų, prie prastų žmonių,
Žiūrėt ant dievo tribuno lo,
Ar n'išklausys jau dievs maldų
Ir jujų gailesčių tikrų?
Štai senis, vargšas, visą amžį
Praleido sunkiuose darbuos;
Didžturčiai pelną jo suglamžė,
O kas užtars, kas atvaduos?
Paliko jam tik širdį tyrą,
Nesuteptą dar nuodémėm...
Jo ašaros karčiausios byra,
Per veidus ritasi srovėm.
Ko raudi? Ar dienų, ką žuvo,
Ar darbo, dirbto taip veltu?
Ar tos jaunystės, ką nebuvo
Dėl tavęs,— ko verki taip tu?
Ne, nereik daugiau tau nieko,
Kaip kąsnio duonos tik juodos,
Ir lauki grabo, kaipo siekio
Nelaimės pelno praeitos.
Tau laimė niekad nežibėjo,
Jaunystę leidai tarp darbų,
Tik glamonėjai vieną deją,—
Tam leistas nuo mažų dienų.
Verksmai — tau užtara. Štai ponai
Arti altoriaus drąsiai stov,
Tik jų galvoj vieni šetonai,
Vienok nenyksta jie skursnoj.
Užrietę nosis, išsižergę,
Né poteriaut nenori jie,

O tu meldiesi klūpsčias, verge,
Vargai bent tavo tie ir tie...
Kodėl gi laimę, o aukščiausias,
Tiems veidmainiams ikšiol teiki,
O maldą karštą šio žemiausio
Senelio vargšo vis peiki?
Ar jau ir guls jisai į grabą,
Nemateš džiaugsmo valandos?
O uždarbj, jø visą labą,
Turtings ant delno sau pleitos?
Ne, ne, tu duosi pelną jajam,
Kai jis tenai atsilankys,
Kada po sūdui paskučiajam
Verksmus teisybės tau atmins...

1897

* * *

„Prisėski, vaikeli, ką tau pasakysiu,
Kaip reikia gyventi, tave pamokysiu.
Dabar dar tu mažas, tuoju bet paaugsi,
Mokslainén kaip koks sau ponaitis tik trauksi.
Tėvukas juk tavo turtingas, ant visko užtenka.
Ir būsi tu kunigs, pastosi tuoj lenku:
Vis lenkiškai, poniškai sau tu kalbési,
Iš mus, kaipo kunigs, iš aukšto žiūrėsi.
O lenku pastoti — tai lietuvio laimé,
Ir lenku nebus, kas gyvena tik kaime.
Paskui tėvukus atlankyt parvažiuosi,
Tau puotą iškelsim, rankas išbučiuosim;
O jau į česnį kur kunigs ateina,
Užgéręs užtraukia ir lenkišką dainą.
Kožnam išvažiuodams — vaikinui, merginai —
Iš dovanas duosi po kokią rublinę;
O rublių pas kunigą būva kaip šieno,
Jeigu tik moka apseit su kiekvienu:
Ateis koks prasčiokas; dėl dievo malonės,
Prašys jis už dyką palaidot jo žmoną;
Bet tu nesutik, reikalauk dešimtinės —

Ir verkdams jisai pažadės, paketinės
Atneš tiek, kiek reikia, ką būtų pragėrės,
O girtas dar galvą būt sau prasivėrės.
Paskui prisipirksi laukų arba dvarą,
Sudėsi ten pusės parapijos gerą,
O auksą, kas liks, tai į iždą įduosi
Ir nors kada-ne-kada mus užvaduosি,
Nes kožną metelį vis tūkstančius gausi.”
Taip saké močiutė, ir vaikas jos klausė,
Ir pats jis, nors mažas, taip elgtis dūmojo,
Nes savo močiutę širdingai godojo.

1897

* * *

Neveski, vaikine,
Neveski pačios!
Neteksi, vaikine,
Liuosybės saldžios!
Pabuvus su vyru
Pati nors metus,
Ne kartą jį meta
Ir myli kitus.
Norėsi pas draugą,
Kaimyną užbeit,—
Pati susiraukus
Neleis tave greit.
Nueisi pas Ickų
Nors stiklą ištraukt,
Kad vargą nuo saveš
Nors sykį nubraukt,—
Pati namie bando
Visaip tave dergt,
O kai tik pareisi,
Pradės tuoj ir verkt.
Už būvį, tėvynę

Atseis tau kovot,—
Pati išsišiepus
Tuojau ims vaitot.
Neveski, vaikine,
Neveski pačios:
Neteksi, vaikine,
Liuosybės saldžios!

1897

* * *

Kada žiema sena kuproja
Iš savo tamsų, šaltą laužą,
Kada pavasaris atjoja,—
Laukuos kaip gniaužte sniegą gniaužia;
Kad meilingai jau čiurkšlena
Vyturiai, kviesliai dainų,
Ir latakais jau sruvena
Vandens sultim nuo stogų,
Kada artojas taisos arti
Ir lepina sau kuiną šerti,
Kad saulė kvietką jau augina
Ir mergos eidamos ją skina:
Tąsyk tai širdis varginga
Praded su manim kalbęti,
Ir į save, nelaimingas,
Pradedu drąsiau žiūréti.
Tąsyk nyksta abejonė
Apie aukštojo esybę,
Per kurio tiktais malone
Žmogus gal pažint teisybę.

* * *

Piktas turtinas,
Skaniai prisiédęs,
Kad vargšui šilingą
Tur duot — susigédęs.

Jis sako: „Prakeikti skarmaliai!
Prie darbo — tai, bestijos, neina,
O pats, kai tik eisi pro šalį,
Kad gaut ką, prie tavęs tuož eina.”

Graudžios merginos,
Kad šokti negauna,
Kad jąsias vaikinas
Nejuokina jaunas.

Vaikinas ir piktas,
Kad tėvas ji bara,
Jog, būdams jau diktas,
Kvailysčių daug daro.

Senis bepūdams
Ir pykti turėjo,
Nes, jaunas bebūdams,
Turtus palydėjo.

DAINA

Padainuosiu gražią dainą,
Padainuosiu aš visiems —
Kaip mūs broliams peštis eina,
Nors vargingai būvantiems.
Kaip doringes kunigėlis
Po bažnytinių maldų,
Prisiurbės degtinėlės,
Tarp jų gerbiančių žmonių
Šoka ant intelligentų...
„Kam už žmones juos rokuot?
Jie užmiršta dievą šventą,
Ant mišių nenori duot.
Jūs i Maskvą tik neleiskit,
Jeigu mylite vaikus...
Vienus kunigus tik veiskit,—
Džiaugsis kožnas tuo iš jūs.
Sie už dievą nors kariauja,
Švenčia dienomis šventom,
O studentai tik girtauja
Arba šoka su mergom.
Be škaplierių, be ražančių,

Per dienas visas girti,
Kiek mūs širdžiai daro kančių
Tie maskoliai mūs nauji.
Prisikošę kaip baisybės
Mislių, dievo uždraustų,
Platina jas kaip gudrybę
Tarpe jūs, prastų žmonių.
Negana paleistuvystės
Jų ištvirkusiems jausmams:
Reik kokios ten lietuvystės,
Kaip žaidimų jūs vaikams.
Neklausykite tik juju
Su jų mokslais išverstais,—
Ir tuoj būsit tarp šventųjų:
Būkit lenkais tik tikrais!"

Štai juristai, parvažiavę
Atlankyt baltų tévų
Ir baltakés paragave,
Šoka tuoj ant kunigų:
„O jūs, prabaščiai šétonai!
Jums tévynė svetima:
Nors ir riebūs jūsų šonai,
Bet galvoj tik tuštuma!
Kam jūs darbus mūs naikinat,
Kam išraujat mūs mislis?
Veidmainystę tik sodinat —
Bet prie mūs ji neprigis.
Išsigersim po stiklinę...
Pamylék, tévukai, mus!

Išsigersim už tévynę,—
Mūs darbų diegai nežus.”
Ir, degtinės prisikošę,
Smagūs jau visi, linksmi
Sau per naktį kortom lošia:
Kaip šienpiūtė jiems graži!
Ir, degtinės prisivarę,
Kiek tik gali, be mieros,
Nieko gero nepadarę,
Traukias vėl iš Lietuvos.

1897

Tėvynės Mylėtoju Draugystė. Nr. 9.

E I L Ė S

PRANCIŠKAUS VAIČAIČIO
(SEKUPASAKOS).

PLYMOULI, PA.
SPAUDA „VIENYBĖS LIZGUTINSKU“
1903.

P. Vaičaičio kūrinių I leidimo titulinis puslapis

* * *

Oi, ūžia, švilpia blogas oras,
Ir vėtros medij bando raut,
O narsūs Vytauto bajorai
Pradėjo karan brolius šaukt.
Jau trempia viešąjį kelelj,
Pulkai jau eina už pulkų —
O eik, vaike, balnok žirgelj,
Užstok už garbę lietuvių!
Štai kabo tavo tymo balnas,
Ir kardas tavo štai šviesus,
Ir joki per miškus, per kalnus,
Malšinki priešus plėšikus.
O, ar tai vėtros žiaurios kaukia,
Siūbuoja girios ąžuolai?
Ar tai išalkę žvėrys traukia,
Ar staugia meškos ir vilkai?
O, tai ne vėtros žiaurios ūžia,
O, tai ne meškos, ne vilkai —
Tai broliai joja į karužę,
Tai žvengia juodbėriai žirgai.
Tai joja vyru miniu minios,

Tai narsūs Lietuvos vaikai...
Jau peržengti kalnai ir plynios,
Jau priešų netoli laukai...
Sudiev, tėvyne mūsų miela,
Tu būk laiminga visada!
Sau pinki laimės aukso vielą,
Tegu gyvuoja Lietuva!
Jau dūmai rūksta, dunda žemė,
Nerimsta juodbérai žirgai.
Pats Vytauts žiūri, mūši lemia,
Arti kryžiokai vanagai...
Tai ne perkūns smarkus sugriové,
Ne šviesūs tvykstelėj žaibai,—
Tai lietuviai į priešus šové,
Tai čerška šviesūs jų kardai.
Ir kaip kopūstai ritas galvos,
Ir maišos su małdom keiksmai,
Lavonų guli baisios kalvos,
Kanuolių dauginas griausmai.
Nuo Žalgirio rytinės pusės,
Kur tik akim vos užmatai,
Kryžiokai guli kaipo musės,
Ir drasko kūnus jų vilkai.
O lietuviai linksmai dainuoja,
Jų grobio nė nesuskaityt,
Dainuodami namuosna joja
Baltų tévelių atlankyt.

* * *

Paliovė griaut ir baubt kanuolės,
Laukuos jau vėl nėra pulkų;
Tik viens pašautas ir parpuolės,
Bet gyvas tarpe užmuštų;
Ir misliją: „Ką čia aš blogo,
Ką pikto artimui dariau?
Kam atitraukė nuo to stogo,
Kuriam ramiai aš gyvenau?
Už ką čia gausiai liejos kraujas,
Kam atvedė pulkus čionai?
Kareivius veja čion kaip gaują
Žvérių, kad muštys mirtinai.
Ar už tėvynę, už liuosybę?
Bet ką čia — ponams to nereik!
Jiems reik tik turtų ir linksmybių,
O tu už juos numirti eik.
Mat, prastas yr ant to sutvertas,
Kad ponų reikalams tarnaut:
Pas juos esi tu šuns tik vertas,
Už juos reik duotisi nukaut...
Parneški, juodas varne, žinią

Į mano gimtinius namus,
Ten manęs laukia nusiminę,
Bet nematysi aš jau jūs.
Parneški, žirge, mandierėlę
Mielims téveliams, seserims,
Tegu ją plaus su ašarėlėm,
Pakolaik dievs ir juos n'atims.
Tik jūs vieni ant viso svieto
Gailėtis mokat iš širdies;
Mes ponams įrankio tik vietoj,
Mes numirém, ir kam ištisies
Jiems mūs vargingų dar gailėtis?
Dar rūpinsis dėl mūs katras?
Kad jiems tarnauti, jais gérētis —
Kitus kvailius jie sau suras.
Ir vėl dėl mislių šétoninių,
Dėl savo laimės ir garbės
Jie duos pasmeigtį ant deiginiuų
Visus kareivius, kiek turės.
Ar tinka man prakeiktas kardas,
Sunki kareiviška taurė,
Kada man miels artojo vardas,
Palši jauteliai ir orė?!

Ten mano myrio nieks negeidžia
Pas mielus brolius, tévelius;
Ten meilės saulė nesileidžia
Né jokius ilgus metelius.

Tenai pušelės siūbuonėlės,
Plačiai išskétusios šakas,
Vilioja jauną artojėli

Ilsėtis per dienos kaitras.
Raiba gegutė ten kukuoja,
Jai paukščių padeda pulkai,
Ir niekas niekad nedejuoja,
Pakolaik ne žili plaukai.
Dabar ne eglė ten siūbuoja,
Išskėtusi plačias šakas:
Tai motinėlė ten dejuoja,
Iškėlus sielvartoj rankas.
Dabar ne ąžuolas aukštasis,
Iškėlęs galvą, žiūr žemyn:
Tévelis verkia tik baltasis,
Kas dieną eidamas senyn.
Dabar ne obelis žalioji
Linguoja véjo pučiama;
Seselė rauda tik jaunoji,
Rūtas žaliąsias skindama.
Broleli mažas, tu nors stoki
Į mano vietą pas tévus
Ir laimės sau ir jiems ieškoki,
Beardamas plačius laukus.
Tegu vieni didžturčiai piaujas,
Kad taip jau geidžia kraujo jie.
Bet akys temsta, teka kraujas...
O téviške! Sudiev, sudiev!..."

* * *

Ant kalno Ramaujos ugnelė tvaskėjo,
Ugniasargė ilgai į jąją žiūrėjo.
„Tvaskéki, ugnele, nakties tamsumyne,
Raminki man širdj, ką trinksi krūtinėj;
Paliepki vainikui, kad galvą nespaustų;
Paliepki tu širdžiai, kad meilės nejaustų.
Rūtelių vainike, gintarais apsētas,
Sakyki, ką veikia vaikins numylėtas?
Sakyki, kad gano jis žirgus greituosius,
Sakyki, kad kauja jis priešus baisiuosius,
Sakyki jo širdžiai, ką meilės nejaučia,
Kad dar pamatyti nors sykį ji gaučia,
Kada apkabinus aš jam pasakyčia:
Aš myliu iš tikro, o tu tiktais tyčia!
Sudiev, jaunikaiti! Būk sveiks, bijūnėli,
Skaistusis jurgini, raudons putinėli!
Aš tave mylésiu, aš tave godosiu,
Su širdžia sutrinta šią ugnį dabosiu.
Tik šits ąžuolynas, į dangų žiūrēdams,
Gegutę kukuojant kas dieną girdėdams,
Tik šitas ménulis, ką linksmas taip plaukia,

Sakys tau: ji myli ir tavęs ji laukia.
Bet tu toks atžūlas, tau meilės nereikia...
Visi tame giria, o mane tik peikia."
Ugniasargės jausmas vargingos, jaunosis —
Kaip auksas ant dugno jūrelės gilirosios...
Ir, veidus užémus, ji gailiai vaitojo,
Ugnelė tvaskėjus tuo tarpu nustojo.

1897

* * *

Auga ąžuols ir lapoja,
Leidžia didelius ūgius;
Nė ant vėtrų neatboja,
Nes kamienas netrapus.
Platūs lapai trijų colių
Stelbia mažesnius medžius,
Bet jis nežiūri ant brolių,
Bile jis tiktais nedžiūs.
Storas, drūtas, augalotas,
Nesibijo nieko jis,—
Ar bus dienos ūkanotos,
Ar bus vėjai, snigs, ar lis.
Kietas, drūtas jis ir žalias,
Rodos vadovu visų,
Aplink jį pilnos šalys
Ąžuolaičių mažesnių.
Sykį debesys atgriovė,
Buvo viesula graži:
Senę su šaknim išrovė,
Liko ąžuolai maži.

* * *

Ši pavasarį derlingą
 Ažuolaitį sodinau
 Ir sau vienas, nelaimingas,
 Tokią dainą dainavau:
 „Auki, ąžuole, šakoki,
 Auki ik pačių dausų!
 Mūs anūkams pasakoki
 Apie vargą bočių jų.
 Ir už šimto kokio metų
 Pasakyki mūs vaikams,
 Kad mes, vargą vargt papratię,
 Jau pasidavėm vargams.
 Užniūniuok jiems dainą liūdną,
 Kai per tave vėjas pūs.
 Apie protėvius, jų būdą,
 Apie kančią, vargą mūs.
 Kaip skaudus dėl tavęs kirvis,
 Ką tav kirs vaikų vaikai:
 Taip dėl mūs yr skaudžios virvės,
 Ką surišo mus vargai.”

1897

* * *

Didžmaris platus orinis,
Vedas kaimenes žvaigždžių,
O ant jo juodos krūtinės
Jų nelieka nė pėdų.
Ant laukų konoplačiausiu,
Dar už mėlynų dausų,
Laksto siaučia kuo gražiausiai
Didės gaujos debesų.
Né linksmybės, né liūdnumo
Jie netur ir neturės,
Jokio žmogaus prielankumo
Jie nenor ir nenorės.

1897

* * *

Karčios mūsų dienos, sunkios,
Neramios iš pat mažens,
Kožną dieną prakaits sunkias,
Liūdnas mažas, jaunas, sens.
Visados vis naują bėdą
Atneša kožna diena,
Vargo sliekas kūną éda,
Širdyje vis dargana.
Iškeliavęs, atsiskyręs
Nuo tėvų ir giminių,
Gyvenu sau viens, datyręs
Svetimų klastas žmonių.
Oi, ką duočiau, kaip norėčiau
Savo kraštą pamatyti,
Kad nors dūmus aš galēčiau
Savo téviškés matyt.
Kaip, tévyne miela, noriu
Tave naktį nors sapnuot,
Kvepiančiuoju tavo oru
Nors sapnuodams pakvėpuot!

* * *

Vamzdi mielas, kiek išduodi
Dangiškų, gražių balsų,
Kiek tu ugniai vargo juodo,
Malkų atimi skalsių.
Kai nelaimės sunkios krečia,
Audros žaidžia manimi,
Tu prie manęs, jaunas svečias,
Prieini ir ramini.
Uždainuoji tu man dainą,
Mane šildai su balsais:
Skausmas nuo širdies nueina,
Aš skiriuosi su vargais.
Gérēdams balsu gražiuoju,
Užmirštu, kur aš esu,
Ant dienų žiūriu jaunujų,
Kaip ant vienos degesių.

1897

*

Mačiau, kaip einant ji
Su jauniku linksmai šnekėjo,
 Ir kaip diena graži
Ant laimės jūdviejų žiūrėjo;
 Abudu kaip linksmai
Ne vieną dieną šnekučiavo;
 Nematė, kaip ūmai
Sau laikas bėgo ir garavo.
 Mačiau aš vėlei ją,
Kada prie kryžiaus ji stovėjo,
 Kada šaltam kape
Ji jauną laimę palydėjo.
 Mačiau, kaip mėnuo jai
Į baltą veidą aiškiai švietė
 Ir žvaigždės nuo dangaus
Užmiršt pasaulę ilgai kvietė.
 Jausminga jos širdis
Ne vieną ašarą išbarstė,
 Tylia, graži naktis
Viena tik jos kančias apsvarstė,
 Ir verkė ji viena

Su ašarom per naktj čielą,
O jai méniesienā
Vis švietē ant kapelio mielo.
Mačiau aš véléi jā
Ant baliaus. Daug jaunu sus'ējo.
Ji su nauja suknela.
Vél su jaunais linksmai erzéjo;
Ir véléi ji puiki.
Ir véléi veidas jos raudonas,
Širdis jos nekantri
Vél geidžia meilės ir malonės.

1897

* * *

Krantuose Nérío gélés auga;
Jis pats gilus, gražus, sraunus,
Jo kvietkos turi savo draugą,
Kuris dar jaunas, sveiks, šaunus.
Beveik kas diena ir kas rytas
Ateina jas vis atlankyt —
Aplieja vienas, iš nuskintų
Tuoj griebias amalą daryt.
Jo dainos širdj suramina,—
Mat, taip dainuoja jis gražiai:
Už tai ji Dainium pavadino
Visi aplinkiniai kaimai.
Bet štai ne sykį atsitiko,
Kad jo dainoj matyt vargai:
Dainuoja,— rodos, ji paliko
Jaunystė, meilė ir draugai.
Dainuoja — verkia, tyli — rauda,
Matyt, jo širdj graužia...
Nelaimė persekioja, gaudio,
Ar nelaimingas meilės diegs?
Ne per toli iš aukšto rūmo

Sau vaikštinėja pamaži
Tarp rūtų ir lelijų krūmų
Merga jauna, skaisti, graži.
Veidukai jos baltais raudoni,
Dūšia kaip paukštės nekalta,
Kaip linas jos plaukai geltoni,
Širdis labiau negleeds šalta.
Iš ją vaikins įsimylėjo,
Ir iš visos širdies karštos,
Bet ji mylēti nenorėjo,—
Širdis liko dėl jo šalta.
Ji bu'o turtinga, šitas — prastas,
Dėl to jai negalėjo tikt,
Kaip niekniekis koksai kur rastas —
Negal né įspūdžio palikt.
Jau Dainius ir dainuot nustojo,
Jo sveikata vis ein silpnyn,
Tik apie ją jisai svajoja,
Jo meilė eina vis karštyn.
Vos gyvas būdams, vargšas mirdams,
Ir myrio jau jis patale,
Su šiuo jau svietu atskirdams,
Mylėjo su visa galia.
Kai laidojo, tai taip gailėjos
Jo giminės, seni tévai,
Kad net danguose jau pradėjo
Jo gailėtis ir dievai.
Ne tik tévai ir artimieji —
Jo visas sviets pradėjo verkt,
Taip, kad dievai gallop pradėjo

Už mirtį vienas kitą peikt.
Tada Perkūnas, dievs iš aukšto,
Pas sāve šūktelėj dievus:
„Paverskim Dainių mes į paukštį:
Lakštingala tegu jis bus!”
Dievai ant to visi sutiko
Ir vėl nuéjo sau tolyn.
Paukščiu mūs Dainius pasiliko
Ir nulékė čiulbét žemyn.
Prieš langą mylimos pradėjo
Kasdien, kasnakt gražiai čiulbét,
Iš rūmų ji nesyk išéjo
Čiulbėjimu pasigérēt.
Toliau, kiek sykių iš seklyčios
Išeidavo jo paklausyt,
Tai Dainių visada, kaip tyčia,
Pradédavo širdy atmint.
Ateidavo į mintį veidas,
Kuris išblyškės bu'o labai,
Kaip galvą eidavo nuleidęs,—
Jo dailios akys ir skruostai.
Matyt, kad mislys ją atlanko,
Viena sau pradeda svajot,
Raudonas veidas jos išblanko,
Pradéjo apie jį dūmot.
Kaip prieš mirimą nemylėjo,
Dabar pamilo jį pilnai...
Bet jos jau Dainiui nereikéjo,
Atéjo meilė per vėlai.
Apsirgo ir duktė turtingo

Su Dainiaus lūpose daina...
Pasirgus mirė nelaimingai,
Dar būdama visai jauna.
Tėvai seni labai gailėjos,
Vis negalėdami suprast:
Kokia tai priežastis galėjo
Iš grabą dukterį įvest?
Tada dievai, mūs geradėjai,
Pasigailėjo tos dukters
Ir, iš Ramaują susiėję,
Iš rožę ryžos ją paverst.
Dievai tuoj teikėsi pratarti
Lakštingalai paliaut giedot,
Kada pradėjo rožė tarpti,
Eit iš lapus, žydėt, bujot.
Dėl to pas mus šiandieną liauna
Tada lakštingala čiulbėt,
Kada gražioji rožė gauna
Išsprogt, užaugt ir pražydėt.

1897

* * *

Kad sakė karalius į rindą sustoti,
Iš rindą sustoti ir gudą kapoti;
O stojo daugybės ulonų narsiųjų,
Ir prunkštė daugybės žirgelių bérųjų,
Auksinės kepurės ir aukso pentinai
Narsiųjų ulonų iš tolo žéréjo,
O mano bernelis, tik vieną vaikinas,
Iš tolo atjojės, prastai išžiūréjo.
Anujų ūsorių, narsiųjų ulonų
Auksiniai kardeliai tik blizga prie šonų,
O mano bernelio, o mano tik vieno —
Bekabo kardelis iš vieno tik plieno.
Ant mano bernelio, iš kaimo prasčioko,
Puikoriai ulonai iš aukšto šypsojo,
Bet, priešą pamatę, tuoj vytis pašoko
Ir, priešą panokę, į mūšį sustojo.
Daugybė narsiųjų krauju apšlakstyti,
Ant žemės išvirtę, durklais subadyti;
Bet krauko daugybė ir priešų smurtybė
Sumažino greitai ulonų narsybę.
Tuoj mirčio pabūgo, tuoj bėgti pradėjo,—

Karalius vos tik sulaikyt tegaléjo.
O mano bernelis ant vietas stovéjo
Ir, kraują beliedamas, priešus kapojo.
Ir gyrés ulonai,— pamušę jie priešą,
Ir myli juos žmonės, duod pokylį viešą,
Ir laimina pulką ūsorių ulonų,
Ką gelbéjo žmones nuo svetimo pono.
Ir dovanas davē karalius narsiausiemis,
Ir kožno bevieno narsybę išgyrė,
O mano berneliu, o mano mieliausiam —
Tik drégną žemele ir grabą paskyrė.

1897

* * *

Žmoneliai triūsia, prakaituoja,
Laukus plačiuosius ardam, —
Per dieną dirbdami dejuoja,—
Sunku prastu būt žmogumi.
Vos tik suspėsi nors skatiką
Iš prakaito bangaus ištraukt,
Žiūrėk — padotkas atsitiko,
Reik ponams iždą vėl prikraut.
Nepažiūrės ant verksmo tavo
Nei tavo alkstančių vaikų!
Kaip vilks, kurs avi pasigavo,
Nepripažista pons skausmų.
Iš kur tau sąjausmo lėks žodis?
Kas tau padės, kas užtarys?
Kas laisvės kelią tau parodys?
Kas tavo plėšikus sutrins?
Geidi, kad aitvars būt nuvytas,—
Nubodo amžius jau vergaut,
Bet tavo rankos surakintos
Vargais, iš kur liuosybę gaut?
Norėtum, metės iš rūstybės

Šeimyną, gimtinius namus.
Ieškoti su kardu teisybės
Po kruvinus, baisius laukus.
Bet širdį neturi tu tokią,
Į vilką nepavirs bitis,
Ir vėlei triūsk ir verk, prasčioke,
Gyvenims tavo tik viltis.
Viltis, ką niekad n'išsipildo,
Nors stengtumeis konolabiau,
Ir laikas tų žaizdų n'išdildo.
O vargas drasko kuo skaudžiau.
Iš kur pagalbą linksmą gausi?
Iš kur ramybę tau įgyt?
Kur užtaros šaltinį gausų
Atrasi prakaitą nutrint?
Tai yr tik vienas toks šaltinis:
Prie jo ir kriušas žmonija;
Jisai vadinas „degtiné”,—
Tai vaistas vargo ligoje.

1897

* * *

Nesvetingos juodos jūrės,
Dieną, naktį murma jos,
Daug kas, ten tik atsidūrės,
Nepamato žemės šios.
Narsiai, vyrai! Véjo pilnis
Laivą mūsų pavaikys.
Jūrių slidžios, plačios vilnys
Mūs greitsparnio neskandins.
Debesys į vilnį žiūris,
Véjas kyla, bus audra,
Mūs laivūnų smulkus būrys,
Bet kovosime su ja.
Narsiai, vyrai, štai jau ūžia,
Vandens pyksta jau ant mūs,
Skaudžią tuoj pakels karužę,
Bet mūs laivas nepražus.
Ten, anapus didžių jūrių,
Est liuosa, smagi šalis,
Jau ne vieną tokį būri
Meiliai priémė ji vis.

Bet tik nuneša ten vilnys
Vienus tvirtus vyrukus —
Narsiai, vyrai! Nagi, vilnys!
Mūs greitsparnis nepražus.

1897

* * *

Kada kryžiokai užkariavo
Prūsijos šalį su kardu,
Mus pažeistus visus pagavo
Ir varė mus visus pulku.
Ir jie giedojo aleliują,
Ir niekšai linksminos labai,
Į svečią šalį mus išgujė,
Dainuot mums liepė vokiečiai.
„Dainuokite su mum,— jie sakė,—
Ko nusiminė, ko liūdni?”
Prięjė brolius smarkiai plakė,
Kad tik būtumėm paklusni.
Bet ne. Mums šventas atminimas
Mielos Prūsijos, mūs gražios,
Mums rauda — jums tik išjuokimas
Garsai tėvyniškos dainos.
Tegu liežuvis virs į molį,
Tegu to kanklės sutrupės,
Kuris parduotų savo brolij,
Kurs kraugeriams dainuot padės.
Laimingas tas, kuris terionų

Neiškentė smarkius nagus,
Ir kraujas teka iš jo šonų,
O kraujas tokio švents, skaidrus.
Laimingas tas, kuris, tarp griausmo
Narsingai mušdams plėšikus,
Į anapielių ein be skausmo
Ir brolius laimina vargšus.
Bet laimingesnis šimtą kartų,
Kurs su ugnia ir su kardu
Prie kraugerių ateis tuoj vartų,—
Atmonijimo bus žaibu.
Kuris kaip vėtra be malonės
Plėšikų lizdą išdraskys,
Už mūs vargus, kančias atmonys,
Ir nuo plėšimo atgrasins.

1897

SONETAS

Lakštingala, gražus paukšteli,
Pas mano langą nečiulbék,
I mano gimtinį namelj,
Linksmai giedodama, nulék.

Tenai mamele nuraminki,
Palinksmink baltą galvą jos,
Jai apie mane pasakyki,
Lai apie mane ką žinos.

Tenai kuplioji liepužélė
Dejuoja, vėjo pučiamā,
Tenai mamele sengalvélė

Vaitoja, manęs laukdama,
Sakyk, sulauksi tuoj sūnelj:
Laiminga būsi ir linksma.

SONETAS

Šilts vėjelis medžiuos šnabžda,
Prie jų glaudžiasi kaip vaiks,
Žolėje žiogeliai krabžda,
Giria dieną kožnas daikts.

Ten toliau viešas kelelis
Raitosi kaip kirmélė,
Mano lekia juo dainelės
Ten, kur téviškės grožė,

Ten, kur lietuvių gyvena,
Džiaugias, darbus baigdami,
Gal jie mano vardą mena,

Pabaigtuvių gerdami...
Dainą naują, dainą seną
Bedainuoja sau linksmi...

1897

* * *

Tévelių vyšnių soda mielą
Atlankė sykį vieversys,
Dainavo dainą ilgą, čielą,
Dainavo jaunas vieversys:
„Jauni bijūnai pražydėjo
Neišravétam da darže,
Aplinkui piktžolės klestėjo,
Nieks jų žiūrėti néjo čia.
Bet saulė šildė tuos bijūnus,
Ir kėlė galvas jie aukštyn,
Ir glostė juos, tuos džiaugsmo sūnus,
Ir gujo piktžoles šalin.
Bet, rodos, žolės prišnekėjo
Kitus kvietkuočius ir usnis;
Per daug bijūnus stelbt pradėjo
Ir išnaikino jų kelis.
Bet štai merginos jau ravėti,
Naikint atbėgo tuoj žoles,
Bijūnams davė vėl klesteti
Ir laiminti vargų dienas.”

LIETUVIŠKAS VAKARAS PETRAPILĖJE

Atėjo vakars užsakytas,—
Seniai jo laukė lietuviai,
Gražiai salonas aptaisytas,
Kur suksies, žiba žiburiai.
Širdis krūtinėje nerimsta,
Žmonių jau renkasi pulkai,
Parodysim, kad mes negrimztam
Tamsybėje, kad mūs jausmai,
Mūs mislys taip atstuj nestovi.
Dar daug lietuviškų širdžių,
Kuriose vargai dar n'išgriovė
Senovės dvasios lietuvių,
Kad sėklą brolių meilės turi,
N'užmiršo Daukanto mislis...
Lai tautos svetimosios žiūri,
Kad nepražuvom mes dar vis,
Kad mūs kalba dar nepragaišo
Kaipo kūkaliuose kviečiai,—
Su svetimom nesusimaišé...
Žiūrėk, ką gali lietuviai!

„Vie pan, litvini avansujon” —
Tarp lenkpalaikių jau girdėt,
Tai ir matyt, kad neužgujo
Vargai mūs; téviškė mylėt
Litvinas kaip jų bočiai moka,
Ir mūsų protévių jausmai,
Nežiūrint ant žabangų jokiu,

Tarp mūs atgis tuoj, kaip matai...
Bet skambalas jau skamba garsiai,—
Štai žmonés ieško sėst vietas,
O širdie, kam taip trinksi aštriai?
Ar tik n'išeis jau blogo kas?
Ar toks jau niekai mūs likimas,
Kad darbas, dirbtas taip stropiai,
Prapultu kaip purvuos žasminas,
Kaip užkalny saulės spinduliai.

Išéjo dvylika merginų —
Kaip pazaras skaisčių, gražių,
Išéjo dvylika vaikinų,—
Grazna... lietuvininkų jaunų.
„Išeik, pareik” sykiu užtraukė,
O kokie smagūs tie balsai,
Sulaukei, širdie, tą, ko laukei —
Savuosius scenoj išgirdai.

Dar pirmą syki, pirmą syki
Ant scenos dainas mūs girdžiu,
Tu, rūpesty dienos, klausyki,
Palik nors dalį tų jausmų...
Kad visur juos širdy turėčiau,
Tarp lietuvių ir svetimų,

Juos visados auklėt galėčiau.
Palik nors dalį tų jausmų...
Kaip meilės žodį juos nešiočiau
Pačiam dugne jautrios širdies,
Su jais į kovą linksmas stočiau
Ir mirčiau su misle vilties...
Daina jau pabaigta; išėjo
Jau pionierai Lietuvos,
Viens „bravo” valandą poškėjo.
Ne, neužmiršiu tos dienos...
Atėjo permaina, ir bėgu
Pasidalint linksmais jausmais,
Daug suolų perėjau pratėgiui:
Reik susitikt su lietuviais.
Žiūriu... žiūriu,— intelligentai
Jau praded lenkiškai plepėt,
Vieni tik lietuviai studentai
Dar bando mūsiškai kalbėt...
O jūs, barzdotieji galvijai!
Kur jūsų gėda, kur jausmai?
Ar tokia nauda mūs draugijai?
Ar tai dėl to tie vakarai?
Jums vieno „unaro” tik reikia,—
Su juo tik norite žibėt,
O ten — ar giria mus, ar peikia,
Tai jūs nenorit ir girdėt.
Tai būkit, kokie esat, būkit,
Dėl mūs subrės jauna karta,
O jūs lenkystėje sau pūkit,
Jūs nesujudins jau daina.

Jau jums tévynės šventas jausmas
Ir brolių meilė — tai skatiks.
Jus judintų tik rykščių skausmas,
Bet to su jumis n'atsitiks.

1897

SONETAS

Nereikia mums turtų didžiujų,
Nereikia goslybės tuščios,
Nenorime spausti prastųjų,
Neveržiam jų duonos juodos.

Nenorime mes viešpatauti,
Nenorim pamušti tautas,
Nenorim jų téviškes griauti
Ir gimtines dovyt vietas.

Mes geidžiam, kad žmonės vargingi,
Tarnaujantys dievui širdingai,
Žmogaus nors įgytų tiesas.

Už ką gi, o dieve aukščiausias,
Taip atstumi visad žemiausias
Žmonių vargingųjų maldas?

1897

* * *

Per tvorą į sodą mūs pono žiūréjo
Vaikiukas išblyškės, apdriskės visai,
Ir matė, kaip ponvaikiai puikūs žéréjo,
Kaip žaidė, kaip juokės visi jie linksmai.

Kaip jie tie laimingi po sodą bégioja,
Kiek turi žaidimų gražių, navatnų:
Viens kriausę, kits arklį su savim nešiojas,
Ten krūvos vežimų, lipdytų žmonių,

Ten guli birbynės ir underės pintos,
Ir gardūs įdėti į jas obuoliai.
Ir mislija vaikas, vargų surakintas:

„O dieve! nors sykį kad šitaip smagiai
Galėčiau po sodą bégioti, varptytis
Ir, skindamas vaisių, ragauti skaniai.”

1897

* * *

Jam būvant téviškės seklyčioj,
Plasnodama ant langinycių,
Smagiai, linksmai kregždė čiulbėjo,—
Grožybes vasaros kalbėjo.

Jos dainos lengvos, vėlei painios,
Vėl lengvos, vėlei greitai mainos,
Sujudintų ne vieną žmogų
Po téviškės laimingu stogu.

Bet jis kitas dainas girdėjo,
Kitas jautrioj širdyj aukléjo
Kitos kregždės: ką jam dainavo
Rūtų daržely meilę savo;

Ką lelijas, bijūnus renka,
Kuri jam davė baltą ranką.

1897

* * *

Būki, mūs krašte,
Būki laimingas,
Dievo žadėtas,
Mūs numylėtas,
Būki laimingas.

Mūsų broleliai,
Vargo suspausti,
Raskit linksmybę,
Raskit ramybę,
Liaukit vaitoję.

Žaliosios rūtos,
Baltos lelijos,
Su kuo dabinas
Skaisčios merginos,
Visad žydėkit.

Žaliosios girios,
Aukštos siūbuonės,
Amžių sodintos,
Saulės augintos,
Amžius žaliuokit.

Kai vėjas pučia,
Sunkiai kvėpuojat,
Sunkiai kvėpuojat,
Skaudžiai dejuojat,
Jūs mus nuskundžiat.

Kai mūs didvyriai
Eidavo kovon
Stot už tėvynę,
Davėt nakvynę,
Duokit ir mums.
Spygliai paklodė,
Šakos užklodė,
Migdė sietynas,—
Dainių kaimynas,
Aušrinė kėlė.

Lytus juos prausė,
Vėjas šukavo,
Girios poškėjo,
Žvėris penėjo,
Maistą šapavo.
Taigi ir šiadien,
Plačios, žaliuokit,
Šalį raminkit,
Meilę sodinkit,
Veiskit brolystę.

SONETAS

Būdams svetimoj šaly, žiūrėjau
Į jurginus, lelijas, rūtas,
Južydėjimu gražiu géréjaus,
Bet turėjau mintyje kitas.

Tas žalias rūtas, kuriom dabinas
Skaisčios, jaunos dukters Lietuvos,
Iš kurių žalią vainiką pinas,
Ant nuvargintos dedas galvos.

Tuos jurginus, ką mažuos darželiuos
Auga tarp rūtų kvepiančių
Ir kurie, kaip Lietuvos berneliai,
Žydi tarp lietuvalių grakščių.

Ir žydėkit, Lietuvos mergelės,
Ir žydėkit jūs kaip kvietkelės!

1897

HEGZAMETRAI

* * *

„Tu nenori keleivį pavargusį dailiai priimti? — Taré dievs, užrūstintis tuo, kad nepriima svečią:

PRANCIŠKAUS VAIČAIČIO

E I L E S

PHILADELPHIA, PA.

„Žvaigždė“ Spausdavėjo 3634 Richmond Street.

1912.

P. Vaičaičio kūrinių II leidimo titulinis puslapis

— Kirksék per amži, paversiu tave į žąsi.
Žąsia bebūdama, nors keleiviuui nieko neduosi,
Bet nors ponui savo naudą gerą atneši.”
Taip kvailė į žąsi kvailą paversta tapo.

1897

* * *

Svietą margą dievs Perkūns gudragalvis sutaisęs,
Rupūžes, varles sutvéręs, pats nusigando.
„Ką padariau aš? — gyvaleidis aukštas pragriovė:
— Kirmélės, žalčiai nuoduoti žmones nudovyt,
Žvéris, gyvulius visur užmušti juk gali.”
Ir vaisgamčiaus veidas rūpesčiu užsitraukė,
Barzdą pakratęs, smarkiai griauti pradėjo večasis:
„Krūvon, krūvon, kirmélės, nenaudėliai žalčiai,
Liškite greitai maišan, aš visus nužudysiu.
Na, eikše, žmogau Stoneli, imk šitą maišą,
Bet nežiūrék, kas tame yra, nes tuoj tu pražūsi.
Nešk į ezerą pirmą ir įmeski į gelmę!”
Vargšas Stonelis, maišą stekendams, mislijia vienas:
„Ar aš kvailas, kam aš tymo maišą darkysiū?
Kas tame yr? Mažu auksas ar gintaras pajūrių?
Aš pažiūrēsiu; jeigu kaip,— į Prūsus nubégsiu.”
Kaip nor vaiks, kuriam nenori žaidimo duoti,
Nor jি nors iš tolo, nors per plyšį matyti,
Taip netrivoja senis, maišą tą neatrišęs.
Kai tik maišą paleido, tuoj žalčiai išsirito.
Persigandęs Stonelis bėgt smarkiai pagavo.

„Ką padariau aš, ką padariau, dievuli gerasis!
Tik atleisk kaltes, atleisk o pirmiausia, Perkūne!”
Vergas, taip prasikaltęs, prašosi savojo pono,
O valdons n'išmislija, ką su juo padaryti.
O Perkūns žvaigždykščius ugnį sau susikūrė;
Šalts pavasaris buvo, tai sau šildėsi linksmas:
Matgi, jau žalčių nebūsią, svietą nedovys,
Stonį nuliūdusį ir pas ji ateinantį matąs,
Dievas supyko: nuodėgulį degantį griebęs,
Tam per nugarą drožė: „Na, gaudyt eik dabar žalčius:
Štai paversiu tavę į gandrą su uodega juoda
(Ženklas, kad gavai tu pilti su nuodėguliu juodu).
Rink biaurias varles raistuos, nenaudėli starkau.”
Taip Perkūnas davė mums typkojį gužutį.

1897

* * *

Kad kitąsyk Pranys Stonelis žmoną turėjo
Taip vaisingą, kad juokai net jums pasakyti:
Būdavo, ji šimtais gimdydavo kūdikių mielų.
Vyrs, vaikų iš pradžios gyvą pragarą matąs,
Juokės, bet paskui beveik raudoti pradėjo:
„Bent susimilki, juk ir kiaulės neveda paršų
Kas metai šimtais, ir tu nors syk pasiliauki.
Na, pamatysi, jeigu kaip — į kailį tu gausi.
Kas maitins, iš kur aš duonos daugelį gausiu?”
Bet šioji kas rytą gimdė kūdikį kitą.
O tuo tarpu motina — žemė nenauda, pavydas
Ant Stonelio žmonos neapykanta griežti pradėjo:
„Kad jiji pasitemptų, aš — vaisinga be galos,
O jiji, nenauda, nori mane apeiti?!”
Žemyn nubėgus, laukan tyran ją išviliojo.
„Mat tave dievai! — tarė: — Virski į blindę,
Idant čia daugiau man šposų taip nedarytum.”
Kaip avis prieš vilką, ši drebėti pradėjo:
Prašos, meldžia, verkia prieš nenaudėlę dievę,
Bet pradėjo kojos lišt į drėgną žemele.
Išsigandus, smarkiai suklikus, bėgti norėjo,
Bet jau žemė kaip siaubūnas tik ryja, tik ryja.

„Dieve Perkūne geriausias, kuo aš tau prasikaltus?
Ar negarbinau tave, ar aš nedaviau aukų?
Kami gi atstumi mane kaip suvytusią gėlę?
Duok šiek tiek pagyventi, duok vaikus papenėti.
Kas našlaičius augins, kas duos jiems prieiglaudą
gerą?”

Motiną verkiančią matydams, senis Perkūnas
Gailėjosi didei, kad tokia nelaimė čia tikos,
Bet drovėjos dievės norą nenaudą gadinti.
„Kęsk palugniai,— prabilo večasis,— kęsk palugniai tik;
Nors i medį pavirsi, bet pagirtąji medį,
Būsi tu amžinai dainos dainuojanamas medis,
Ir atmins bakūžėj, girioj arba ant lauko,
Bérą žirgą ganydams, apdainuodamas tave.”
O žmonos jau kojos virsta i storą kamieną,
Lūpos kruta da, bet i žievę pradeda virsti,
Iš akių jau syvai, o ne ašaros verčias,
Rankos, ką iškélusi meldési aukštojo dievo,
Virsta i šakas, o pirštai i kekutes jau.
Jau sudiev, svieteli margas, jau nekalbésiu
Aš su kūdikiais savo, jau i mišką netrauksiu
Žemuogių gardžių pasirinkti arba aviečių.
Ant audrų, speigų, lytaus, kaitros pastatyta,
Kęsiu už tėvus ir jus, lietuviai mieli.

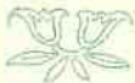

^KALINIO DAINA

Gražiai, smagiai saulutė šviečia,
Glébius prisiuntus spinduliu,
Ant džiaugsmo visą žemę kviečia
Ir laukia džiaugsmo nuo žmonių.
Tik mano kambarėli šaltą
Nedriста meilingai apšviest,
Pro langą, geležim apkaltą,
Nenor man spindulį ištiest.
Nors aš kenčiu, bet nerūgoju:
Kentėjims mūs visų dalis,
Ramumo dainas sau dainuoju,
Nors temdo ašaros akis;
Neliauju laiminės gadynę
Ir tas dienas ir valandas,
Kada kenčiu aš už tévynę,
Kai surakino man rankas.
Nereik man sajausmo, viengenčiai,
Užmirškit širdgėlą, draugai:
Kas už teisybę gryną kenčia,
Tam nepažystami vargai.
Tokiam širdis suteiks ramumą,

Toksai pats save sudrūtins,
Jam viltis darbo duos linksmumą
Ir meilę brolių užlaikys.
Bet geisčiau, broliai mylimieji,
Išgirst nuo jūs kelis žodžius:
Ar jaučiat, lietuviai mielieji,
Kad aš kenčiu tiktais už jus?

1898

SVETIMAM KRAŠTE

Saulutei užsnūdus, išbégau akyvas
Ī vakaro grazną ramingą žiūrėt,
Vėjelis nutilo, sodely alyvos
Su juodbruvu mėnesiu taikos šnekėt.
O žmonės, per dieną triūsuodami čielą,
Jau grįžta namo; vabalėliai maži
Lakiodami garbina vakarą mielą,
O štai devynbalsės dainelė graži
Po orą nutilusį greitai lakoja
Ir lenda į širdį tokioj tylumoj;
Ir aš juk gérėjaus, bet kita dūmojau,—
Ir mislys jau buvo vienoj Lietuvoj...
Ar žinot, tévynéje kur tai gražesnės
Lakštingalos dainos: saldesnė gaida,
Ir vakaras, rodosi, kur tai meilesnis...
Krašte svetimam aš kaip gulbė balta,
Ką jūréj pagauta, į prūdą įleista,
Nors viską jai duoki ir maistą padék,
Sparnus tik atriški,— ji nieko negeistų,
Kaip, maistą palikus, į jūres nulékt.

Ir man svetimoj šaly, rodos, vertėtų
Nurimti, nes visko tam sykiui turiu,
Bet vis tik nerimstu, nors dar tiek pridėtų,
Nes savo tévynės čionai neturiu.

1898

DU DAINIU

Gražiai lakštingala čiulbėjo
Žaliajam mūs sodelyje.
Ir dainius netoli sédėjo,
Dainuodamas drauge su ja.
O aidas jūdviejų galingas
Aplankė mūs visus kraštus,
Drūtino širdis rūpestingas,
Tėvynės žadino jausmus.
Per mieląjį pavasarėlį
Dainavo jiedu vakarais.
Mes klauséme kas vakarėli,
Atlikę su dienos darbais.

Bet štai šiaurių sulaukėm vėją —
Užpuolė su speigom ant mūs,
Lakštingalą, mūs geradėją,
Išvijo į kitus kraštus.
Paliko mums tik dainių vieną —
Dainavo jis kaip sirata,
Bet vieną nelaimingą dieną

Žandarai suėmė ir tą...
Ir stovi sodas nusiminęs
Sau viens, be mylimų svečių,
Mums tiek dainelių užauginęs,
Dainelių, mus raminančių.
Kiek sykių mes pro sodą éjom,
Kieksyk žiūréjome į jį,
Tai sunkiai tik atsiduséjom
Ir jautém gailestę širdy.
O eik, lelija, eik, sesele,
Sodelio liūdno pažiūrėt,
Paglamonék nors tą šakelę,
Kur mégdavo lakūns čiulbét.
Lai pasakys ji, ką dainuoja
Lakštingala, toli ten būdama,
Lai pasakys ji, kaip dejuoja
Mūs dainius, tekęs į kaléjimą.
Jau, rasi, ir dainuot paliovė,
Jau gal užmigdė tuos jausmus,
Ką mums stropiai į širdis krovė,
Kitus matydami kraštus.
Tai neužmiršo viens, né kitas
Gražių lietuviškų dainų,
Kaip, viens išlékęs, kits varytas,
Abu išsilgo mūs kampų.
Nenusibodo jiedviem dainos,
Ką gavo nuo tévynės mūs:
Nors balsas sensta, liūsta, mainos,
Bet turi tuos pačius jausmus.

Sulauksime — ir vėl vyšnyne
Kiekvienas dainas jų išgirs,
Vėl jiedu apdainuos tėvynę,
Ją garbins, iki patys mirs.

1898

VONSIACKIUI

Kaip viesula čia atpoškėjęs,
Vargus po kraštą mūs sklaidei,
Kaip vasarą ledai užéję,
Tautystės diegus naikinai.
Iškėlęs leteną baisingą,
Tu, nevidone, kur lakstei?
Už ką žabangus rūpestingai
Ant nekaltų žmonių taisei?
Gerai žinojai mūsų skausmą,
Bet pats, netekęs jau doros,
Paniekinai mūs šventą jausmą,
Ir dievas tau nedovanos.
Ir jis jau tau nedovanojo,
Jau tu velkies tollyn nuo mūs.
O, eik, siaubūne šimtakoji,—
Su savim neškis mūs vargus!
Laimingas tas, kurs neišvydo
Nasrų begėdiškų tavų:
Kaipo žuvis, kuri išslydo
Iš rankų, tinklą griebiančių.
Koksai tai neriniastis édė

Doringas širdis lietuvių,
Kada matydavo begėdį
Nuo vieno bégant prie kitų.
Ir, redės, antkrytis užtiko —
Sugrižo senas laiks marų:
Ir verkė ten, kur pasilikos
Takai žandarų prakeiktų.
O kad tas ašaras subraukti,
Kurias žmonėms išspaudei tu,
Iš vidų jų tave įtraukti —
Tu ten nuskëstum ik ausų...
O eik tenai, iš kur atėjės,
Gana jau gyvenai pas mus,
Visur kur buvęs, važinéjės,
Sklaideli tarp mūs skausmus, vargus.
Išgrūdo tave kaip baisybę
Ten, kur Siberija baisi.
O, eik ten pas vilkus, biaurybe,
Juk, maita, brolis jų esi.

1898

VAITOJIMAS

Augo liepelė,
Augo šakojo,
Po ja mergelė
Verkė raudojo.
Mergė jaunoji
Ašaras bérė,
Liepa kuplioji
Ašaras gérė.
Ko taip tu graudi,
Miela mergele?
Ko taip tu raudi,
Raiba gegele?
Kaip nenuliūsiu,
Kaip linksma būsiu:
Brolis išgrūstas
Į kraštą rusų.
Taip mažas daiktas,—
Tik už knygelę
Gudas prakeiktas
Spaudžia brolelj.
O kad pavirščiau

Oro paukšteliu,
Tai aš išgirsčiau
Brolio verksmelj;
Oi, aš nulékčiau,
Ji pamatyčiau,
Oi, aš pribégčiau,
Ji suraminčiau.

Galvą nulenkus,
Verkė drebéjo,
Per abu veidu
Skaidrios riedėjo
Ašaros graudžios
Kaip našlaitélés,
Ašaros skaudžios
Kaip akmenélis.

1898

PAVASARIS

Jaunutės vyšnaitės žydėti pradėjo
Ir jau apsivilko į baltus rūbus,
Kaip nuotakos mergos, ką rengias tekėt,
Vis žiūr į rūtas, kad dabint vainikus.
Taip žydinčios vyšnios, sustojusios eilén
Pas rūtų merginų gražias lysvutes,
Tarytumei juokias ir rodo jos meilę,
Dainuoja, pavasario giria dienas.
Šakutes ištiesusios, rodosi, siekia
Žaliujų rūtelį ir jos pasiskint,
Pasiekt bet negali, šešeliu tik pliekia
Ir nori neduoti joms šviesą matyt.
Bitutė, mažiulė, panokusj žiedą
Prilékus, tuoj pradeda jiji bučiuot,
Ir kas žin ką jam pamaži jiji gieda
Ir, pelną atsiémus, į avilių duot
Tuoj žinią nuzimbė. O ten iš abipus
Stov obels ir džiaugias iš vyšnių žaismų,
O ten prie pat galо žiūr kriausė suklypus
Ir sergsti vyšnias nuo šiaurinių vėjų.
Varginga — senutė, ji taipgi dabinas:

Koks žiedas ir jos net viršūnėj išljs,
Bet ten jau nečiauška lakštingals jaunikis,
Ten tupi tik žvirblis ar strazdas našlys.
O naktį ménulis, užmiršęs ieškoti
Sau mylimą žvaigždę, tik žiūr į vyšnias,
O vyšnios jau šocą tuoj rengiasi šokti
Ir klauso, kada tik lakštingals užves.
O ryto dienutėj, pakilus saulelei,
Tik čiulba, tik ulba lakūnai sode,
Taip džiaugias, tarytum sugrižtant svodbelei,
Dainuodami, jauna vedini marčia.
Tik linksmo pavasario dainiaus nejaučia
Išblyškus, ištroškus, atšalus širdis,
Tėvynėje dainiaus dar darganos siaučia,
Tamsybė dar temdina brolių akis.
Oi, kurgi pavasaris tavo, tėvyne?
Oi, kurgi linksmybės tavoji diena?
Oi, kokių čia raganų, išgamų miniom
Suspausta, nuvarginta tavo galva?
Oi, ūžkite, darganos, speigos, tu, šalti,
Dar mūsų pavasaris, broliai, toli,
Dar mūsų viengenčiai retežiais apkalti,
O likusie stoti į kovą akli.
Kaip dainą linksmybės tėvynei dainuoti?
Tai būtų dėl tavęs tik viens išjuokims,
Nes kūnai tavujų karzygių žaizdoti,
Iš lūpų jų bėga vaitojims, keikims...
O nors apdainuočiau aš gražią tėvynę,
Nors dainą linksmybės užtraukčiau aš tau,
Nors vesčiau ją taip, kaip lakštingals vyšnyne,

Bet, baigdamas dainą, raudočiau greičiau.
Kada gi ateisi tu, diena laiminga,
Kada pasakyti lietuvis galės:
Oi, linksminkis, džiauklis, viengenti širdingas.
Dabar mūs tévyné daugiau nekentės:
Jau josios pavasaris linksmas užstojo,
Jau dukters jos skinas ir proto rūtas,
Jau laikraščių pilna, jie visur lakoja
Ir eina per didelio, mažo rankas.
Jau čiulba tarp mūsų lakštingals vienybės,
Girtybė biaurioji paliovė pliovot,
Jau jaučia lietuvis savo stiprybę
Ir jau pasistengia su priešais kovot...

1898

DAINA

Daržely lietuviės laimingai žydėjo
Ant lysios gražios kvepiančioji rūta.
Viešnia atvažiaus ją vežtis ketėjo —
Ir tapo rūta į žiemius išvežta.
Ir buvo inde pastatyta ties langu,
Ir lepino, laistė ją vietoj naujoj,
Bet ji nepamėgo nei indą tą brangų,
Nei šilumą saulės šaly svetimoj.
Jau ne lietuvaite lyselę dabina,
Ne gimtinio krašto mergelę jauna
Ją prižiūri, laisto, su daina augina,
Net žemė, kur auga, ir ta svetima.
Nuliūdo rūtelę, palinko, pagelto
Ir, rodosi, nor kiekvienam pasakyti:
— O, kad į Lietuvą kas mane perkeltų
Ir teiktųsi mane ten vėl pasodyt!
Aš ten atsigriebčiau, aš ten atsigaučiau,
Aš ten atgaivinčiau silpnas šakeles,
Lietuvišką dainą tenai aš sulaukčiau
Ir savojo krašto gražias mergeles.

Ir laukia rūtelė, galvelę nulenkus,
Ir trokšta į mylimą šalį keliaut,
Kas kartas silpnesnė, labiau vis sumenkus,
Vienok geradėjo negali sulaukt.

1898

GIRDĖTOS IR DATIRTOS SENIO KRAKUSO MISLYS

I

Kaip kriaušes krečia viesula šiaurinė,
Kaip krinta varpos pakirstų rugių,
Taip mūs Baltruką parmetė degtinė,
Ir buvo laimingiausias tarp žmonių.
Didžturčiai, kam jūs brangų vyną geriat,
Be reikalo krūvas tik aukso beriat,
Išgerkite degtinės kuo prastesnės:
Smagums bus tas pats, bet daug pigesnis.

II

Povams pritinka ir didžiuotis,
Nes turi kuo pasidabint,
Jie raibą uodegą nors turi,
Ją šiaip ir taip gal pakraipyti.
Bet kiek žmogus už juos kvailesnis,
Kurs ant visų iš aukšto žiūri,
O jokios dovanos geresnės,
Kaip tik didybę vieną turi.

III

Merginos, jeigu nor tekėt kaip gyvos,
Garsina, būk jos niekad netekės;
Taip levas lauže tīso kaip negyvas,
Bet prieik artyn — tuoj grybštels ir suės.

IV

Galvažudys, jei nori tave vytis —
Iš tolo pradeda peiliu grūmot,
Ir, jeigu tu drąsus ir nori gintis,—
Gali iš laiko prisigatavot.
Bet moteriškė, jeigu rengsis
Ką meilės pančiais surakint,
Brolau, ar stengsies ar nestengsies,
Neduos tau nė apsidairyti.

V

Oi dukters nusidėjusios Ievos,
Ką vyram nešat džiaugsmą ir vargus!
Drabužis jūs — paskiausios vis mados,
Bet protas — marų atmena metus!

VI

Nebijau aš kardo
Nors ir kuo aštriausio,
Nebijau aš nuodo,
Nors ir kuo smarkiausio;

Nebijau aš kulkų,
Ore lekiančių,
Bet bijau liežuviu
Moterų piktų.

VII

Ar viens sudžiūvo jau turtingas,
Nors kuo geriausiai valgė, gérė?
Nes savo protą godulingą
Tik pavydėjimu vien šérė.
O ar ne linksmas kits vargingas,
Nors ir gyvendamas kaip lauže?
Nes jojo galva išmintinga,
Pavydas suvisai negraužia.

VIII

Skatiko nevertas bailus vaikinas:
Visi ant juoko tokį palaikys,
O jeigu tektų smarkią vest merginą,
Tai tuo sau pragarą pasidarys.

IX

Kad ant ménulio negyvena nieks,
Nei joks žmogus, nei joks žvéris, nei diegs,
Gali jau ir iš to dasiteiraut —
Jei pabandysi čion, ant žemės, šaukt:
Gal kožnas rékt, kiek tik nasrai pajégs,
O nuo ménulio neatsilieps tau nieks.

X

Visi kvaili: ir šlubas, ir be kojų,
Kurs nori pasivažinėt ant rato,
Ir šuo, kurs gražų mėnesėlių loja,
Ir sens, kurs jauną pačią vesti keta.

1900

* * *

Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti
Nuo žemės, o paėmiau rasą tiktais,
Norėjau aš laimę ant svieto pasiekti,
O teko man usnys ir dagių pluoštai.
Norėjau prikalbint prie darbo doringo,
Prie darbo svarbiausio žmonių kuo daugiau,
Norėjau ištarti jiems žodį širdingą,
Bet širdis atšalusias, ledą radau.
O visgi šiandieną dar mislys man mena,
Kad svieto žmonelių širdies vidury
Gražiausi jausmai, supratimai gyvena,
Kaip brangūs žemčiūgai giliam vandenyn.

1900

* * *

Gyvenimo mano saulutė jau leidžia
Kas kartą šešelius ilgyn ir ilgyn;
Jausmai bekovodami pasilsio geidžia,
Kas dieną prie karsto slenku jau artyn.
Gal greitai ant amžino gyvasčio slenksčio
Lazdelę keleivio turėsiu padėt,
Bet geisčiau, kad dainas jaunystės įstengčiau
Paleisti pasaulėje pasižmonėt.
Vai, lėkite, dainos, iš vargo nupintos,
Iš kaimo į kaimą, pas jaunus, senus,
Paguoskite širdis, nelaimių sutrintas,
Nušluostykit ašaras, kelkit jausmus!
Bet jeigu nerasit pasaulėje vietas,
Ir jūs neatjaustų viengenčių širdis,
O! tąsyk sugrįžkit, kur mano gul kietas
Rakstelis, kur gyvo netémys akis.
Daugiau nesiskirtumėm, mano dainelės,
Sesutės laimingų pasaulės dienų,
Kartu pasilsėsim ramybės vietelėj
Po vėtrų, nelaimių, po žemės kovų...

ŽVAIGŽDUTĖ

Šviesi žvaigždutė nusirito
Į nematuotas platybes,
Prapuolė... žymio nepaliko
Ir klaidžioja po tuštybęs.
Kad įtikėt, ką žmonės sako:
Gal motinėlės sengalvės
Šeimyna tuo sykiu neteko...
Kas vaikučius jos prižiūrės?
Kas našlaičius priglaus, paglostys?
Kas aprėdys, pavalgydins?
Kas karčias ašaras nušluostys,
Kas juos gyventi pamokins?
O gal tėvelis darbininkas
Pasimirė su žvaigždute...
Ir stovi verkdami aplinkui
Vaikai su sergančia pačia?
Kiek kartų jie su duona laukė
Pareinant tėvą vakare.
Dabar vaikeliai valgyt šaukia,
Bet nér nė kąsnio namieje... .

Pirma šeimyna džiaugės, juokės,
Visiems taip buvo jiems smagu,
Dabar... tu, motina, darbuokis,
Kad stengt kariauti su badu!
Vai, susimilk, pasigailėki,
Tu, kurs pasaulę šią valdai,
Mielaširdingai pažiūréki
Ant tų, kuriuos kankins vargai.

1901

GIRTUOKLĖLIO DAINA

Turi katinas kačiukę,
Turi žąsinas žąsiukę,
Turi poniškas panaitę,
Turi bernas sau tarnaitę,
O aš vyras ąžuolinis
Turiu butelį degtinės.

Muš kačiukės katinuką,
Peš žąsiukės žasinuką,
Juoksis mergos iš bernelių,
Juoksis panos iš ponelių,
Tik aš vienas laimingiausias,
Nes degtinė — draugs tikriausias.
I kišenių įsidėsiu,
Ją aš gersiu, glamonėsiu,
Bonkos kamštį išsitrauksiu,
Degtinukės paragausiu,
Tuoj krūtinė bus šiltesnė
Ir galvelė bus linksmesnė.
O, kad Nemunas garbingas
Būtų šiandien išmintingas,
Kad ant mūsų susimiltų,

Savo vandenis išpiltų,
O degtinę įsilietų,
Vienna degtine tekėtų: —
Tai būt lėbė! Tai būt džiaugsmas!
Tai būt laimė, tai būt kauksmas!
Visi žmonės ir žvėreliai,
Visos žuvys ir paukšteliai
Vis prie Nemuno keliautų
Ir degtinės paragautų.
Žvėrys gertų ir riaumotų,
Žmonės šoktų ir leliotų,
Net žuvytės vis tik nertų,
Degtinukę mielą gertų;
Viskas džiaugtus, šokinėtų,
Net ir žemė strapietų.

1901

MAN VIS TAIP PAT

(Ant kun. Vienazindžio dainos)

Nors karčią tulži gert man duoda,
Bet žiba dar žvaigždė vilties,
Kad išnaikinsim vargą juodą,
Kad saulė dar ir mums pašvies.
Laimings, kurs viskam atsiliepia:
„Man vis taip pat, taip pat visai”,
Ar kas jį giria, ar pašiepia —
Tas jį nejušina visai.
„Man vis taip pat”, — jis sau dainuoja.
Ar darbą dirbt, ar patingėt,
Ar broliai džiaugias, ar dejuoja,—
Jis to nenori nė girdėt.
Laimings — jis jaučia viską lygiai,
Ar ašaroti bus skruostai,
Ar brolius spaus nelaimių dygiai,
Ar laimę sems pilni glėbiai.
„Man vis taip pat”, — suširamina
Ir nebepaiso jau toliau,
Gilesnio jausmo negaivina,
O skilvį šeria kuo smarkiau.

Bet man ne vis taip pat, ar peikia,
Ar mane laimina visi,
Ar mane giria, arba keikia
Vaikai tėvynės parinkti,—
Man darbą duokit — dirbt i noriu,
O ne „man vis taip pat” dainuot,
Nors sunkų darbą, bet tik dorų,
Kurs naudą Lietuvai gal duot.
Tą darbą duokit, kurs ramina,
Kurs, širdžiai alpstant nuo vargų,
Nešioja peną ir maitina
Kaip grįjtės saulės spinduliu;
Tą darbą geisčiau dirbt tėvynei,
Kad ir nuėjus į kapus:
Tad kožno lietuvio krūtinėj
Palikčiau nors dėkos žodžius.

1901

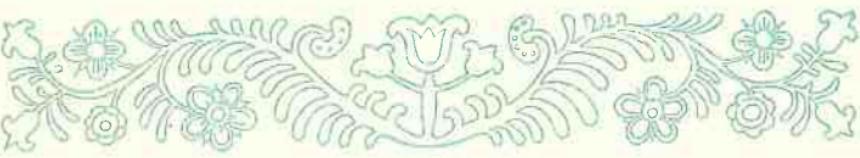

GAILA!

Gaila tū dienų jaunuju,
Kurios praslinko be naudos,
Gaila debesų drėgnuju,
Kurie negrįš jau atgalios.
Gaila darbo ir troškimo,
Kurie sugriūva kaip matai,
Gaila to užsidegimo,
Kuris atšala kaip ledai.
Gaila meilės, nors tikriausios,
Kuri išnyksta kaipo sniegs,
Gaila kalbos, nors geriausios,
Kurios nenor klausyti nieks.
Gaila paukščių nekaltuju,
Kuriuos gal vanags sudraskyt,
Gaila ašarų karčiujų,
Kurių negal nieks sustabdyt.
Gaila motinos vargingos,
Kuriai atseina elgetaut.
Gaila žemės nelaimingos,
Kuriai sutingo vaiks tarnaut.

VERTIMAI

AŠAROS

(Iš lenkų k.)

Kur bakūžė samanota,
Kurioje gimiau,
Obelis kur augalota,
Ką sode mačiau?
Kur upeliai platūs, sraunūs,
Tekantys smagiai?
Kur tos mislys mano jaunos,
Linksmos kaip drugiai?
Ta bakūžė jau supuvo,
Obelies jau nér,
Ir upeliai jau išdžiūvo —
Vargas viens tebèr...

1897

* * *

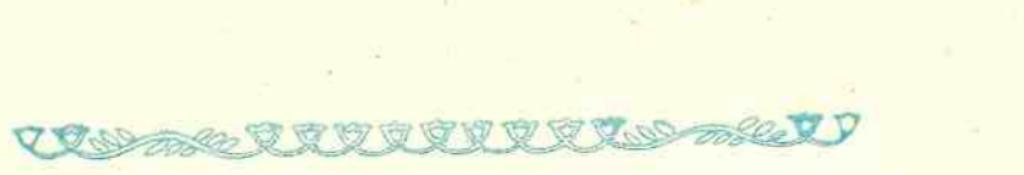
(Iš Konopnickos)

Gėsta jau šviesi dienelė,
Snaudžia girios migloje,
Ak! Ir tu jau, mūs žemele,
Būsi greit tamsumoje.

Greit aušra tau apsiniaukė —
Kuo gražiausia iš aušrų,
Ką tarp dviejų jūrių traukės
Dirvom nokstančių javų.

Greitai rytas tavo mirė
Ir saulėtekis gražus,
Ką taip garbę tavo gyre
Pas saulutės vartelius.

Tavo saulei nepavyko
Nors ikpiet pakilt dangun,
Ant karstų, kur ten išnyko,
Stojus verktinu kryžium.

SU JAUNU PAVASARIU

(Iš lenkų k.)

Ateis pavasaris prašytas,
Saulutė vėl linksmai prašvis,
Bet jaunos dienos sudarkytos
Daugiau jau niekad neatgis.

Jaunam pavasaryj laimingai
Gražių paukštelių lėks pulkai,
Bet nepaguos širdžių vargingų,
Kurias kankina sopuliai.

Jaunam pavasaryj po kaimus
Laukuos žaliuos žolė jauna,
Bet ne ant džiaugsmo, ne ant laimės
Dėl tų, ką nyksta kaip rasa.

Jaunam pavasaryj žemelė,
Kaipo pana pasidabys,—
Bet neprikels jau iš kapelių,
Kurie į žemę šiādien līs.

GIRIA

(iš St. Dydynskio)

Štai, žiūrék, aukštai padangėm
Plaukia debesiai palši,
Plaukia vienas paskui kitą —
Plaukia dideli, maži.
O ant žemės štai svyruoja
Medžiai oro gražume,
Dainą amžiną dainuoja
Vis žaliuojanti giria.
Ažuolas štai kelia galvą,
Nesibijo vėtrų jis,
Topelis, tiesus kaip polius,
Tik aplinkui dairos vis,
O tenai, žiūrék, pušynai
Maudos saulės spinduliuos,
Reiškia amžiną jaunystę,
Nes per amžius jie žaliuos...

Vėtra. Debesys jau drumsčia,
Viesula pradėjo kaukt,
Ten toli, girdėt, jau griauja,
Jau lytus pradėjo plaut.

Bet nors viesula pašėlus
Nori viską apgalėt,
Betgi mišką nejveikia:
Girioj vėtrus negirdėt...

Štai jau liaujasi perkūnai,
Vėtra kitur nusiris,
Ant gamtos gražios, galingos
Vélei saulelė prašvis;
Vélei pas medžius rasotus
Atsiųs savo spindulius,
Vélei paprasta dainelė
Léks per miško medelius...

1900

VARPAS

(Iš M.)

Varpo balsas oru plaukia:
Svietan ar į karstą šaukia?
Mergina rūtelę rovė,
Girdi,— varpo balsas plaukia:
„O! svodba bažnyčioj stovi!”
Tuoj suprato, ant ko šaukia.
Eina motina šeimynos,
Klauso,— varpo balsas plaukia:
„O! tai didelės krikštynos!”
Tuoj suprato, ant ko šaukia.
Štai senuks klausyti geidžia,
Kaip balselis varpo plaukia:
„Tai į kapines ką leidžia!”
Tuoj suprato, ant ko šaukia.
Dyvinas varpelis! šaukia,
Skamba taip, ko kas tik laukia.

1901

GIESNOJA

(Iš Bogušo)

Dar ilgą kelionę, žmonija, keliausi,
Kelionę — vien prakaitu piltą, verksmaiſ...
Pakolei tu dvasią teisybės atgausi,
Pakol neapsišviesi šviesos spinduliais,
Tai prieš apgavimą ne sykį tu lenksies
Ir prietarų jungu per amžius tu dengsies.

Pakolei žmoniją suvienys brolystė —
Dar tavo krūtinę subiaurins kova,
O tu, nelaiminga, kovų kraugerystę
Matysi kurčia ir tylėt priversta.
O ašaros gausios ir tavo kentėjims
Išnyks kaipo girioje atsidusėjims.
Pakolei liuosybės sulauksi tu dieną,
Vienatinius tavo prie tavo akių
Terionas prikals prie retežio iš plieno
Ir juos atiduos jisai gaujai vilkų.
Ir juoksis iš tavęs, kada tu raudosi,
Nes mazgą plieninį atmegzt nevaliosi.

Kol šviesą iš mokslo tu nepamatysi,
Giliai nusiminus be kelio žvaigždės,
Po prapultis juodas per amžius bastysies,

Laikydamas šviesą giedrios praeitės,
O garbę beduodant dievaičiams pagonų,
Tu širdis pašvesi godonei lavonų.
Dar amžių tau reikia, daug tūkstančių metų,
Kad dievui tikram aukurus pastatyti,
Kad „vakar” nuliūdės daugiau negyventų!
Jau šiandien „rytojų” gali pamatyti.
Bet tu abejoji ar grižt, ar keliauti,
Ar naują, ar senąją dainą užtraukti.
Tolyn — tavo kelias! Tik lavinkis drąsiai,
Su „rytu” užstos tau liuosybės puota,
Dėlto gi senovę ant amžių užkasę,
Nueikit kur „ryto” leliuoja svodba.
Eik dovanas nešti gražiai aplinkybei,
Gražiausiai porelei — brolystei, teisybei.

1901

ŠYKŠTUS RAITELIS

(Scenos iš Čenstono tragikomedijos „The covetous Knight“)

I SCENA

Bokšte

Alberas ir Jonas

Alberas

Kad čia ir kažin kas, o į turnyrą
Nujosiū aš. Paduok man šalmą, Jonai.

(Jonas paduoda jam šalmą)

Štai pervertas perdėm, aš negalēsiu
Ji užsidėt. Reik pasirūpint naują.
Bet kirsta kaip! Prakeiktas grovs Deloržas!

Jonas

Ir jūs gerai atkeršijote grovui:
Kada nuo balno numetėte jį,
Jis kaip negyvs gulėjo parą — kažin
Ar išgijo.

Alberas

Bentgi vis tik pelnė;
Sardokas iš Venecijos jo sveikas,
Krūtinę savo tur visai už dyką —
Kitos nepirkis juk jis nė už skatiką.
Kam aš nenuėmiau tuoju jo šalmą!
O būčiau aš nuémęs, bet drovėjaus
Ponių ir hercogo. Prakeiktas grovas!
Geriau jau būtų perdūrės man galvą.
Juk ir drabužių reik. Paskiausią syki
Visi ten raiteliai šilkus dėvėjo,
Aksomus,— aš buvau bryliuos tik vienas
Už stalo hercogo. Aš teisinausi,
Kad atvykau turnyran iš netycių,
O ką dabar sakysiu? Elgetyste!
Kaip žemini tu širdis mūsų!
Kada sunkiu durklu Deloržas šalmą
Man perdūrė ir sau tolyn nujojo,
O aš be šalmo su pentinais spyriau
Emyrą mano, leidausi kaip žaibas
Ir numečiau ant dvidešimties žingsnių
Aš grovą kaip mažiuką pazių; ponios
Sukilo visos, net pati Klotilda
Nenoroms sukliko išsigandus.
Kada heroldai gyre mano smūgį,
Tada nė viens n'išmanė to, iš kur tai
Narsumas mano, spėkos atsirado:
Aš perpykau už sudarkytą šalmą!
Iš kur ta didvyrystė? — Iš šykštumo.

Taip! Nesunku čia užsikrēsti jaja,
Po vienu stogu čia su mano tévu.
O ką Emyras mano?

Jonas

Dar vis šlubuoja,
Dar vis ant jo išjoti jūs negalit.

Alberas

Tai ką daryt, reiks nusipirkti bérį:
Nebrangiai juk už jį ir reikalauja.

Jonas

Nebrangiai, bet tik pinigų kur gauti?

Alberas

O ką Saliamonas palaikis sako?

Jonas

Jis sako, kad daugiau nenorjis skolint,
Jei jam daiktų kokių neužstatysit.

Alberas

Šétons! O kur aš gausiu užstatyti?

Jonas

Sakiau aš.

Alberas

O jisai ką?

Jonas

Kriuni, angstos.

Alberas

Tu pasakyki jam, kad mano tévas
Turtings ir pats kaip žydas, kad anksčiau ar
Véliau man viskas teks.

Jonas

Jau aš sakiau jam.

Alberas

O jis ką?

Jonas

Kriuni, purtos tik.

Alberas

Kokia nelaimė!

Jonas

Jis pats ateit noréjo.

Alberas

Tai dékui dievui.

Be išpirkio jau jiji neišleisiu.

(Barškina kas į duris)

Kas ten?

(Leina žydas)

„Sykštus raitelis“

Scenos iš tragikomikos O. Stase. Tuo amžiuje buvo išleista.

Pamėjta A. J. Puškinė

„Morte Leteristaičių“

Scena pirmutė.

(Bokštė)

Alieras ir Jónas.

— Kūčiai iš tėkstančių, o į turinys
Aukščio iš. Padėt mūsų balsą, Jónai!

(Jónas padeda jum įtėva)

Štai pirmutės partim, iš negaliu
jū užsižeti. Nei kai kuris patys naija,
Bet ligsta kaip! proskutės givros Dolerias
gy jūs gnuž at kėlyjotę gibravai;
Kaičiai nuo balsus reumatėte jūs
Siekiai ragys galvijų pāra - kadini.
Ar ir ažiję.

Bintys vėl tikt pūlni;
Sarištas iš Utenos jū suvėtas,
Krenting išvė tur visai užigta -
Kitas nupjekta jog jūs vėl iš akutikai.
Kaičiai iš naniučių tuojas jū balsau!
I būsimas at nūdome, išt Fermidans
Sonių iš gvarde. Brusditas grūnas!
Geriai, jūs bista pirkungs mū galvau.
Jog iš Praktikai mūs. Partikai, ižki
Visi kai nūtoliai syktis Bintyje.

11. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19.

P. Vaičaičio vertimo „Sykštus raitelis“
rankraščio faksimilė

Ž y d a s
Jūsų tarnas žemas.

A l b e r a s
Prieteliukai!

Eik šen čionai, Saliamone gudrasis,
Prakeiktas žyde! Tu, kiek aš girdėjau,
Nenori man paskolinč...

Ž y d a s
Maloningas

Pons raiteli, prisiekiu jums, su noru...
Bet aš iš tikro negaliu. Kur gausiu
Aš pinigų? Visus turtus praleidau,
Vis raitelius pagelbēdams su noru.
Né viens nesugrąžina. Jus prašyčiau:
Gal galite nors dalį atiduoti...

A l b e r a s
Galvažudy, kad pinigų turėčiau,
Ar aš čia daknyčiausi dar su tavim?
Tai ką? Nesišykštēki, mano mielas
Saliamone, duok šen muštinių. Berki
Jų šimtą, kolei tave neiškratėm.

Ž y d a s
Ar šimtą?! O kad aš turėčiau šimtą!

Alberas

Klausyk... Ar nesigėdi taip savuosius
Negelbėt prietelius?

Žydas

Oi, dievas žino...

Alberas

Gana, gana. Tu reikalauji, kad tau
Aš užstatyčiau ką? Niekus švokšti man.
Ką tau aš užstatysi?.. Kiaulės kaili?..
Kad aš tiktai ką norint užstatyti
Turėčiau, tai seniai pardavęs būčiau.
Ar žodžio raitelio, šunie, mažai tau?

Žydas

Jūs žodis, kolei jūs gyvuojat, baisiai
Ir daug svarbus. Visas skrynių didžturčių
Flamandijos kaip pakerētas jums jis
Atidarys; bet jeigu man, žydeliu,
Jūs duosit jį, o tuo tarpu galit,
Dieve neduok, numirt, tada pas mane
Tas žodis jūs bus panašus į raktą
Nuo jūrėse nuskendusios skrynutės.

Alberas

Ar mano tėvs ilgiau gyvens už mane?

Ž y d a s

Kas gal žinot? Dienas ne mums skaityti.
Vaikins žydėjo vakar, šiandien mirė,—
Žiūrėkit, keturi seneliai neša
Į kapines jį ant pečių kuprotų.
Baronas sveikas. Dievas duos, tai dešimt
Ar dvidešimt, ar dvidešimt penkis, ar
Ir trisdešimt gal metų pragyventi.

A l b e r a s

Meluoji! Juk už trisdešimt jau metų
Aš eisiu penkiasdešimtus, o tąsyk
Ką veiksiu jau su pinigais?

Ž y d a s

Ką veiksit?

Oi, pinigs, pinigs visada mums tinkta.
Tik jaunikaitis tai juose sau ieško
Tarnų guvių, visur juos siuntinėdams.
O senas žiūr į pinigą kaip draugą
Ir sergsti pinigą kaip savo akį.

A l b e r a s

O mano tėvas ne draugus, ne tarnus
Piniguose atranda, bet ponus ir
Patsai tarnauja; ir dar kaip tarnauja!
Kaipo Alžyriaus vergs, kaip prirakintas

Šuo nekūrintoj kūtėje gyvena,
Sausa pluta ir vandeniu maitinas,
Naktim nemiega, vis bėgioja staugdams,
O skryniose ramiai sau guli auksas.
Palaukit! Kada nors atneš man naudą
Tie pinigai,— paliaus tenai gulėjė.

Ž y d a s

Tiesa! Tur būt, per šermenis barono
Daugiau bus pinigų gražių išleista
Neg ašarų. Duok dieve, tévo turtą
Greičiau jums gauti.

A l b e r a s

Amen!

Ž y d a s

Galima būt...

A l b e r a s

Ką?

Ž y d a s

Taip! Man rodės, įrankis toks esti...

A l b e r a s

Koks įrankis?

Ž y d a s

Taip! Aš pažįstu vieną
Aptiekorių, senuką žydą...

A l b e r a s

Taipgi

Lupiką kaip ir tu, ar dar baisesnį?

Ž y d a s

Ne, pone, Tobijus tai kitaip pirkliauja,
Lašus jis dirba... tikrai kuo geriausius.
Kaip smarkūs jie!

A l b e r a s

O ką su jais aš yeiksiu?

Ž y d a s

Iplilt vandens į stiklą ir įvarvint...
Du, tris lašus; jų žiūrint nematyti,
Ir geriant nieks nejaustų, o paskui dar
Žmogus sopėjimo pilve nejaučia
Ir be skaudėjimo, kančių numiršta.

A l b e r a s

Tai tas senuks nuodais pirkliauja?

Ž y d a s

Tarp kitko ir nuodais.

A l b e r a s

Tai ką? I vieta,
Ką duot man pinigų, pasiūlysi man

Nuodū kelis šimtus stiklų; už stiklą
Vis po muštinj kokį. Taip, ar ne? Ką?

Ž y d a s

Iš manęs galit juoktis, kiek tik norit.
Ne, aš norėjau... jūs gal... aš dūmojau,
Kad jau baronui būtų laikas mirti...

A l b e r a s

Tai ką! Nunuodint tévą! Ir dr̄sai man,
Jo sūnui? Jonai, griebk! Ir man dr̄sai tu...
Bet ar žinai, tu smarve, tu gyvate,
Šunie, kad tave aš tuoju ant vartų
Už tai pakarsiu!

Ž y d a s

Dovanokit, pone,
Aš taip tik... Dovanokit!

A l b e r a s

Jonai, virvę!

Ž y d a s

Aš... aš juokiaus. Aš pinigus turiu jums.

A l b e r a s

Še lauk!

(ž y d a s išeina)

Štai kas su manim atsitiko
Iš tėvo tikrojo tandumo! Tai ką
Man drėso siūlyt žydas! Duoki stiklą
Man vyno! Šiurpuliai tik mane ima...
Bet, Jonai, pinigų man reikia...
Nubék greičiau pas tą prakeiktą žydą,
Paimk jo muštinius. O man atneški
Čia dažinyčią... Ableką tam sukčiu i
Išduosiu. Bet tik tu nevesk man šičia
Judošių tą... Ar ne, palauk truputį —
Juk atsiduos nuodais tie jo muštiniai,
Kaip protėvio jo andai sidabriniai...
Liepiau paduot aš vyno.

Jonas

Nér jau vyno

Pas mus nė lašo.

Alberas

To, ką dovanų man
Parleido iš Ispanijos Remonas?

Jonas

Aš vakar nunešiau ligoniui kalviui
Jau paskutinę bonką.

Alberas

Taip, žinau tą...
Tai duok vandens. Gyvenimas prakeikta!

Ne, gerai, reiks eit ieškot teisybės
Pas hercogą: tegu privers jis tévą
Maitinti mane taip kaip sūnų, o ne
Kaip pelę, gimusią kur po palépe.

II S C E N A

Rūsys

B a r o n a s

Kaipo ištvirkęs jaunikaitis laukia
Su kokia nors paleistuve susieiti,
Ar su kvaile, apgauta jo,— taip lygiai
Ir aš per dieną laukiu tarpo,
Kada nueit į rūsi paslaptingą,
Į mano rūsi pas skryniaskliautinas.
Laiminga ši diena! Galiu dabar aš
Į šeštą skrynią (skrynią nors nepilną)
Saujelę aukso surinkto įpilti.
Nedaug juk, rodos, bet iš palengvo
Gérybės didinas. Skaičiau aš kur tai,
Kad kitasyk kareiviams savo liepė
Karalius nešti saujom žemiu krūvon,
Ir ten kalva pastojo, ir karalius,
Ant viršaus būdamas, matyt galéjo
Ir lygmę, apdengtą baltom lapiném,
O ir jūres, ten, kur laivai plaukiojo.
Taip aš čia, atnešdams nors po saujele —

Tą donį paprastą į mano rūsi —
Supyliau savo kalvą — ir nuo josios
Matau aš viską, kas manęs tik klauso.
O kas neklauso manęs?.. Kaip dvasia aš
Dabar galiu pasaulę sau valdyti...
Tik panorėčiau — tuoj stovėtų rūmai;
Į mano kuo gražiausiuosius sodus tuoj
Linksmom krūvelėmis subėgtų nimfos;
Ir mūzos donį savo man atneštų,
Ir liuosą genijų aš tuoj pajungčiau;
Darbai be pasilsio irgi dorybė
Tyliai belauktų dovanos nuo manęs;
Sušvilpčiau aš — ir tuoj tyliai, baugingai
Įeis apkruvinta piktadėjystė
Ir ranką man laižytų ir žiūrėtų
Į mane, klausdama tik mano noro.
Ir viskas manęs klauso,— aš nė vieno.
Aš pergaliu pageidimus: aš liuosas.
Žinau galybę mano — man užtenka
Tik to žinojimo... .

(*Žiūri į savo auksą*)

Nedaug juk, rodos,
O kiek čia rūpesčių, žmonių keikimų,
Kiek ašarų karčių, kiek apgavimų
Čia turi savyje tos sunkios skrynios.
Čia yr dublonas senas... štai jis. Šiandien
Našlė atidavė man jį, bet ilgai,
Per pusdienį su trim vaikais prieš langą

Ji klūpodama staugė; tąsyk lijo,
Paskui paliovus vėlei lyt pradėjo,
O ji neatsitraukė. Aš galėjau
Nuvyt ją, bet kažin kas man kužueno,
Kad atnešė man skolą savo vyro
Ir nenorės už ją laktoj sėdėti.
O šits?.. Tibò man atnešė tai šitą.
Kur gaut galéjo jǐ tas apgavikas?
Jǐ atémė tas tinginys, gal būti,
Ant kryžkelés ten naktyje kur girioj...
Taip, kad tos visos ašaros, tas kraujas,
Tas prakaitas, pralietas už tą viską,
Kas guli čia, iš žemės tuoji išlįstę,
Tai būtų vėlei tvanas — aš prigerčiau
Tuose kliautinguose rūsiuos. Bet metas.

(Nori atrakinti skrynią)

Aš kožnasyk, kai noriu mano skrynią
Atidaryt, tai pradedu karščiuotis.
Ne baimė (ne, suvis, ko man bijotis?
Turiu aš kardą; ir už auksą stovi
Teisingas plienas), bet man širdi spaudžia
Koksai tai nepažįstamas man jausmas...
Mums sako gydytojai — esą žmonės,
Ką randa užmušimuose smagumą,
Kada į jutriną dedu aš rakta,
Aš ir jaučiu tą patį, ką tur jausti
Jie, stumdam i savo auką peilį:
Baisu, smagu sykiu.

(*Atidengia skryniq*) .

O, štai gérybės!

(*Iberia pinigus*)

Eikite,— gana jau jums po pasaulę
Lakstyt, tarnaujant žmogaus pageidimams
Ir jojo reikalams. Užmikit šičia
Miegu didžios galybės ir ramumo,
Kaipo debesiucose dievai sau miegti!
Aš šiandien noriu pokylį iškelti:
Prieš kožną skrynią užsidegsiu žvakę,
Visas jas atrakinsiu, būdamas čia,
Viduj, į žérinčias krūvas žiūrēsiu.

(*Uždega žvakes ir atidaro skrynias vieną po kitos*)

Aš karaliauju!.. Koks gražus žérėjimas!
Stipri ta karalystė manęs klauso!
Joje garbė yr mano, unors, laimė!
Aš karaliauju!.. Bet po mano galvai
Kas ją paskui valdys? Karšinčius mano!
Beprotis tas, tas vėjavaikis jaunas,
Tas sandraugas ištvirkusiu girtuoklių!
Vos tik numirsiu, tuoj ateis jis šičia,
Į šituos nebylius rūsius ramingus,
Su juoju viltvilių godžių dar krūvos...
Raktus pagriebės nuo lavono, manęs,
Atidarys skrynias; iš manęs juoksis...

Ir išlakios gėrybės visos mano
Po kišenius aksominius, skylétus.
Jisai sumuš šventus indus tuos mano,
Jisai purvyną alyva pagirdys,
Jis išbarstys... O kokią turi tiesą?
Ar dovanai man viskas šitas teko?
Ar besijuokiant, kaip lošikui tam, kurs
Krūvas tik ima, barškindamas kaulais?
Kas žin, kiek užsilaikymų karčiujų,
Kiek rūpesčių baisių, kiek pageidimų
Pajungtų, kiek vargų, naktų be miego
Atsiéjo man tas viskas; o gal vaikas
Sakys, kad samanom aš savo širdį
Apauginau, kad nežinojau norų,
Kad sąžinė negraužė mane niekad —
Ta sąžinė, naguots žvéris, ką širdį
Taip éda,— sąžinė, nelaukiams svečias,
Šnekéjas nuobodus, tas skolininkas,
Lupiks, ta ragana, kuri ménulį
Aptemdina, ką prikelia lavonus! ..
Ne! Sau pirma turtus iškëski,
O pažiūrësim, ar tu, nelaimingas,
Barstysi, ką su prakaitu uždirbai.
O, kad galéčiau nuo akių begèdžių
Užslépt tą rūsi! .. O kad aš iš grabo
Ateit galéčiau kaip vélė, kaip sargas —
Ir nuo žmonių, sédédamas ant skrynių,
Dabot gėrybes mano taip kaip šiandien! ..

III SCENA

Hercogo dvare

Alberas, hercogas

Alberas

Iš tikro hercoge, kenčiu aš ilgai
Beturčio gėdą; ir kad neprispirtas
Galutinai, aš skundėsis nebūčiau.

Hercogas

Tikiu, tikiu jums. Raitelis kilmingas,
Toksai kaip jūs, be reikalo ant tévo
Juk nesiskuš; mažai tokų palaikių...
Tylékite, paolbysiū jūs tévą
Taip vieną, nė vienam nematant. Laukiu
Jo; mudu nesimatéva seniai jau.
Jisai tévuko mano buvo draugas.
Atsimenu, kada buvau dar mažas,
Jis mane pasodins ant savo žirgo
Ir, būdavo, uždengs sunkiu šalmu kaip
Varpu.

(*Ziūri pro langą*)

O kas tenai? Tai gal jis ten?

Alberas

Jisai, valdytojau.

H e r c o g a s

Išeik į šitą

Tu kambarj. Paskui pašauksiu tave.

(*Alberas išeina, ieina baronas*)

Barone, linksma, matant man jus sveiką
Ir stiprū!

B a r o n a s

Aš džiaugiuos, kad dar ištengiau
Ateiti pagal jūsų paliepimą.

H e r c o g a s

Seniai jau nesimatėva, barone,
Ar jūs atsimenate mane?

B a r o n a s

Kaipgi!

Štai kaip dabar matau jus. Buvot vaikas.
Guvus. Sakydavo velionis hercogs:
Pilypai (visada vadindavo jis
Vis mane Pilypu), ką tu sakysi?
Už dvidešimt, iš tikro, metų tu ir
Aš būsiva kvailiai prieš šitą vaiką...
Tai yr prieš jus...

H e r c o g a s

Atnaujinsiva vėlei

Tą pažintį. Užmiršot mano dvarą.

B a r o n a s

Jau pasenau, valdytojau: ką veiksiu
Dvare čia. Jūs jauni — tai jums patinka
Turnyrai, šventės; aš gi jau per senas.
Dievs duotų karę, tai ir aš kriunėdams
Tuoj pasirengčiau sėst ant žirgo vėlei.
Dar pajėgų užteks tą seną kardą
Už jus su drebančia ranka pakelti.

H e r c o g a s

Barone, jūs stropumą mes jau žinom.
Tėvuko mano buvot draugas — mano
Tėvelis jus godojo. Aš vėl taipgi
Laikau jus visada už tikrai narsų,
Kliautinqą raitelį. Barone, sėskit.
Ar turite vaikų?

B a r o n a s

Turiu tik sūnų.

H e r c o g a s

Kodėl gi nematau pas mus aš jojo?
Jums dvars atgriso, betgi jam pritinka
Jo metuose, kilmėj prie manęs būti.

B a r o n a s

Kad svietiško gyvenimo nemégsta
Sūnus; paniurusio, nuožmaus jis būdo.

Aplinkui pilj giriose tik bastos
Kaip jaunas briedis.

H e r c o g a s

Jajam nepritinka
Taip šalintis. Tuojau mes jiji pritrauksim
Prie pokylių, turnyrų, prie linksmybių...
Atsiųskit jį pas mus; paskirkit sūnui
Užlaikymą, pritinkantį jo kilmei...
Jūs raukiatės — pailsot gal kelionėj?

B a r o n a s

Valdytojau, visai aš nepailses,
Bet aš nusiminiau, aš nenorēčiau
Prisipažint prieš jus, bet mane verčiat
Jūs pasakyti apie mano sūnų
Tą, ką norēčiau aš nuo jūs užslėpti:
Jisai, nelaimė, yr neužsipelnės
Tokios, valdytojau, nuo jūs malonės;
Jis ydose paniekintose leidžia
Jaunystę savo...

H e r c o g a s

Tai dėl to, barone,
Kad jis vienui vienas, o atsiskyrimas
Ir liuosas laiks žavinā jaunikaičius.
Atsiųskit jį čionai, ir tuoj užmirš jis,
Prie ko ten užkaboryje priprato.

B a r o n a s

Man dovanokite, bet vis, iš tikro,
Aš negaliu sutikt ant to...

H e r c o g a s

Kodėl gi?

B a r o n a s

Paleiskite mane seną...

H e r c o g a s

Aš liepiu jums:
Sakykite, kodėl jūs atsisakot?

B a r o n a s

Pykstu ant sūnaus.

H e r c o g a s

Už ką?

B a r o n a s

Už baisią

Piktadėjystę.

H e r c o g a s

Kokią? Pasakykit.

B a r o n a s

Paleiskit, hercoge...

H e r c o g a s

Tai dyvins daiktas!
Ar jūs taip gėditéis už jį?

B a r o n a s

Taip... gèdžiuos...

H e r c o g a s

Ką jis padarė?

B a r o n a s

Jis... jisai noréjo
Užmušti mane.

H e r c o g a s

Ką?.. Užmušt!.. Tai tuoj jī
Kaip pikradéjā aš į sūdą šauksiu.

B a r o n a s

Žinau aš, nors darodyti nenoriu,
Kad jis iš tikro geidžia mano mirčio,
Žinau ir tą, kad bandé mane jis...

H e r c o g a s

Ką?

B a r o n a s

Apvogti.

(A l b e r a s išoka į kambarį)

Alberas

Jūs meluojate, barone!

Hercogas

(*Alberui*)

Kaip drīsot jūs?..

Baronas

Tu čia!.. Tu, tu drīsai man!..

Ir tu galējai tēvui tokij žodij

Ištarti?.. Prie valdytojo meluoju!..

Man, man... ar aš ne raitelis?..

Alberas

Meluojat!

Baronas

Ir netrenkē perkūns, teisingas dieve!..

Na, tai paimk, ir lai nuspręs tas kardas!

(*Meta pirštinę; sūnus greit ją paima*)

Alberas

Tai ačiū! Dovana tai pirmutinė

Nuo tévo!

Hercogas

Ką matau aš? Kas čia dedas?
Sūnus sutinka šaudytis su tévu!

Kokiuos laikuos ant savęs užsidėjau
Reteži hercogų! Tylékite, jūs
Beproti! Lygiai tu, tigriuk! Užtenka.

(*Alberui*)

Numeskit pirštinę; duokit šen.

(*Atima pirštinę*)

A l b e r a s

Gaila!

H e r c o g a s

Nagais i ją taip ir įsikabino! ..
Begėdi! Eikit sau ir čia neliskit,
Pakol aš pats pašaukti jūs neliepsi.

(*Alberas išeina*)

Vargingas seni, argi nesigėdit?

B a r o n a s

Man dovanokit! .. nepastoviu... kojos
Man silpsta... Oi, trošku! .. trošku! .. kur raktai?
Kur raktai, raktai mano!

(*Apalpsta*)

H e r c o g a s

Miršta! .. Dieve!

O, koks baisingas laiks, kaip baisios širdys!

UNDINÉ

I SCENA

Dniepro krantas. Malūnas

Malūninininkas ir duktė

Malūninininkas

Tai taip! taip taip, mergelės jaunos, visos
Jūs kvailos. Jaugi sykį pasisuko
Jums vyras pavydėtinės, ne kelmas,
Tai reikia jums prie savęs ji pritraukti;
O kuo? Tai pasielgimu doringu,
Viliot ji šiurkštumu, tai vėl malone,
O kartais niekadėja, iš netyčių,
Prašnekti apie svodbą, o labiausiai
Daboti savo rūtų vainikėli —
Brangiausią savo klonį, kurs kaip žodis:
Kai tik iškris, daugiau nesugrąžinsi.
O jeigu ant svodbos jau neviliesi,

Tai vis tik galima mandaug išgriebti
Ar pelną sau, ar giminėms nors naudą.
Atminti reik: „Ne visada mylės jis
Ir paikins mane.” Betgi kur čion minti
Jums apie gerą daiktą. Jūs kaip tyčia
Tuojau papaikstat: skubinat išpildyt
Jo užmanymus visus už dyką,
Jūs pasirengusios kabot ant kaklo
Meilaus bernelio kad ir visą dieną,
O čion žiūrék — ir mielas tas bernelis
Prapuolė, nė neužgirdėti: o jūs
Nepelnėt nieko... Et, jūs visos kvailės!
Ar nesakiau kelissyk tau: „Žiūréki,
Dukrele, tu nebūk kvaila, tu laimė
nepražiopsoki savo, nepaleiski
To kunigaikščio, betgi iš kvailystės
Neužsitrauk ant savęs nelaimių.”
O, mat, kas atsitiko: sau sédéki
Dabar ir visada apverki tą, ko
Daugiau nesugrąžinsi.

D u k t é

Bet kodėl gi
Sakai tu, kad jau pametė jis mane?

M a l ū n i n i n k a s

Kodėl gi? O kelissyk į malūną
Per savaitę jis atvažiuodavo čia?
Ar ne kasdien, o kai kada ir dusyk;

Paskui retyn, retyn važiuot pradėjo,
Ir štai diena jau devinta tuoj baigsis,
Kai jo nematėva. Ką tu sakysi?

D u k t ē

Jis dirba. Ar mažai tur rūpesčių jis?
Jis ne malūnininks; už jį nedirbs juk
Vanduo; sakydavojisai man tankiai,
Kad iš visų darbų — jo darbs sunkiausias.

M a l ū n i n i n k a s

Na taip! Tikėki jam! Kada jau dirbant
Kas matė kunigaikščius? Koks jų darbas?
Lapes ir zuikius šaudyti, iškelti
Kur pokylį, kaimynus savo skriausti ir
Apgaudinėti jus, kvailes vargingas.
Jis dirba pats — ar matėt jūs kada tai?
Už mane, mat, vanduo!.. Aš pasilsėti
Nei dieną negaliu, nei visą naktį.
Tik vis žiūrėk, tai čion, tai ten taisyki:
Čionai įpuvę, ten prakiuro. Štai, kad
Nuo kunigaikščio išviliot mokėtum
Nors kiek man pinigu, tai man patiktum!

D u k t ē

O!

M a l ū n i n i n k a s

Kas tau?

D u k t ē

Aš girdžiu, atjoja! Jis, jis!

M a l ū n i n i n k a s

Žiūrėk, dukrele, neužmiršk mano
Rodos.

D u k t ē

Štai jis!

(*Išeina kunigaikštis. Arklininkas nuveda jo arkli*)

K u n i g a i k š t i s

Sveikas drūtas, mielas drauge!
Malūninke, sveikas!

M a l ū n i n i n k a s

Meiliai prašom,
Meilingas kunigaikšti! Jau seniai mes,
Seniai, kai jūs šviesių akių nematėm.
Reik pasitriūst, kuo svečią pamylėti.

(*Išeina*)

D u k t ē

Na tai, galop, atsiminei tu mane!
Ar nesigėdi mane taip kankinti
Tuščiu, nuožmingu laukimu? Ir ko aš
Neperminiau, viena sau pasilikus?

Kokių baisybių aš nesibaisėjau?
Miniau, kad įnešė kur tave žirgas
Į raistą arba prapultį, kad meškos
Šudraskė tave kur žaliojoj girioj,
Kad tu sergi, kad mane jau nemyli...
Bet, dėkui dievui, gyvas tu ir sveikas
Ir mane taip, kaip ir pirma, vis myli,
Ar ne tiesa?

Kunigaikštis

O taip, miels aniolukai,
Kaip ir pirma, ne,— dar labiau.

J i j i

Vienok tu

Nuliūdės, kas tau daros?

Kunigaikštis

Aš nuliūdės?
Tau taip tik pasirodė. Ne, aš linksmas;
Džiaugiuos aš visada, matydamas tave.

J i j i

Tai ne! Kada tu linksmas, tai iš tolo,
Prie manęs skubėdamas, šauki: kur mano
Ta karveliukė, ką ji veikia, o ten
Bučiuoji, klausdamas, ar laukiau tavęs,
Ar tave labai aš matyt norėjau...

Dabar tylėdamas klausai tik manęs,
Nepaimi į glėbj, nebučiuoji.
Tikrai kuo norints nusiminęs! Kuo gi?
O, gal būt, jau ant manęs pykt pradėjai?

Kunigaikštis

Aš nusiduot be reikalo nenoriu;
Tiesa, širdyj nešioju aš liūdnumą,
Sunku man baisiai; ir tu negali jį
Nei glostymais, nei meile išnaikinti,
Nei juo pasidalint, nei jį palengvint.

Jiji

Bet man sunku su tavim nenuliūsti
Didžiu nuliūdimu. Man pasakyki
Ta paslaptį. Daleisi — ir aš verksiu,
O nesutiksi — niekad nenubosiu
Tau nė su viena ašara.

Kunigaikštis

Kodelsti

Man ilgai! Juo greičiau, tai dar geriau bus.
Žinai tu, mano miela, nér pasaulėj
Tvirtos linksmybės: nei gentis kilminga,
Nei pajėgos, nei turtai, nei gražumas,
Nieks išsisukt negali iš nelaimių.
Ar ne teisybė, mano karveliuke?
Juk mudu buvome laimingu! Ypač

Laimingas aš buvau iš tavo meilės;
Kad ir čia kažin kas nors atsitiktų,
Kad ir čia kažin kur aš atsidurčiau,
Aš tave niekad neužmiršiu, miela
Širdžiuke; tą, ko šiandien netenku aš,
Man nieks, o nieks pasaulėj neatlygins!

J i j i

Aš tavo žodžių dar nesuprantu, bet
Jau man baisu. Lémims mojuoja mudviem,
Nežinomą nelaimę mudviem taiso,
Gal būt, atsiskyrimą...

K u n i g a i k š t i s

Tu įspėjai:
Likimas mudviem lémė atskirti.

J i j i

Kas mudu gal atskirti? Ar negaliu aš
Visur su tavim eiti? Apsivilksiu
Kaip vaiks ir tau kelionėje tarnausiu.
Į karę eit su tavim nebijau aš,
Kad tave tik matyt. Bet neteisybė!
Tu gal niekus juokus darai iš manęs,
Ar nori tu iškvosti, ką miniu aš...

K u n i g a i k š t i s

Ne, šiandien aš juokus daryt nenoriu,
Nėr ką man kvosti tave, nei į karę

Nesirengiu visai, nei į kelionę.
Liekuos namie, bėt aš turiu su tavim
Visai jau atsisveikinti ant amžių.

J i j i

Palauk! Dabar aš suprantu jau viską:
Tu vesi?

(*Kunigaikštis tyli*)

Vesi tu?

K u n i g a i k š t i s

Tai ką daryti...

Pati tik pamislyk. Kunigaikščiai
Taip surišti, kaip mergos; paima jie
Drauges ne mylimas, bet ką suranda
Kiti jiems žmonės pagal savo gerą...
Lai tame dievas suramins ir laikas!
Štai kaspiną ant atminties tau duosiu,
Dar karielius štai atvežiau dėl tavęs,
Paimki juos ir mane neužmirški.
Naje, štai dar: tai dovanélė tėvui,
Paduoki jam. Sudiev!

(*Duoda jai maišą su auksu*)

J i j i

Palauk! Dar tau aš
Turiu ką pasakyti. Užmiršau tik...

K u n i g a i k š t i s

Tai atsimink.

J i j i

Dėl tavęs viską, viską...
Ne, ne... Palauk... Negalima iš tikro,
Kad mudu atsiskirtuva ant amžių,
Kad mane tu atstumtum... Bet ne tas vis...
Jau, jau atsiminiau: po širdžia mano
Vaikiukas tavo šiandien sukrutėjo...

K u n i g a i k š t i s

O varge! Ką daryt? Tu nors dėl jojo
Pasidabok! Tikrai aš neužmiršiu
Nei tavo kūdikio, nei tavęs; pats aš
Gal kai kada pas jus atsilankysiu.
Susiraminki, nenuliūsk. Palauki!
Duok paskutinį sykį pabučiuosiu.

(Išeidamas)

Na, pabaigiau! O nuo širdies — tai, rodos,
Akmuo nusprūdo. Laukiau aš rėksmų, bet
Pasiibaigė gana tyliai tas viskas.

(Išeina. Jiji stovi ant vietas)

Malūninkas

(jeina)

Gal teiksitės užeiti į malūną...
Bet kur jisai? Sakyk, kur kunigaikštis?
Ana, žiūrėk, koks kaspinas! Kaip blizga!
Ant viso brangios naugės! O, karieliai!
Na, na, karališkai apdovanojo.
O, geradėjas!... Sičion kas? Maišukas!
Ar tik ne pinigų? Bet ko tu stovi?
Ko tu tyli? Ko nesakai nė žodžio?
Ar pakvailai iš to nelaukto džiaugsmo?
Ko stovi tu kaip polius?

Duktė

Būt negali,
Aš netikiu. Aš jiji taip mylėjau...
Ar jis žvéris? Ar jo širdis gauruota?

Malūninkas

Ką tu čia man pliauški?

Duktė

Sakyk, tėveli,
Kuo aš galėjau jį supykint? Argi
per vieną savaitę gražumas mano
Prapuolė? Ar kas gal jį pakerėjo?

Ma lū n i n i k a s

Kas daros tau?

D u k t ē

Tėveli, jis išjojo!

Ziūrėk, jis joja. Aš, kvaila, paleidau!

Ne'sikabinau į jo skvernus aš!

Už brizgilų nenusitvēriau arklį!

Geriau jis būt nukirtęs iš piktumo

Rankas man ik alkūnių; būt geriau jau,

Kad mane būt sumindžiojės su arkliu!

Ma lū n i n i k a s

Kas atsitiko?

D u k t ē

Kunigaikščiai, matai,

Taip neliuosi, kaip ir merginos: vedas

Jie ne su ta merga, kurią jie myli...

O jie, palauk, liuosi vilioti, verkti

Ir pasakot: „Aš nusivešiu tave

Į mano aukštą dvarą, į seklyčią

Slaptingą, ir apvilksiu kuo gražiausiai!”

O, jie liuosi vargšes mergas mokyti

Vidurnaktį ant jų švilpimo kelti,

Sėdėti už malūno iki auštant!

Smagu jiems savo poniškają širdį

Palinks mint mūs vargais. Paskui — tai eik sau

Kur nori, karveliuke, ir myléki

Ką tik sau nori!

Malūninkas

Mat, kas atsitiko! . .

Duktė

Bet kas jo nuotaka? Ant ko jis mane
Apmainė? O, aš tai dasižinosiu!
Prilindus pasakysiu piktadėjai:
„Šalin nuo mudvieju! Pati žinai tu:
Vilkieni dvi vienam reve nebūva...“

Malūninkas

Kvaile tu! Jeigu kunigaikštis peršas,
Tai kas kliūtis jam gal daryti? Taip, taip.
Ar nesakiau aš tau...“

Duktė

Ir jis galėjo
Kaip gers žmogus su manim atsisveikint
Ir dovanas man duot! Kaip tau išrodo!
Ir pinigus! Norėjo išsipirkti!
Norėjo man liežuvį pasidabryt,
Kad apie jį ką blogo nešnekėčiau,
Kad pačiai jo jaunai nepasakyčiau! . .
Tiesa, buvau užmiršus: štai jis liepė
Tau atiduot sidabrą šitą, nes tu
Buvai jam gers, kad dukteriai daleidai
Neprižiūrėdams valkiotis su juoju...
Tai mano prapultis tau naudą duoda.

(Paduoda jam maišą)

M a l ū n i n i n k a s

(verkdams)

Tai ko sulaukiau! Tai ką dievs išgirsti
Man davė! Negražu šnekėt taip smarkiai
Ant savo tikro tévo. Vieną tave
Turiu. Senatvėj mano viens tu džiaugsmas.
Tai kaip galéjau tave aš nepaikyt?
Ir dievas mane nubaudė už tai, kad
Silpnai išpildžiau tévo priderystę.

D u k t é

Trošku! Šalta gyvatė kaklą spaudžia...
Man kirmélę, man kirmélę jis davé,
Ne karielius...

(drasko nuo savęs karielius)

Taip lygiai sudraskyčiau
Ir tave, tu gyvate, piktdadéja,
Prakeikta, tave, ką atskyrei mudu!

M a l ū n i n i n k a s

Ar tu klejoji?

D u k t é

(nusiima juostą)

Štai vainikas mano,
Vainikas gédos! Štai kuo piktas velnias
Apgobé tasyk, kai atsižadéjau

To visko, ką pirma laikiau už brangų!
Jau atsigobėva. Prapulk, vainike!

(*Meta juostą į upę*)

Jau pabaigta...

(*Šoka į upę*)

M a l ū n i n i n k a s

(*virsdamas*)

O dieve! Varge, varge!

II SCENA

Kunigaikščio rūmai

*Linksmybė. J a u n a v e d ž i a i sėdi užstalėje
S v e č i a i. M e r g i n u choras*

P i r š l y s

Kaip linksmą suvedybą mes iškélém.
Na, kunigaikšti, sveikas su jaunaja!
Duok dieve, judviem pragyventi meilėj;
Sutikime, mums linksmintis pas judu
Konotankiau. Ko jūs, mergelės skaisčios,
Nutilot? Ar netekot jau dainelių?
Ar nuo dainų gerklukės jau išdžiūvo?

C h o r a s

O piršleli, tu piršleli,
Vėjavaiki tu piršleli!

Pas merginą mūs važiavot,
Iš mūs daržą įvažiavot.
Bosą su alum paliejot,
Kopūstus visus apliejot.
Mūsų brokui palingavot,
Kelvedėles pamaldavot:
Kelvedėle, tu kelelj
Mums parodyk pas mergeleę.
O piršly, dasiprotēki,
Mums po pinigą padėki.
Pinigs guli šernorėlėj,
Iš jų žiūri mergužėlės.

P i r š l y s

Tai ir išrinko juokdarės sau dainą!
Na, tekit, tekit, tik nepeikit piršli!

(*Duoda pinigų merginoms*)

B a l s a s v i e n a s

Per akmenis, smiltį geltoną
Bangusis upelis tekėjo,
Upelyje plauko žuvytės,
Dvi gruži tarp savęs šnekėjo:
Sesiuke, ar tu negirdėjai,
Kad vilnys prigirdė merginą,
O ji prieš prigersiant prakeikė
Mieliausiąjį draugą vaikiną.

Piršlys

Lelijos mergos, kas čion per daina ta?
Man rodos, ji prie svodbinių netinka.
Katra dainavo dainą tą?

Merginos

Ne aš; ir
Ne mes...

Piršlys

Bet kas dainavo tokią dainą?

(*Šnibždėjims ir judėjims tarp merginų*)

Kunigaištis

Žinau aš kas.

(*Kyla iš užstalės ir tyliai sako arklininkui*)

Malūnininko šičion
Duktė,— išvyk greičiau. Dasižinoki,
Kas toks išdrīso ją čionai įleisti.

(*Arklininkas prieina prie merginų*)

Kunigaištis

(*pats sau*)

Ko gero! Ji dar gal čionai padirbti
Tiek triukšmo, kad iš gėdos nežinosiu
Aš nė kur dingti...

Ar klininkas

Josios neradau aš.

Kunigaikštis

Ieškok! Jiji, žinau, čionai atėjo.
Jiji dainavo.

Svečias

Tai gardus medutis!
Į galvą ir į kojas tai tik griebia!
Tik gaila, kad kartus; kad jį pasaldint...

(*Jaunavedžiai bučiuojas. Girdėt, kas silpnai suriko*)

Kunigaikštis

Jiji! Tai klyksmas josios pavydus!.. Ką?

Ar klininkas

Aš niekur josios neradau.

Kunigaikštis

Kvailys tu!
Brolis

Ar nuotaką ne laiks palikt su vyru
Ir jaunus duryse gerai apgerti?

(*Visi atsistoja*)

Svočia

Tai, žinoma, jau metas. Duokit gaidij!

(Jaunavedžiams duoda valgyt keptą gaidi, užberia apyniaiš ir veda į mieginyčią)

S v o č i a

Neverki, kunigaikštienė — širdele,
Nesibaisėki irgi palugni būk.

*(Jaunavedžiai nueina gultų. Visi išvaikščioja,
apart svočios ir brolio)*

B r o l i s

O kur stiklelis? Reiks man jodinėti
Per visą naktį apie langus, tai jau
Būt ne pro šalį išsimesti degtinės.

S v o č i a

(ipila jam stiklą)

Na, gerk ant sveikatos.

B r o l i s

Dékui, dékui.
Kaip čion pasibaigė svodba laimingai,
Ar ne teisybė?

S v o č i a

Taip, taip, dékui dievui!
Gerai būt viskas: negerai tik tas, kad...

B r o l i s

O kas?..

S v o č i a

Kad ne ant gero uždainavo
Tą dainą liūdną, dievas žino kokią.

B r o l i s

O, jau tos mergos! Niekad jos neapsieina
Be šposų. Kaip galėjo tik ir drįsti
Darkyti tyčia kunigaikščio puotą.

(*Girdėt šauksmas*)

Kas ten dabar! Ten balsas kunigaikščio...

(*Mergina, užsimovus skepetą, pereina per kambarį*)

Ar tu matei?

S v o č i a

Tiesa, mačiau.

K u n i g a i k š t i s

(*ibėgdams*)

Laikykit!
Išvykit jąją lauk iš mano dvaro!
Štai pėdos jos — vanduo nuo josios teka.

B r o l i s

Tur būt, beprotė,— o tarnai dėl juoko,
Gal būt, ant josios ir vandens užpylė.

Kunigaikštis

Eik ten, užrik ant jųjų. Kaip jie driso
Iš josios juoktis ir įleist pas mane!

(Išeina)

Brolis

Iš tikro, kas čia dedas! Kas ten?

(Leina tarna i)

Kam jūs

Įleidot tą mergą?

Tarnas

Kokią?

Brolis

Šlapią.

Tarnas

Šlapią mergą nematėm mes...

Brolis

Tai kurgi

Ji dingo?

Tarnas

Mes nežinom.

Svočia

Oi, tvinksi, tvinksi

Širdis. Ne, ne ant gero!

Brolis

Eikit laukan;
Žiūrėkite, tik nieko nejleiskit.
Reiks eit ir man jau sėst ant mano žirgo.
Sudiev, kaiminka!

Svočia

Oi, širdis kaip tvinks!
Mes ne laike iškélém šitą svodbą!

III SCENA

Seklyčia

Kunigaikštienė ir augytoja

Kunigaikštienė

Ana, jau, rodos, trimituoja. Ne, jis
Nejoja. Ar žinai, kai buvo mano
Jis jauniku, tai neidavo nė žingsnio
Nuo manęs, vis žiūrėdavo į mane,
O kai apsivedė — tai tuož kitoks jau!
Dabar tik auštant prikelia jis manę
Ir tuož sau liepia arklį pabalnot,
Ir ik gaidžiu, dievs žino, kur jis būva.

Sugrįžęs vos pratars malonų žodį,
Vos-ne-vos tik prieis paglostyt veidą.

A u g y t o j a

Kunigaikštėle, vyras — tai gaidys, mat:
Kakarieko, plumt, plumt sparnais ir bėga!
O moteriškė — tai vargšė pereklé:
Tupék tik sau ir ištupék viščiukų.
Pakol jaunikis — negeria, nevalgo,
Bet tavęs ir negal atsižiūrėt;
O apsives — tuoj rūpesčiai ateina:
Tai reik kaimynus savo atlankytı,
Tai reik su sakalais išjot medžioti,
Tai vėl į karę kokią šimts juos neša,
Tai čia, tai ten — namie jau nepasédi.

K u n i g a i k š t i e n ē

Kaip numanai? Ar tik netur slapčia kur
Jis mylimosios?

A u g y t o j a

Ką tu! Tik tyléki!
Ant ko jis gali permainyt tave?
Iš visko pirmutinė tu: protinga,
Graži be galo ir elgies gražiai tu,
Ir išmintinga. Na tik tu supraski:
Kur ras, kaip ne tavyj, jis tokį klonį?

Kunigaikštienė

O, kad galėčiau aš išmelst nuo dievo,
Kad man vaikų jis duotų, tai aš vyrą
Galėčiau vėleik tuoj prisivilioti...
Štai pilnas kiems medžioklininkų. Vyras
Namon parjojo. Kur jis?.. Nematau jo.

(leina medžioklininkas)

Kur kunigaikštis? Kur jis?

Medžioklininkas

Kunigaikštis
Mums liepė jót namon.

Kunigaikštienė

Kur likos pats jis?

Medžioklininkas

Jis pasiliko viens ant kranto upės.

Kunigaikštienė

Ir kunigaikštį drisot jūs palikti
Ten vieną? Tai geri tarnai iš jūsų!
Tuojau atgal, tuojau pas jį nujokit!
Sakykit jam, kad atsiunčiau jus aš ten!

(Medžioklininkas išeina)

O dieve mano! Naktyje ir girioj
Juk baisūs žvėry, žiaurūs žmonės bastos,

Špukai ten lamatojas, ir nelaimė
Lengvai gal atsitikt. Greičiau man žvakę
Uždek!

A u g y t o j a
Einu, einu, širdele mano.

IV SCENA

Dniepras. Naktis.

U n d i n è s - s k e n d u o l è s

Iš giliojo dugno
Išplauksim krūvom,
Ménulis sušildys,
Pašvies mums, linksmoms...
Kaip smagu išvysti kalvą,
Upés viršų išraikyt
Ir iškelti liuosą galvą
Prieš ménulį padžiovint!
Kaip smagu nakčia išplaukti,
Upés krantą pamatyti
Ir viens kitą pasišaukti
Plauką žalią pasklaistyt!

V i e n a

Cit, paukštytis iš krūmučių
Purptelėjo per miglas.

K i t a

Tarpe mūs ir tarp žvaigždučių
Vaikščioja ant žemės kas.

(*Slepiasi*)

K u n i g a i k š t i s

Nenorom mane prie liūdnų krantų šių
Nežinomas man pajėgos vis traukia...
Nuliūdusios, pažystamos man vietas!
Pažįstu aš visus aplink čion daiktus:
Malūnas štai... jis jau visai sugriuvės;
Klegesys linksmas ratų jo nutilo;
Sustojo girnos: tai, tur būt, ir senis
Pasimirė jau; o dukters vargingos
Jis verkė ilgai; štai takelis buvo.
Seniai, seniai nevaikščioja čion niekas...
Čion sodas buvo, čion pinučiai. Argi
Galėjo jis taip pavirst į šilą?
O štai ir ąžuols pažadėtas! Šicion
Jiji apsikabinusi nuleido
Galvutę ir nutilo... Ar gal būti?..

(*Eina prie durų; lapai byra*)

Kas šicion daros? Lapai tuoju suvyto,
Tuoju susisuko irgi ūždami dar,
Kaipo lytus pradėjo birt ant manęs!
Prieš mane stovi ąžuols šits nudžiūvės
Ir juodas, rodos, medis prakeikimo.

(*Ieina senis, labai apdriskės, pusnuogis*)

S e n i s

Sveiks drūtas, žente!

K u n i g a i k š t i s

Kas tu?

S e n i s

Juodvarnis aš.

K u n i g a i k š t i s

Malūnininkas! Ar tai gali būti?

S e n i s

Aš ne malūnininkas! Aš tą malūną
Jau pardaviau kipšams, o pelną sergėt
Atidaviau aš dukteriai — undinei;
Jis upės Dniepro smiltyje padėtas,
Ir ji žuvytė — vienakutė sergsti.

K u n i g a i k š t i s

Jisai išėjo iš galvos, vargingas!
Kaip debesys po audrai, taip jo mislys
Išmėtytos.

S e n i s

Kam vakar neatjojai
Pas mus? Mes pokylį iškélém: ilgai
Mes laukéme tavęs.

Kunigaištis

Kas manęs laukė?

Kas laukė?

Senis

Žinoma, duktė. Žinai tu,
Aš jos neprižiūriu, liuosybę duodu;
Nors ji su tavim ir per visą naktį
Sédėtų, aš jai nieko nesakyčiau.

Kunigaištis

Vargings malūnininkas!

Senis

Aš sakau tau,
Kad ne malūnininkas aš, bet varnas.
Stebétinas atsitikimas! Ar tu
Atsimeni, kada jiji įšoko
Į upę, o aš paskui jąją bégau
Ir štai nuo tos uolos nušokt norėjau,
Tai tąsyk pajutau: sparnu du drūtu
Tarp pažastų išaugo iš netyčių
Ir laikė mane ore. Aš nuo tąsyk
Tai šen, tai ten lakioju, tai lesu sau
Pastipusią kur karvę ar ant kapo
Tupiu ir kvarksiu.

Kunigaikštis

Kaip man tavęs gaila!
Kas tave prižiūri?

Senis

O, prižiūrėti
Tai mane nesunku: esu jau senas
Ir siausti mėgstu. Prižiūrėti mane
Apsiémė undinė — skenduoliukė.

Kunigaikštis

Kas?

Senis

Kūdikis duktės.

Kunigaikštis

Aš negaliu jį
Suprasti! Seni, girioje gali tu
Numirt badu, suėst gal tave žvėrys.
Gal nori eit gyvent į mano rūmus,
Pas mane?

Senis

Ar į tavo rūmus? Dėkui!
Prikalbinsi, o ten paskui tai mane
Gali užsmaugt karieliais. Šicion gyvas
Aš, liuosas, sotus. Neisiu aš į rūmus.

(Nueina šalin)

PRANO VAIČAIČIO
RAŠTAI

○○○

TREČIASIS PATAISYTAS LEIDIMAS.

„ŠVYKTURIO“ BENDROVĖ
KAUNAS VILNIUS — 1921.

P. Vaičaičio kūrinių III leidimo titulinis puslapis

Kunigaikštis

O, aš kalčiausias čion! Baisu išeiti
Iš proto! Kur tai jau geriau numirti:
Šalia lavono meldžiamės, godojam
Jį, kožną lygina mirtis su juoju.
Žmogus be proto — būt žmogum paliauja.
Be reikalo kalbėti moka. Žodžiai
Nevaldo jis; jau žvėrys brolių mato
Jame; jis žmones tik apjuokia; kožnas
Su juo daryti gal ką nori. Dievas
Jam viską dovanajoa... Vargšas senis!
Kai tik ji pamačiau, tai visos kančios
Tuoj seno gailesčio apspito mane.

Medžioklininkas

O, šekur jis! Vos-ne-vos ji atradom!

Kunigaikštis

Jūs ko čion?

Medžioklininkas

Kunigaikštienė mus siuntė:
Bijojos ji.

Kunigaikštis

Jos rūpesčiai nubodo
Man, ar aš kūdikis, kad negaliu jau
Nė žingsnio atsitraukti be nešiotės?

(*Nueina šalin. Undinės išplaukia*)

Undinės

Ką! Tyram lauke, sesytės,
Ar nereiktų juos pavyt?
Jiems sušvilpt, iš jų šaipytis
Ir jų arklius pabaidyt?
Dar dangaus tamsus juk veidas;
Vilnys šala; jau vėlai;
Jau ménulis nusileidęs,
Štai jau gieda ir gaidžiai.

Viena

Dar, sesyte, reik nuplaukti.

Kita

Ne, jau grižkiva sau tuoj,
Karalienė ims tuoj laukti,
Mūs visų žiauri sesuo.

V. SCENA

Dugnas ant upės Dniepro
Rūmas undinių. Undinės verpia, apsėdusios savo karalienę

Vyresnioji undinė

Užteks jau verpti. Saulė nusileido,
Ménulis blizga; plaukite į viršų;
Bet šiandien niekam nieko nedarykit:
Nei keliauninką užkutėt nedrįskit

Ir nei žvejams tinklus žolėm apsunkint,
Ir kūdikį į upę neviliokit,
Bepasakodamos jam apie žuvį.

(*Leina maža undinė*)

Kur tu buvai?

D u k t é

Buvau aš pas tévuką
Ant kranto. Jis jau vakar mane prašė
Iš upės pinigus jam sugrąžinti;
Jis buvo juos į vandenį įmetęs.
Ieškojau ilgai, nors aš nežinau dar,
Kas yr tie pinigai, bet išvilkau jam
Daug saujų blizgančių daiktų visokių;
Labai jis džiaugės.

U n d i n é

Puskvailis šykštuo lis!
Klausykl, dukrele, šiandien išbandysiu
Aš tave. Šiandien čion ateis ant kranto
Viens vyrs. Užtėmyk ji, išeik sutikti.
Jis giminė mums, jis yr tavo tévas.

D u k t é

Tas pats, kuris, pametęs tave, vedé
Merginą kitą?

U n d i n é

Taip, tas pats. Prie jojo
Tu prisiartink kuo meiliausiai; viską

Papasakok jam, ką žinai nuo manęs,
Kaip apie mane, taip ir kaip gimei tu;
Ir jeigu jis užklaustų, ar jį myliu,
Ar ne, tai tu sakýk, kad dar jį myliu
Ir laukiu jo. Ar supratai tu mane?

D u k t é

Taip, supratau.

U n d i n é

Tai eik dabar!

(Viena)

Nuo tąsyk,

Kai aš, paniekinta merga, išokau
Iš sielvarto į vandenį šios upės
Ir pabudau dugne kaipo galinga
Undiné,— aštuoni prabégo metai.
Ir kožnädien aš rūpinaus atkeršyt,
Bet šiandien, rodos, aš jau gausiu viršu.

VI SCENA

Krantas

K u n i g a i k š t i s

Nenorom mane prie liūdnų krantų tų
Nežinomas man pajėgos pritraukia!..
Čion viskas atmena man, kas čion buvo,
Man atmena liuosos, gražios jaunystės
Apysaką taip mielą, nors gailingą.

Čionai kada tai laukdavo vis mane
Liuosa, liuosingos meilė. Aš laimingas
Buvau. Beprotis!.. Kaip tai tik galėjau
Aš taip lengvai atsižadėti laimės!..
Oi, liūdnos tos svajonės! Vakar
Aš visas sujudau, užtikęs senį.
Vargingas tévs! Kaip jis baisus! Gal būti,
Sutiksiu šiandien vél; palikti girią
Ir eit gyvent' pas mane prišnekésiu...

(Undinaitė išeina ant kranto)

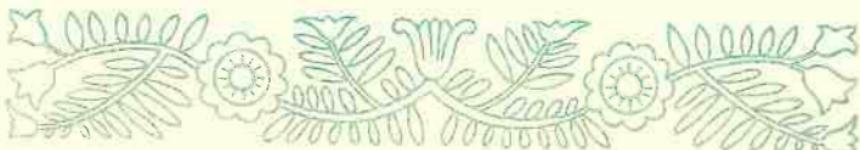
Ką aš matau? Iš kur, vaikeli mielas?

1899

PROZA

VYRAI! AR NEATSITIKO KAM PAMATYT TEISYBĘ?

— Ar nematei, prieteliuk, kartais Teisybės? — paklausė sykį manęs vienas nepažįstamas senelis.

— Kokios teisybės? — nusistebėjės užklausiau.

— Paprastos Teisybės,— aiškino man senelis.— Vi-sur jos ieškau ir niekur nerandu. Matai, prieteliuk, aš es-mi senas zokonykas iš tolimų kraštų, iš tolimų žemų. Vieną sykį man karštai besimeldžiant, atlékė angelas (aniolas) ir pasakė: „Antanai, sako, gana bus tau mels-tis, eik paieškoti Teisybės. Danguje jos pasigedo, kažin-kur prapuolė. Vienas angelas matės, kai ji iš dangaus nulékus ant žemės. Dél to šventas Petras atsiuntė mane pas tave, kad tu suieškotum Teisybę ir jai passaky-tum, kad ji pasiskubintų į dangų, nes ji tenai reikalinga. Mat, kitąsyk tai kas diena vis į dangų įžengdavo po naują šventąjį, o mūs amžiuje visai šventieji išsibaigė, nes ant žemės visi žmonės šelmiais pastojo, dél to danguje šven-tieji padarė krivulę ir nori išbarti Teisybę, kad ji ant že-mės taip mažai tesirūpina.”

Pasakės tuos žodžius, angelas nulékė vėleik į debesius, o aš, vargšas, pasiémęs šiokius tokius makatus, leidausi visur ieškoti Teisybės. Išvažinėjau kelių kelius, išplaukinėjau jūrių jūres, klausinėjau kožno žmogaus, koki tik sutikau; nieks ir niekur nematęs Teisybės. Tik vienas man parodijo keliauti į Lietuvą. „Tenai, sako, žemė esanti šventa, tenai žmonės dievobaimingi, kunigėliai dar dievobaimingesni, o jau davatkos — tai konodievobaimingiausios. Tenai tu tikrai rasi teisybę.” Paklausiau to žmogaus, atkeliavau į jūsų kraštą. Su dideliu vargu ir dievo pagalba perėjau rubežių ir pasijutau šventoj Žemaitijoje. Priėjau vieną bažnytkiemį, jau užmiršau, kaip jį vadina, ir, priėjęs prie vienų namelių, žiūriu,— prie sienos prikaltas koks ten burliokiškas parašas. Vienas vaikiščias man pasakė, kad ten parašyta „Špitolė”. Aš misliju, kad jūs špitolės,— tai tokios, kaip ir visam svieťte, tiktai vieni seneliai ir senelės gyvena ir iš išmaldų maitinasi. Ogi, brolau, žiūriu — iš tos špitolės išeina keturi vyrai kaip meškinai, vidutinio amžiaus. „Dėl dievo švento! — misliju sau,— argi tie jaučiai dabar išmaldom gyvena?”

- Argi jūs špitolninkai? — paklausiau aš tų vyru.
- Taip, špitolninkai,— atsakė jie.
- Argi jūs nesidrovit elgetauti, ar negalite dirbt? — užklausiau.
- Mes ir dirbame,— atsakė.
- Kam jūs dirbate?
- Prabaščiui, lyg nežinai?
- Na, tik į špitolę priima senus pavargėlius žmones, o jūs dar jaunesni už mane? — užklausiau.

— Tu, senuk, tur būt, esi iš kito krašto,— atsakė jie man: — pas mus į špitolę priima tik tokius, kurie gal kunigui bernauti, o senus visai laukan išveja.

„Na dabar ir gana,— pamislijau sau.— Stato parapija namus dėl pasenusių neturtelių, kuriuos kunigai išveja, o patalpina tenai savo bernus.” Vienok aš jų dar užklausiau: „Pasakykit man, vyručiai, ar nematėt kur nors Teisybės?”

— Tai pasiklausk štai troboje davatkų, gal jos ir žino, mes nematėm,— atsakė vienas.

Nuėjau į parodytą trobą, prasidariau duris, pamačiau ar 14 merginų, šokančių kokį tai navatną šokį; palaukiau, kada jos pabaigė šokusios, užklausiau: „Mergaitės, ar neatsitiko jums kada nors pamatyti kur Teisybę?”

— Kokia teisybė? — užklausė jos manęs.

— Labai gražią mergaitę,— pasakiau,— ji turi dangišką veidą, ant kaklo nešioja gintaro karielius, ant galvos rūtų vainiką, ženkla nekaltybės, ji dievobaiminga, išmintinga, miela kaip lelija, graži kaip pavasario aušra.

— Tai ne iš mūs, tévuk, kompanijos,— atsakė viena davatka.— Gal būt, tu ieškai tos, ką vakar vargamistruos iki rytui kazoką šoko, užsidėjus stiklą degtinės ant galvos?

— Ne, atsakiau,— tai tenai šoko Goslybė, o Teisybė nešoka, jos mėlynos akutės kaip serbento uogutės, gėdisi tokių pasielgimų, ji meldžiasi, o ne šoka, ji gelbsti vargdienius, ramina nusiminusius, laimina žmones ramios sąžinės, ji neužvydi kitam laimės.

— Palauk, palauk, senuk,— atsakė kita davatka.— Ar tai nebus toji tavo teisybė — tai Šliūpo mokytinė? Ne reikalaujame mes tokios teisybės, tuoju ją su šluotomis iš mūs bažnytkiemio išvytumėm. Ana, andai kunigas per pamokslą sakė: „Saugokitės, sako, parėjusių amerikiečių, ką platina visokias netikusias teisybes, ką Šliūpo mokslais užsikrėtę, tie šliūpvaikiai — tai kaip tikros pikto dvasios veda žmones iš tikro kelio, mokina nepasninkauti, kad žmonės dūšios neturi, kad žmonės ir gyvuliai — tai tikri broliai. Mat, pats Šliūpas sulaukęs ir sūnų velniuką su ragučiais ir uodegaite.” Eik pas kuni-
gą, tai jis papasakos tau apie tas teisybes.

Ir pradėjo davatkos vėl tarp savęs čerakuot, visai jau į mane nežiūrėdamos; viena pasakojo, kaip zakristijonas atsitūpęs valė kunigo gaspadinei kurpes, o toji, užsižergus jam ant sprando, perjojo per visą kambarį; kita pasakojo, kad ji iširašiusi į brostvą šv. Jurgio driganto, ir daug kitokių pasakų pasakojo ir erzéjo, bet aš nelaukiau pabaigos ir patylom iškiūtinai laukan.

Einu pas kunigą, gal pas šventą žmogų Teisybę vis surasiu. Nuėjės radau jį bežiūrintį, kaip dobilus veža. Pagarbinės, kaip pridera krikščioniui, ir klausiu: „Ar nematėte, téveli, kur Teisybės? Visur jos ieškau ir negaliu surasti.”

— Kokios teisybės? — užklausė kunigas, rūsčiai į mane pažiūrėjės.

— Ogi tos, kuri gražiausia už visas gražiausias, kuri laimė suteiktą visam svietui, kad tiktais žmonės jos klausytu.

— Ar ji katalikė? — paklausė kunigas.

- O kaipgi, katalikė,— atsakiau.
- O ant mišių kada davė?
- To tai, téveli, nežinau,— atsakiau,— bet ji tokia...
- Nereik mums svetimų dievų ir tokių teisybių,— atkrito man kunigas ir nuéjo šalin.

Einu aš vėl per bažnytkiemį, praėjau pro davatkų namus, ten girdėjau jau dainuojant labai linksmą dainą. Eidams toliau, sutikau žandarą ir klausiu: „Žandarėli, pasakykit man, ar nematėt, kur yra Teisybė?”

— Tegul tiktais aš ją kur užtémisiu, tai tuoju i Kalvariją nuvarysiu! — atkrito man žandaras. — Seniai aš jos ieškau, ji šneka ir mislija ne taip, kaip valdžia liepia šnekėti ir mislyti, ji skaito lietuviškas knygas, ji už pavargusius užstoja ir turtinges peikia, ji platina moksllą ir tiesą, už tokius tai darbus į Siberiją reik ją išvaryti. Pamatysi, aš ją sugausiu, tai ji šio krašto jau nematys daugiau. Bet kas tu per vienas, kad draugauji su taip neištikimais, parodyk pašportą!

Aš persigandęs šokau bėgti, žandaras mane vyt, bet aš, nors senas, vienok peršokau per tvorą, įbėgau į krūmus ir ištrükau. „Na dabar ir gana,— misliju sau, ištrükęs nuo raudonsiūlio.— Visi taip Lietuvą gyrė, o, pasirodo, kad nei davatkos, nei kunigai nepažysta nei matė Teisybės, o valdžia — tai visai jos neužkenčia.”

Ištrükęs nuo raudonsiūlio, pusétinai priilsau, užėjau pas vieną ūkininką prašyti nakvynės. Pernakvojau ir vėl klausiu: „Gaspadorėli, ar nematei kartais Teisybės?”

— Ogi pažiūrėk, gal kur kamaroje po lova ir tijo,— atsakė man ūkininkas. Bet aš nenorėjau nė eiti jau tenai ieškoti.

Einu tollyn, priėjau prie didelio fabriko, arti Kauno,
ir einu į vidų. Matau — ten vienas storas dykaduonis
sėdi atsirémęs ir žiūri, kaip kiti dirba. Klausiu jo: „Prieteliuk, ar neatsitiko tau kur pamatyti Teisybę?”

— Kaip ji išrodo? — užklausė storpilvis, tur būt, pats fabrikantas buvęs.

— O, tai jauna, šventa mergaitė,— atsakiau mandagiai,— bet paprastai lietuviškai apsirėdžius, drabužiai namų darbo, ji turi meilę baltais raudoną veidą, tarp žmonių platina laimę, gražų pasielgimą, suteikia pagalbą reikalaujantiems.

— Nereik man tokios! — atkirto pilvūzas.— Jeigu atsirastų tokia, tai tuoj žandarams atiduočiau. O tu, seni, eik sau laukan iš mano fabriko!

Ką darysi? Išėjau. Prieinu geležinkelį, sėdu į trukį, keliauju toliau. Trukyje sédėdamas, susimislijau paklausti trukio torno ir sakau: „Prieteliuk, tu, visur važinėdamas, gal kartais matei kur Teisybę?”

— Brolau, pas mus teisybės nerasi, gali nė neieškoti,— atsakė man tarnas.

Išlipau iš trukio ir jau nežinau nei kur eiti, nei koklausti. Beeidamas vienok priėjau sūdą ir užėjės paklausiau raštininko, bet tasai stačiai man atsakė: „Ką mes veiksime su tokiais niekais, mes apsieinam ir be jūs teisybės.” Priešpiet buvau raštinyčioje, bet tenai, kai tik paklausiau apie teisybę, tai ko į sprandą negavau. Vos spėjau išbėgti. Ir štai dabar, pro tame, prieteliau, eidamas, vėl klausiu: „Susimildamas, argi pas jus negirdėti nieko apie Teisybę?”

Prisipažstu, labai nusiminiau ir nežinojau, ką senukui pasakyti. Sykiu ir graudu, ir drovu, kad pas mus néra Teisybės, kad tiesos surašytos knygose, kad teisybė pas' kožnā ant galio liežuvio, bet kožnas darosi sau teisybę su kumščia. Paskui pamislijau ir sakau seneliui: „Pas mus Teisybę vargai kur surasi; po burliokų jungu už teisybę valdžia veja žmones iš mūs šalies, o neteisingus, judošius apdovanoja kryžiais ir pinigais. Bet jeigu tau kunigai nepasakė, kur Teisybė, tai tu eik pas gerą kunigą pažįstamą, pas Šliūpą, į Ameriką, gal jis tau pasakys, kur yra Teisybė.”

Senukas pas mane dar pernakvojo ir ant rytojaus iškeliao į Ameriką. Dėl to prašyčiau p. Šliūpo man pasakyti, ar jau atvyko tasai senelis ir ar jau rado Teisybę?

PAAIŠKINIMAI IR BIBLIOGRAFINĖS PASTABOS

1896 m. „Varpo” Nr. 6 buvo išspausdinti P. Vaičaičio eilėraščiai „Užgimė viens prasčiokėlis”, „Pūskit, vėjai, pūskit, šiaurūs”, „Kad pažinti miestą blogą” (be autoriaus parašo). Tai, kiek iki šiol yra žinoma, pirmieji poeto spausdintieji kūriniai. Skaitytojas, pasirašęs slapyvardžiu A-s, rašo „Varpo” redaktoriui (1896 m. „Varpo” Nr. 6): „...Stai aš turiau kelias dešimtis eilių pradedančio poeto; išgavau aš nuo jo jas ir gavau daleidimą apgarsinti. Pagal mano nuomonę, jos beveik visos geros, ne kurios tikrai puikios, poetiškos. Norėčiau aš paduoti jas ant apsvarstymo skaitytojams „Varpo”; dabar lieka tik prašyti Tamistos, kad patalpintumei jas „Varpe”; jeigu atrasite galimu padaryti tai, kitąsyk atsiūsiu daugiau.”

Didžioji P. Vaičaičio eilėraščių ir vertimų dalis buvo paskelbta 1897—1901 metais „Vienybėje lietuvninkų”. Du eilėraščiai 1898 m. išspausdinti „Ūkinke”, vienas 1901 m. „Lietuvyje” ir du — „Lietuvos ūkininkų kalendoriuje metams 1899”. „Vienybėje lietuvninkų” P. Vaičaičio eilėraščiai spausdinti bendru „Eilės Pranciškaus Sekupasakos” pavadinimu (eilėraščiai pažymeti romeniškais skaitmenimis; I-as — „Yra šalis”).

Atskiru leidiniu visi P. Vaičaičio eilėraščiai ir vertimai, išskyrus A. S. Puškino „Undinės” vertimą, pasirodė 1903 metais Amerikoje (Plymute, Pa), antrašte „Eilės Pranciškaus Vaičaičio (Sekupasakos)”. Leidinyje yra įvadinis straipsnis apie P. Vaičaičio gyvenimą ir kūrybą (autoriaus pavardės nėra), be to, eilėraštis „P. Vaičaičio atminčiai” (autorius nepasirašęs).

1904 m. Rusijos Mokslų akademija Peterburge išleido atskirą leidinį „Пушкин в литовском переводе (с краткими примечаниями и предисловием Э. А. Вольтера)”. Jame jėtai ir P. Vaičaičio atliliki A. S. Puškino Mažųjų dramų „Šykštus raitelis” („Šykstus riteris”) ir „Undinė” vertimai. Prakalboje duota P. Vaičaičio biografinių žinių ir trys jo eiléraščiai („Didžiosios jūrės”, „Gyvenimo mano saulutė”, „Man vis taip pat”).

1912 m. Amerikoje (Filadelfijoje) pasirodė II P. Vaičaičio raštų leidimas, antrašte „Pranciškaus Vaičaičio eilės”. Leidinyje yra platus įvadinis P. Vaičaičio brolio Jono straipsnis. Leidinio gale duoti trumpi paaiškinimai.

Abiejuose leidimuose, grupuoojant P. Vaičaičio kūrybą, laikytasi chronologinės tvarkos (kūrinių išspaustinių „Vienybėje lietuvninkų” eilės), pažymint eiléraščius ir vertimus romeniškais skaitmenimis (I—CIII).

Trečią kartą P. Vaičaičio raštai išleisti 1921 m. Lietuvoje (išleido „Svyturio” b-vė), antrašte „Prano Vaičaičio raštai”. Ši leidinį tvarkė ir redagavo Liudas Gira. Jis, skirtingai nuo anksstyvesniųjų leidimų, P. Vaičaičio kūrinius išdėstė pagal žanrus ir tematiką į IX skyrius (I Tėvynės meilė, II Istorijos dainos, III Hegzametrai, IV Vargo mintys, V Satyra, VI Elegijos, VII Sielvartams aptylant, VIII Merginos ir meilė, IX Vertimai ir sekimai). Leidinyje jėtas platus įvadinis straipsnis, parašytas P. Vaičaičio brolio Jono.

1947 m. Valstybinės grožinės literatūros leidyklos išleistame leidinyje „A. Puškinas, Mažosios dramos” jėtas P. Vaičaičio vertimas „Šykštus raitelis” („Šykstus riteris”).

1951 m. Valstybinė grožinės literatūros leidykla išleido P. Vaičaičio kūrinių rinkinį mokykloms „Lyrika ir satyra”.

Sudarant šią „Rinktinę”, pagrindu paimtas P. Vaičaičio raštų pirmasis leidimas.

Nepasiekus nustatyti P. Vaičaičio eiléraščių parašymo datų, „Rinktinėje” jie grupuojami išspausdinimo periodikoje tvarka (datos po kūriniais žymi ne parašymo, o išspausdinimo metus).

Rašybos ir skyrybos nelygumai stengtasi ištaisyti, todėl „Rinktinėje” rašoma ne: augštas, jieškoti, nakty, šventadieny, plesdens, salionas, gercogas, trjs, vjrai, in, jūs, bjra, jra, platys, jusų, sėsta, atmjs, tavę, tę, teip ir t.t.— bet: aukštas, ieškoti, naktj,

šventadienj, plezdens, salonas, hercogas, trys, vyrai, j, jūs, byra, yra, platūs, jūsų, sensta, atmins, tave, ten, taip ir t.t. Tarminės lytys (matykie, prisėskie, ilgėties, tuojaus, turėčia, daugiaus ir t.t.) „Rinktinėje” nepaliktos.

P. Vaičaičio žodynas, jam būdingi rašybos atvejai palikti be pakeitimų. „Rinktinėje” nekeista ir P. Vaičaičio kūryboje labai jau dažnas reiškinys — galininko vartojimas su neigiamaisiais veiksmažodžiais, ką vartojimas vietoje kur j, kurią, kuriuos.

1. Užgimė viens prasčiokėlis. Išspausdintas „Varpe 1896 m., Nr. 6 (be autoriaus pavardės ar slapyvardžio), o 1897 m.—„Vienybėje lietuvninkų”, Nr. 37.

2. Pūskit, vėja i, pūskit, šiaurūs. Išspausdintas „Varpe” 1896 m., Nr. 6, o 1897 m.—„Vienybėje lietuvninkų”, Nr. 37.

3. Kad pažinti miestą blogą. Išspausdintas „Varpe” 1896 m., Nr. 6, o 1897 m.—„Vienybėje lietuvninkų”, Nr. 34. Šio eileraščio II posmo 1 eil. „Varpe” ir „Vienybėje lietuvninkų”—„Ak, tav ašaros, mamele”, I leid.—„Tavo ašaros, mamele”, II bei III leid.—„Ak, tau ašaros, mamele”. „Rinktinėje” ši eilutė pateikiama pagal „Varpą” ir „Vienybėje lietuvninkų”.

4. Yra šalis, kur upės teka. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 33. Šio eileraščio 7 eil. žodis parėdas yra I ir III leid., o „Vienybėje lietuvninkų” ir II leid. jo vietoje — a p r é d a l s .

5. Jau pajegos mažinas. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 33. Ši populiarai elegija yra parašyta N. Nekrasovo eileraščio „Что ни год — уменьшаются силы” (sukurto 1861 m.) įtakoje.

6. Kaip tėvynė mūsų kenčia. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 33. Jo 13—14 eil. I leid. skamba taip: „Negailėčiau tuo, kaip matot, nė šimtinės...”, o „Vienybėje lietuvninkų”, II ir III leid.—„Aš padėčiau tuo, kaip matot, ir šimtinę...” „Rinktinėje” pateiktas pastarasis tekstas. 28 eil. I leid. — „Kelią laimės ir teisybės”, o „Vienybėje lietuvninkų”, II bei III leid.—„Kelią amžio ir teisybės”. „Rinktinėje” ši eilutė pateikta pagal I leid. 7 eil. nuo galo I leid.—„Dėti reiksią po pen-

kinę”, „Vienybėje lietuvninkų”—, „Dėt, kad reikia, po penkinę”, o II ir III leid.—, „Dėk, kad reikia, po penkinę”. „Rinktinėje” ši eilutė pateiktai pagal „Vienybėje lietuvninkų”.

7. Graži naktis. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 33.

8. Eglės šimtmetės, šakotos. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 33.

9. Sonetas (Jau neatsimeni, skaisčioji). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

10. Daina ekslietuvių. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

11. Narsiai kovojo vaikinas. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

12. Jau vagą povagai. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

13. Verkė Onelė. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

14. Oi, paliaukit, rugužėliai. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 35. 10 eil. I leid.—, „Krisit po ašmenim dalgio”, o „Vienybėje lietuvninkų”, II ir III leid.—, „Krisite po kirčiu dalgio”. „Rinktinėje” pateiktas pastarasis tekstas.

15. Didžiosios jūrės. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 35.

16. Kalėdos. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 35.

17. Saulė šviečia kuo aiškiausiai. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 35.

18. Geltonas lapas susitraukęs. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 36.

19. Bažnyčioje. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 36.

20. Prisėski, vaikeli, ką tau pasakysti. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 36. 4 eil. „Vienybėje lietuvninkų” ir I leid.—, „Mokslinėn kaip koks sau ponaitis

tik trauksi” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.— „Mokyklon kaip koks sau ponaitis tik trauksi”.

21. Neveski, vaikine. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 36.

22. Kad a žiem a s e n a k u p r o j a . Išspausdintas „Vie nybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 37.

23. P i k t a s t u r t i n g a s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 37.

24. D a i n a (Padainuosiu gražią dainą). Išspausdintas „Vie nybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 37.

25. O i, ū ž i a, š v i l p i a b l o g a s o r a s (II ir III leid. pa v. „Žalgirio kova”). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 37.

26. P a l i o v ē g r i a u t i r b a u b t k a n u o l ē s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 38.

27. A n t k a l n o R a m a u j o s u g n e l ė t v a s k ē j o . Iš spausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 38.

28. A u g a ą ž u o l s i r l a p o j a . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 38.

29. Š j p a v a s a r i j d e r l i n g a . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 38.

30. D i d ū m a r i š p l a t u s o r i n i s . Išspausdintas „Vie nybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 39. Jis yra sekimas M. Lermontovo „Demono” XV giesme („На воздушном океане”).

31. K a r č i o s m ū s ū d i e n o s , s u n k i o s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 39.

32. V a m z d i m i e l a s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 39.

33. M a č i a u , k a i p e i n a n t j i . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 39.

34. K r a n t u o s e N ē r i o g ė l ē s a u g a . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 40. Šio eileraščio 3 eil. „Vie nybėje lietuvninkų” ir I leid.— „Jo kvietkos turi savo draugą”, o II ir III leid.— „Jo g ė l ē s turi savo draugą”. „Rinktinėje” ši eilutė pa-

teikta pagal I leid. 6 eil. „Vienybėje lietuvninkų” ir I leid.—„Ateina jas vis atlankyt” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Ateina jis vis atlankyt”. 42 eil. „Vienybėje lietuvninkų” ir I leid.—„Ir myrio jau jis patale” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Ir jau mirties jis patale”. 48 eil. I leid.—„Gailėtis jo visi dievai”, o „Vienybėje lietuvninkų”, II ir III leid.—„Jo gailėtis ir dievai”. „Rinktinėje” pateiktas pastarasis tekstas. 24 eil. nuo galio „Vienybėje lietuvninkų” ir I leid.—„Kaip prieš mirimą nemylėjo” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Kaip ji (III leid.—jo) prieš mirtį nemylėjo”.

35. Kad sакё karalius į rindą sustoti. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 41.

36. Žmoneliai triūsia, prakaituoja. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42.

37. Nesvetingo sjuodos jūrės. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42. 9 eil. „Vienybėje lietuvninkų” ir II bei III leid.—„Debesys į vilnį žiūris” („Rinktinėje” taip pat), o I leid.—„Debesys į vilnį žiūri”.

38. Kad a kryžio kai užkariaavo. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42.

39. Sonetas (Lakštingala, gražus paukšteli). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42.

40. Sonetas (Šilts vėjelis medžiuos šnabžda). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42.

41. Tévelių vyšnių sodą mielą. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 42.

42. Lietuviškas vakaras Petrapilėje. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 43.

43. Sonetas (Nereikia mums turtų didžiųjų). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 45. 11 eilutė I leidime yra „Igytų nors žmogaus tiesas”, gi „Vienybėje lietuvninkų” ir II bei III leid.—„Žmogaus nors įgytų tiesas”. „Rinktinėje” duodamas pastarasis tekstas.

44. Per tvorą į sodą mūs pono žiūrėjo. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 45.

45. J a m b ū v a n t t ē v i š k ē s s e k l y č i o j . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 45.

46. B ū k i , m ū s k r a š t e . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 45.

47. S o ň e t ā s (Būdams svetimoj šaly, žiūrėjau). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 46. Antro posmo paskutinė eilutė „Vienybėje lietuvninkų” ir I leid.—„Ant nuvargintos dedas galvos” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Dedas ant nuvargintos galvos”.

48. K a d k i t ė s y k v i e n s ž m o g u s d u k t e r i k u o k a t u r ė j o . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 47.

49. S v i e t ė m a r g ė d i e v s P e r k ū n s g u d r a g a l v i s s u t a i s ė s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 48.

50. K a d k i t ė s y k P r a n y s S t o n e l i s ž m o n ė t u r ė j o . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m.. Nr. 49.

51. K a l i n i o d a i n a . Išspausdintas „Ūkininke” 1898 m., Nr. 6 (Sekupasakos slapyvardžiu).

52. S v e t i m a m k r a š t e . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1898 m., Nr. 37.

53. D u d a i n i u . Išspausdintas „Ūkininke” 1898 m., Nr. 9 (Sekupasakos slapyvardžiu).

54. V o n s i a c k i u i . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1898 m., Nr. 39. Vonsiackis, būdamas žandarų viršininku Mariampolėje, žiauriai persekiojo lietuvius. Bet, matyt, pačiai valdžiai jis buvo per daug igrisęs, nes jis perkėlė į menkesnę vietą tolimame Sibire. Vėliau, vis labiau didėjant darbininkų judėjimui latvių tarpe, jis buvo perkeltas į Liepoją, pasitikint, kad jis sugebės slaptas darbininkų organizacijas išnaikinti ir darbininkų judėjimą nuslopinti. Būdamas Liepojos mieste, jis ir lietuvius, ypač Žemaitijoje, žiauriai persekiojo. 1902 m. gruodžio mėn. Varšuvoje Vonsiackis staiga mirė.

55. V a i t o j i m a s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1898 m., Nr. 44.

56. P a v a s a r i s . Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1898 m., Nr. 52. 21 eilutė I leid.—„Varginga senutė, tu taipgi da-

binkis", o II ir III leid.—„Varginga senutė, ji taipgi dabinas” („Rinktinėje” pateiktas pastarasis tekstas). 18 eil. nuo galo I leid.—„Nes kūnai tavųjų karžygių žaizdoti” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Nes kovos tavųjų karžygių žaizdotos”. 11 eil. nuo galo I leid.—„Kada pasakyti lietuvis galés”, o II ir III leid.—„Kada gi lietuvis galés pasakyti”. „Rinktinėje” ši eilutė duota pagal I leid. 9 eil. nuo galo I leid.—„Dabar mūs tévyné daugiau nekentës” („Rinktinėje” taip pat), o II ir III leid.—„Dabar mūs tévynés kančia pabaigta”.

57. Daina (Daržely lietuvés laimingai žydéjo). Išspausdintas „Lietuvos ūkininko kalendoriuje metams 1899”, 1898 m. Tekstas paimtas iš ten pat.

58. Girdėtos ir datirtos senio krakus'o mis-
ly s. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1900 m., Nr. 46.

59. Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti.
Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1900 m., Nr. 52.

60. Gyvenimo mano saulutė. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1901 m., Nr. 2.

61. Žvaigždutė. Išspausdintas „Lietuvyje” 1901 m., Nr. 12.

62. Girtuoklėlio daina. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1901 m., Nr. 11.

63. Man vis taip pat. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1901 m., Nr. 19.

64. Gaila! Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1901 m., Nr. 42.

65. Ašaros (Łzy). Verstas iš lenkų kalbos. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1897 m., Nr. 34.

66. Gesta jau šviesi dienelė. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1900 m., Nr. 47.

67. Sujanu pavasariu. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1900 m., Nr. 47.

68. Giria (iš St. Dydynskio). Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1900 m., Nr. 50.

69. Varpas. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų” 1901 m., Nr. 11.

70. Giesnoga. Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų”
1901 m., Nr. 19.

71. Šykštus raitelis (Šykstusis riteris). Puškino prie-
rašas po antrašte, kad, esą, ši pjesė versta iš anglų kalbos, iš
Čenstono, neatitinka tikrenybės. Puškinas tyčia nurodo Čenstoną:
XVIII a. anglų poetas ir dramaturgas Čenstonas kūrinio, panašaus
i Puškino „Šykštujį riterį”, nėra parašęs. I lietuvių kalbą „Šykštujį
riterį”, pavadindamas „Šykščiu raiteliu”, pirmą kartą išvertė
P. Vaičaitis 1899 m., minint A. S. Puškino gimimo 100-sias me-
tines.

72. Undinė. I lietuvių kalbą „Undinę” pirmasis išvertė
P. Vaičaitis 1899 m., minint A. S. Puškino gimimo 100-sias meti-
nes. Tekstas pateikiamas iš leidinio „Пушкин в литовском переводе
(с краткими примечаниями и предисловием Э. А. Вольтера)“.

73. Vyrai! ar neatsitiko kam paramatyti Teisy-
bę? Išspausdintas „Vienybėje lietuvninkų”, 1900 m. Nr. 36. Kiek
yra žinoma, niekur neperspausdintas. Tekstas pateikiamas iš „Vie-
nybės lietuvninkų”.

ŽODYNĖLIS

a n d a i, anadien, anasyk.

a n g s t y t i s, -o s i, -è s i, tryniotis, tūpčioti.

a k y v a s, -a, akylas, pastabus, jdomus, stebėtinas, keistas.

a l a s a s, -o, triukšmas.

a m a l a s, -o, čia: vainikas; laumės šluota, žaibas be griaustinio.

a m ž i s, -i o, amžius.

a n a p i e l i u s, -i a u s, pagal senovės lietuvių tikėjimą vėlių bu-
veinė.

a p a r t, be.

a p š v i e t i m a s, -o, švietimas.

a p t a i s y t i, -o, -è, išpuošti.

a r b u o t i, -u o j a, -a v o, pleškinti, pyškinti, greitai kalbèti (čia:
poterius).

a t b o t i, -b o j a, -b o j o, kreipti dëmesį, atsižvelgti.

a t g r i a u t i, -g r i a u j a, -g r i o v è, brautis, veržtis, atbildéti.

a t m o n i j i m a s, -o, atkeršijimas.

a t m o n y t i, -i j a, -i j o, atkeršyti.

a t s t u j, atsciai, nuošalyje, šalia.

a t v a n g a, -o s, nusiraminimas, paguoda, atilsis.

a t v a n g u o t i, -u o j a, -a v o, nurimti, ilsétis.

a t ž ū l a s, -a, stačiokiškas, nelipšnus, atšiaurus.

a u g y t o j a, -o s, žindiyvè, žindanti kùdikj moteris.

b a l t a s, -a, čia: žilas, senas (tèvas).

b a n g u s, -i, smarkus, didelis.

b a r o n a s, -o, feodalinis bajorų titulas.

b a v a r a s, -o, čia: alaus rūšis, bavariškas (Bavarijos) alus.
b e s t i j a, -o s, biaurybė, gyvulys, žvėris.
b i l e, kad tik, bet tik.
b ī l a i v y s t ē, -é s, blaivybė.
b r o s t v a, -o s, brolija, draugija.

c o l i s, -i o, ilgio matas, lygus 25,4 mm.
č e r a k u o t i, -ku o j a, -a v o, čerškēti, čirkšti.
č e s n i s, -i o, pokylis, puota, vaišės.
č i a u k š t i, -š k a i r -š k i a, -š k é, čiauškēti.
č i e l a s, -a, visas, pilnas.
č i u r k š l e n t i, -e n a, -e n o, čirenti.
d a b o t i, -o j a, -o j o, žiūrėti, stebėti; prižiūrėti, saugoti, kuo
rūpintis.
d a k n y t i s, -i j a s i, -i j o s i, terliotis, užsiimti.
d a u g i n t i s, -i n a s i, -i n o s i, gausėti, didėti.
d a u s o s, -u, oras, padangė; šiltieji kraštai.
d a ž i n y č i a, -i o s, rašalinė.
d e i g i n i s, -i o, durtuvas, durklas.
d e v y n b a l s ē, -é s, lakštingala.
d e j a, -o s, vargas, aimana.
d é k a, -o s, padéka, dékojimas.
d e š i m t i n é, -é s, dešimt rublių (banknotas ar moneta).
d i d e i, didžiai, labai.
d i d y b é, -é s, puikybė, išdidumas.
d i e v ė, -é s, deivė, dievaitė, dievo žmona.
d i d ū m a r i s, -i o, vandenynas, okeanas.
d i k t a s, -a, tvirtas, stiprus, didelis, storas.
d y v i n a s, -a, nuostabus, ypatingas.
d o n i s, -i e s, duoklė, pareiga.
d o r i n g a s, -a, doras, kilnus.
d o v y t i, -i j a, -i j o, naikinti.
d r a u g i j a, -o s, čia: visuomenės dalis, grupė.
d r i g a n t a s, -o, eržilas, kumelys.
d r ū t i n t i, -i n a, -i n o, stiprinti, tvirtinti.
d u b l o n a s, -o, senovinė auksinė Ispanijos moneta, turėjo apie
7,5 g gryno aukso.
d ū m o t i, -o j a, -o j o, mąstyti, galvoti.
d ū ū i a, -i o s, siela, vélė.

E myras, -o, čia: arklio vardas; valdančių kunigaikščių titulas
kai kuriuose Rytų musulmonų kraštuose.
erzéti, erza, -ėjo, tankiai ir daug kalbęti, rėkauti, bartis,
kelti triukšmą.

F l a m a n d i j a, -os, Flandrija, šiaurės pajūrio sritis Belgijoje,
Olandijoje ir Prancūzijoje į šiaurę nuo Šeldės upės, vakarinė
vidurio Europos žemumos dalis.

g a i l e s t i s, -čio, čia: skundas, skausmas.
g a i l i n g a s, -a, gailestingas, gailus, graudus.
g a s p a d o r i u s, -iaus, ūkininkas, šeimininkas.
g e i d a u t i, -auja, -avo, geisti, norėti, reikalauti.
g e r a s, -o, gėrybės, turtas, lobis.
g y v a l e i d i s, -džio, visagalis, kūrėjas.
g y v i n g a s, -a, gyvas, pasižymis gyvumu.
g l o b i n g a s, -a, globojansas, saugojansas.
g o d o t i, -oja, -ojo, gerbti.
g o d o n è, -ės, pagarba, pagerbimas, pagarbumas.

g o g l i n éti, -ja, -jo, slampinéti, valkiotis iš kampo į kampa,
slankioti be darbo.

g o s l y b è, -ės, godumas, gašumas.

g r a b a s, -o, karstas.

g r a š i s, -io, skatikas, smulkus pinigas.

g r a z n a, -os, grožis.

g r e i t s p a r n i s, -io, čia: greitas laivas.

g r o v a s, -o, grafas; paveldimas bajorų titulas.

g r u ž è, -ės, gružlys, nedidelė upių žuvelė, guirė.

h e r c o g a s, -o, vienės iš aukštostosios bajorijos titulų.

h e r o l d a s, -o, žinių skelbėjas feodalinių valdovų dvaruose,
šauklys.

i š l a i k o, iš anksto.

i š p i l t i, i š p i l a, i š p y l é, čia: dvelkti, persisunkti.

i š ž i ū r éti, -žiūri, -ėjo, čia: atrodyti.

i š p i r k i s, -io, išpirka, išpirkimas; išperkamoji suma.

j a u g i, jau, tikrai, tiesa, beje, argi.

j ü r è, -ės, jūra.

jūruoti, -uoja, -avo, siūbuoti, vilnyti.

juristas, -o, teisininkas, teisės žinovas, mokovas, studentas.

jutrina, -os, spyna, užraktas.

karieliai, -ių, karoliai, papuošalai-rutuliukai, suverti ant siūlo.

karveliukė, -ės, balandėlė.

kanuolė, -ės, patranka.

karčiamėlė, -ės, smuklė.

kauti, -ja, -kovė, mušti, žudyti.

kekutė, -ės, kekė (maž.).

kirkséti, kirksi, -jo, pamažu kirkti, plonu balsu rėkti, girk-séti.

kišenius, -iaus, kišenė.

kliautingas, -a, ištikimas; priekabingas, ydingas.

klonis, -io, brangenybė, lobis.

kompanija, -os, nedidelė draugija, kelių žmonių būrys.

kožnas, -a, kiekvienas.

krapinti, -ina, -ino, netvirtu žingsniu, sunkiai eiti.

krioshéti, krioshi, -jo, tingiai sédéti nieko neveikiant, be rū-pesčio.

kriunéti, -i ir -a, -ėjo, smarkiai koséti, krankti.

kriuštis, -asi, -osi, plušeti, veržtis, darbuotis.

krivulė, -ės, sueiga, kuopa, susirinkimas.

kryžiokas, -o, kryžeivis, kryžiuotis, kryžiuočių ordino vie-nuolis.

konopuikiau, vis puikiau, puikiausiai.

kuoka, -os, šnek. kalboj — kvaisha, žiopla.

kuplus, -i, tankus, vešlus, šakotas.

kvietkelė, -ės, gélelė.

kvietkuotis, -čio, gélė, žolynas.

labas, -o, turtas, lobis, nuosavybė, gėrybė.

laivinas, -o, jūreivis, jūrininkas.

lakūnas, -o, sparnuotis, paukštis giesmininkas, čiulbuonėlis.

lamatotis, -ojasi, -ojosi, trankytis, belstis, daužytis.

langinyčia, -ios, langinė, lango stakta.

lapinė, -ės, palapinė, šétra.

lapoti, -oja, -ojø, bujoti, klestéti.

lelioti, -ioja, -iojo, vytis ujant, uiti, barti, plūsti.
leinias, -a, menkas, silpnas, laibas, plonas.
levas, -o, liūtas.
lėbė, -ės, pokylis, puota, vaišės, lėbavimas.
likusie, likusieji, kiti.
lindoti, -o, -ojo, lindēti, kur nors būti, tūnoti.
litvinas, -o, lietuvis.
liuositybė, -ės, laisvė, nepriklausomybė.
liuosas, -a, laisvas, nepriklausomas.
lygme, -ės, lyguma, plynė, lygi vieta.
lytus, -aus, lietus.
luoma, -os, luomas; klasinių feodalizmo santykijų pagrindu sudariusi visuomeninė grupė su paveldimomis teisėmis ir pareigomis.

mandaug, kaip nors, nors kiek.
mandierelė, -ės, munduras, kariškas švarkas.
marškonis, -ė, drobinis, lininis, marškoninis.
Maskolija, -os, Rusija.
maskolius, -iaus, XIX amž. ir XX amž. pradžios raštuose (o taip pat ir anksčiau) sutinkamas žodis, reiškiąs rusą.
mažu, gal.
medžioklininkas, -o, medžiotojas, medžioklis.
meilingai, meiliai, maloniai, su meile, maloningai.
mieginyčia, -ios, miegamasis, kambarys, skirtas miegoti.
miera, -os, saikas, matas, mastas.
myris, -io, mirtis, mirimas.
myriškas, -a, mirtinas, mirties.
mislis, -ies, mintis.
mislyti, -ija, -ijo, mąstyti, galvoti, svarstyti.
mokytinė, -ės, mokinė, pasekėja.
mokslainė, -ės, mokykla.
moriai, -ų, nešuvai karstui; pakiluma, ant kurios padedamas karstas laidotuvių metu; laidotuvių vežimas.
muštiniš, -io, senovinis pinigas, auksinis.
mūza, -os, senovės graikų mitologijoje — kiekviena iš devynių deivių — mokslo ir meno globėjų.

namieje, namie, namuose.
namuosa, į namus, namo.

n a v a t n a s, -a, įmantrus, prašmatnus, prabangus.

n a u g ē, -ės, metalas (taurusis).

n e j u š i n t i, -i n a, -i n o, nejaudinti, nejudinti, neliesti.

n e n a u d a, -o s, nelemtas, niekam tikęs žmogus ar šiaip koks padaras.

n e ſ i o t ē, -ės, auklė, vaikų auklėtoja.

n e t r i v o t i, -o j a, -o j o, neiškėsti, neišlaikyti, neištverti.

n e v a, tarsi, lyg.

n e v e r ž t i, -i a, -ė, čia: nepaveržti, neatimti.

n u s i m a l a t o t i, -o j a, -o j o, nuvykti.

n u z i m b t i, -i a, -ė, nuzvimbti.

n i m f o s, -ų, senovės graikų ir romėnų mitologijoje antraelės deivės, kurios jasmenino gamtos jėgas; buvo skirtomos į miškų nimfas, balų, upių, jūrų ir kt.

n u o d u o t a s, -a, nuodingas, su nuodais padarytas, nuodais užkrėstas.

n u o ž m i n g a s, -a, nuožmus, žiaurus, negailestingas.

o r ē, -ės, arimas, arimo metas.

p a d o t k a s, -o, mokesčius, už ką nors mokami pinigai.

p a g a u t i, -g a u n a, -g a v o, imti, nutverti, pradėti.

p a g y r a s, -o, pagyrūnas, tuščiakalbis, plepys.

p a g o n a s, -o, pagonis, pagorybės išpažinėjas, stabmeldys.

p a g r a b a s, -o, laidotuvės, pakasynos, pakastuvės.

p a k a r k i n t i, -i n a, -i n o, nedarniai pagiedoti, padainuoti.

p a k o l a i k, pakolei, pakol, kol, iki.

p a k l u s n a s, -a, paklusnus.

p a l a i k i s, -ė, senas, padėvėtas, sunešiotas, prastas.

p a l u g n i a i, čia: nuolankiai, kantriai.

p a m u š t i, -a, -ė, pavergti, sumušti, užvaldyti.

p a n o k t i, -s t a, -o, pasivyti.

p a r ē d a s, -o, drabužis, apdaras, drapana.

p a r l e i s t i, -d ž i a, -d o, prisiųsti, atsiųsti.

p a s i l s i s, -i o, poilsis.

p a s i ž m o n ė t i, -ž m o n i, -j o, pabūti žmonėse, pasisvečiuoti, pasikieminėti.

p a s t o t i, -j a, -j o, tapti, virsti, pasidaryti kuo.

p a š p o r t a s, -o, pasas, oficialus dokumentas, rodantis jo turėtojo asmenį, asmens pažymėjimas.

p a z a r a s, -o, pašvaistė.

p a z i u s, -i a u s, pažas, bajoriškos kilmės jaunuolis, patarnaujančios kokiam kilmingam asmeniui.

P e r k ū n a s, -o, senovės lietuvių vyriausias dievas; S. Daukanitas rašo („Lietuviai būde”), kad lietuviai jį vadine Perūnu, Téčiu, Papiu, Kūre, Kūroniu, Kūréju, Praamžium, Aukštēju, Aukštuoju tévu, Visagyčiu, Gyvaleidžiu, Visgamtu, Vaisgamčium, Žvaigždykščium ir t.t.

p i k t a d ē j y s t ē, -ė s, piktdarybė, piktdarystė, piktas darbas.

p i l n i s, -i o, pilnumas, pilnybė.

p y n ē, -ė s, kas nupinta, nupinta juosta.

p i o v i k é l i s, -i o, piovėjelis.

p l e i t o t i, -o j a, -o j o, vartyti, gniaužti, gniaužti.

p l i o v o t i, -o j a, -o j o, plevoti, liepsnoti, smarkiai degti.

p o n v a i k i s, -i o, ponų vaikas.

p r a b a š č i u s, -i a u s, klebonas, katalikų parapijos valdytojas.

p r a g r i a u t i, -n a, -g r i o v ē, surikti, smarkiai sušukti.

p r a e i t ē, -ė s, praeitis, praėjės laikas.

p r a s i v e r t i, -v e r i a, -v é r ē, prasidurti, prasismeigtis.

p r i d e r y s t ē, -ė s, pareiga.

p r i e t e l i u s, -i a u s, bičiulis, draugas.

p r i s i g a t a v o t i, -o j a, -o j o, pasiruošti, pasirengti.

r a i t e l i s, -i o, riteis, feodalinėje Europoje — asmuo, priklausęs kariniam bajorų luomui.

r a k s t e l i s, -i o, karstas.

r a m i n g a s, -a, ramus, tylus, tykus, paslapingas.

r a s i, gal, gal būt, tur būt.

r a š t i n y č i a, -i o s, raštinė, ištaigos skyrius, kuriami tvarkomi dokumentai, raštai.

r e t e ž i s, -i o, grandinė.

r e v a s, -o, griovys.

r i n d a, -o s, eilė.

r o d a, -o s, patarimas, pamokymas, nurodymas, kaip pasielgti.

r o k u o t i, -u o j a, -a v o, laikyti, skaityti, skaičiuoti.

r u b e ž i u s, -i a u s, siena (valstybės), riba.

r u b l i n ē, -ė s, — rublis (banknotas ar moneta).

sąjausmas, -o, užuojauta, užjautimas.
sardokas, -o, antkrūtinis, krūtinės šarvas, apsauga.
salonas, -o, kambarys svečiams priimti, svetainė, salė.
sandraugas, -o, bendrininkas, bičiulis, talkininkas, sėbras
seklyčia, -čios, svetainė, svečių kambarys.
Siberija, -os, Sibiras.
sielvartumas, -o, sielvartas, susikrimtimas, rūpestis, širdigėla.
siratą, -os, našlaitis, našlaitė.
syvas, -o, sultys, tirštas skystimas.
siūbuonė, -ės, į šalis siūbuojanti, linguojanti, svyruojanti.
skatikas, -o, pusės kapeikos moneta, smulkus pinigas, prie skatiko — turis nemaža pinigų, pasituri.
sklaidytí, sklaido, sklaidė, sklaistytí, skirstytí.
skuryna, -os, sunkus gyvenimas, vargas.
sloginti, -a, -o, slėgti, spausti.
smogis, -io, smūgis, smogimas.
smurtybė, -ės, smurtas, prievara.
snudas, -o, snudžius, snaudalius, apsnūdėlis.
speiga, -os, speigas, didelis, spiginamas šaltis.
spēka, -os, jéga, sveikata, pajégumas, galia.
stekenti, -ena, -eno, varginti, alsinti, dvésinti.
starkus, -aus, gandras.
sūdas, -o, teismas.
sudrūtinimas, -o, pastiprinimas, paskatinimas.
suglamžti, -ia, -ė, suglemžti, sugrobtí, suimti, sučiupti.
suklypti, -sta, -o, nuvirsti į šoną, pakrypti.
sutaisyti, -o, -ė, sukurti, sutverti, padaryti.
suvedybá, -os, vestuvės.
suvisai, suvis, visai, visiškai.
sužaizdintas, -a, sužeistas.
svečias, -ia, svetimas.
svietas, -o, pasaulis.
svodbelė, -ės, vestuvės.

šapuoti, -uoja, -avo, rūpintis, rinkti, ieškoti.
šiaurus, -i, šiaurinis, šaltas, žvarbus.
šienapiūtė, -ės, šienapiūtė.

š i l i n g a s, -o, smulki moneta, pinigėlis; Anglijos moneta (viena dvidešimtoji svaro sterlingų).

š i n k a r k é l é, -é s, smulkės šeimininkė, padavėja.

š o c a s, -o, polka; šokis.

š p u k a s, -o, miškinis, miško dvasia, girinis.

t a m s u m y n a s, -o, tamsa, tamsumas, tamsis, tamsybė.

t a n d u m a s, -o, kietumas, šykštumas.

t a r p u, tarp.

t a r p u m a s, -o, vešlumas.

t a u p i n t i, -i n a, -i n o, tausoti, gailėtis.

t a u t y s t é, -é s, tautiškumas.

t e k t i, t e n k a, -o, patekti.

t e r i o n a s, -o, alintojas, kankintojas, budelis, smurtininkas.

t é v y n i š k a s, -a, tėvynės, tėvynainis, gimtojo krašto.

t i e s a, -o s, teisė.

t y p k o j i s, -o, ilgakojis.

t y r a s, -a, plikas, tuščias, grynas, skaidrus, giedras, švarus, doras.

t o l i s, -i o, tolymas, atstumas; tolimas kraštas.

t r i b u n o l a s, -o, dažnas aukščiausiojo teismo pavadinimas.

t r i ū s u o t i, -u o j a, -a v o, darbuotis, plušeti.

t r u k i s, -i o, traukinys, garvežio vežamų vagonų eilė.

t u š t y b é, -é s, čia: erdvė, ertmė.

u b a g a s, -o, čia: vogis, ariant ar akėjant paliktas neliestas tarpas.

u n a r a s, -o, garbė, garsas, šlovė, geras vardas.

u n d e r é, -é s, kraitelė, pintinė.

u n d i n é, -é s, pasakiška moteriškosios lyties būtybė, tariamai gyvenanti vandenyeje ir užmezganti meilės ryšius su žmonėmis, vandenė.

ū s o r i u s, -i a u s, ūsuotis, kas su ūsais.

u ŷ d y k ą, veltui.

u ŷ g i r d é t i, -g i r d i, -j o, išgirsti, girdėti.

u ŷ k a l n i s, -i o, užkalnė, vieta už kalno.

u ŷ k l o d é, -é s, apklotas, užklotas, antklodė.

u ŷ m a r š a, -o s, užmiršimas, užmarštis.

u ŷ s i g e r t i, -g e r i a, -g è r é, įsigerti, daugiau išgerti.

u ŷ s i l a i k y m a s, -o, susilaikymas, susivaržymas.

užstoti, -ja, -jo, prasidėti.

užtarai, -os, užtarimas, užtartis, paguoda.

užvaduoti, -uoja, -avo, paremti, padėti, pakeisti, pava-
duoti.

užvydėti, -vydi, -jo, pavydėti, jausti pavydą.

vaisgamčius, -iaus, kūrėjas, visagalnis, gamtos valdovas.
valioti, -ja, -jo, galėti, pajėgti, įstengti.

vargamistras, -o, vargonininkas, bažnyčios kulto tarnau-
tojas, grojantis vargonais.

večasis, amžinasis.

véleik, vél, vélei.

viepan, litvinavansuon, žinai, pone, lietuviai žen-
gia pirmyn.

viešėtis, viešisi, -jos, svečiuotis, kieminėti, žmonėtis.

viltvilis, -io, lengvapédis, dykaduonis, pataikūnas, apsimeté-
lis, veidmainys.

zokonykas, -o, vienuolis, bažnytinės bendruomenės narys, da-
vės įžadą nepaprastai sau griežtai, santuriai gyventi vienuo-
lyne, atsiskyrėlis.

zakristijonas, -o, asmuo, prižiūrintis bažnytinius drabužius
ir iš viso bažnyčios tvarką.

žasminas, -o, jazminas.

žavėjas, -o, kas žavi; kerėtojas, burtininkas.

žavinti, -a, -o, žudyti, daryti kam galą, užmušti, marinti.

žymis, -io, žymė, ženklas.

žraigždykščius, -iaus, perkūnas, žvaigždžių valdovas.

TURINYS

Pranas Vaičaitis. P. Česnulevičiūtė 3

LYRIKA

Užgimė viens prasčiokėlis...	15
Pūskit, vėjai, pūskit, šiaurūs...	17
Kad pažinti miestą blogą...	18
Yra šalis, kur upės teka...	20
Jau pajėgos mažinas...	22
Kaip tévynė mūsų kenčia...	23
Graži naktis...	25
Eglės šimtmetės, šakotos...	27
Sonetas (Jau neatsimeni, skaisčioji)	29
Daina ekslietuviių	30
Narsiai kovojo vaikinas...	32
Jau vagą po vagai...	33
Verké Onelė...	35
Oi, paliaukit, ruguželiai...	36
Didžiosios jūrės...	38
Kalėdos	39
Saulė šviečia kuo aiškiausiai...	41
Geltonas lapas susitraukęs...	43
Bažnyčioje	45
Prisėski, vaikeli, ką tau pasakysi...	48
Neveski, vaikine...	50
Kada žiema sena kuproja...	52
Piktas turtingas...	53
Daina (Padainuosis gražią dainą)	54

Oi, ūžia, švilpia blogas oras...	57
Paliovė griaut ir baubt kanuolės...	59
Ant kalno Ramaujos ugnelė tvaskéjo...	62
Auga ąžuols ir lapoja...	64
Ši pavasarį derlingą...	65
Didžmaris platus orinis...	66
Karčios mūsų dienos, sunkios...	67
Vamzdi mielas...	68
Mačiau, kaip einant ji...	69
Krantuose Nėrio gélės auga...	71
Kad sakė karalius į rindą sustoti...	75
Zmoneliai triūsia, prakaituoja...	77
Nesvetingos juodos jūrės...	79
Kada kryžiokai užkariaavo...	81
Sonetas (Lakštingala, gražus paukšteli)	83
Sonetas (Šilts vėjelis medžiuos šnabžda)	84
Tévelių vyšnių sodą mielą...	85
Lietuviškas vakaras Petrapilėje	86
Sonetas (Nereikia mums turtų didžiųjų)	90
Per tvorą į sodą mūs pono žiūrėjo...	91
Jam būvant téviškės seklyčioj...	92
Būki, mūs krašte...	93
Sonetas (Būdams svetimoj šaly, žiūrėjau)	95
Kad kitąsyk viens žmogus dukterį kuoką turėjo...	96
Svietą margą dievs Perkūns gudragalvis sutaisės...	98
Kad kitąsyk Pranys Stonelis žmoną turėjo...	100
Kalinio daina	102
Svetimam krašte	104
Du dainiu	106
Vonsiackui	109
Vaitojimas	111
Pavasaris	113
Daina (Daržely lietuviés laimingai žydėjo)	116
Girdėtos ir datirtos senio krakuso mislys	118
Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti...	122
Gyvenimo mano sauluté...	123
Žvaigždutė	124
Girtuoklėlio daina	126
Man vis taip pat	128
Gailal	130

VERTIMAI

Ašaros (Kur bakūžė samanota)	- - - - -	133
Gėsta jau šviesi dienelė...	- - - - -	134
Su jaunu pavasariu	- - - - -	135
Giria	- - - - -	136
Varpas	- - - - -	138
Giesnoja	- - - - -	139
Šykštus raitelis	- - - - -	141
Undinė	- - - - -	165

PROZA

Vyrai! ar neatsitiko kam pamatyti Teisybę?	- - - - -	201
Paaiškinimai ir bibliografinės pastabos	- - - - -	209
Žodynėlis	- - - - -	219

П. Вайчайтис
ИЗБРАННОЕ
На литовском языке

Redaktorius *P. Margevičius*
Dailininkas *B. Uogintas*
Techn. redaktorius *V. Laukys*
Korektorė *L. Greblikienė*

Pasirašyta spaudai 1956.V.3. LV 02638. Leidinio Nr. 2010. Tiražas 8.000 egz. Popierius 82x108 1/32 — 3,625 pop. 1,4= 11,89 sp. 1.
+ 7 žkljos; 7,46 leid. 1. Spaudė valst. spaustuvė „Raidė“ Kaune,
Spaustuvininkų g. 3. Užsak. Nr. 386. Kaina 3 rb 55 kp

Государственное издательство художественной литературы Литовской ССР. Вильнюс. Отпечатано в типогр. «Райде», Каунас,
ул. Спаустувининку № 3